

AYLIK SOSYALİST SİYASİ KÜLTÜR DERGİSİ FİYATI 500.000. TL. (KDV DAHİL)

KIZILCIK

3

Mayıs
2000

Demokratikleşme bu mudur?

Avrupa Birliği ve emek

Ahlaki tercihin maddi temelleri

Çocuk emeği sömürüsü

Deprem ve sosyalistler

Sosyal güvenlik "reform"unun içyüzü

Şirketler neden "evlenir"?

Stratis Korakas ile röportaj

Yeni Dünya Düzeni

Bu sayıda

4 C. Başkanı seçimi ve sosyalistler

5 Çalışanların gündemi

Yeni bin yılın ilk 1 Mayısı sosyalistlere gündemin politik temsilini üstlenme gereğini hatırlattı.

7 Demokratikleşme bu mudur?

Dikkatini sivil topluma çevirenler orada olan herkesi görüyorlar da işçi sınıfını göremiyorlar.

8 Hayat Ağacı

11 Tan Oral

12 Avrupa Birliği üyeligi ve emek

İzzettin Önder

AB'ye girmek veya dışında kalmak emek sömürsünün özünü değiştirmeyecektir.

15 AB Çalışanlara yoksulluk

ve zahmet vaadediyor

17 Avrupa trajedisi ve

Avrasya vahşeti arasında...

Serol Teber

Yoksulluk ve umutsuzluk ileri atılımlar için gerekli birikimi oluşturmada, kapitalizm insanların psikik yapılarını tahrip etti.

19 Kızılçık Keyfi

Kenan Somer

Sivil toplum, diktatörlük, işçi sınıfının özel doğası üzerine

22 Ahlaki tercihlerin maddi temelleri

Hüseyin Hasan Çebi

26 Çalışan gençler konuşuyor

28 Çocuk emeği sömürüsü

Fadime Gök

29 Deprem ve sosyalistler

Can Kayabal

İnsan kaybının ve maddi zararın büyüklüğü Türkiye kapitalizminin siyasal-toplumsal öncelikleriyle ilgilidir.

34 Sosyal güvenlik "reformu"nun içyüzü

Dr. Cumhur Kaya

36 Şirketler neden "evlenir"?

Zeki Yavuz

Son dönem büyük şirket birleşmelerinin sektörel özellikleri

39 Özelleştirmenin durdurulabilir yükselişi

Cengiz Uzuner

41 Küresel baskıya karşı A-16 eylemi

Çetin Aktaş

Washington'dan bir Kızılçık okurunun gözlemleri

42 Stratis Korakas ile röportaj

Kızılçık KKE'nin Avrupa Parlamentosu üyesi ile görüştü

45 Venezuela'da "barışçı devrim" mi?

Kapak: Ara Güler

YAYIN KURULU : Ali Rıza Tura, Can Kayabal, Hasan Basri Karabay, Hüseyin Hasan Çebi, Kamil Ertürk, Tektaş Ağaoğlu, Zekiye Ankel.

Sahibi ve Sorumlu Yazışları Md.: Can Kayabal. İrtibat adresi: Rıhtım Cd. Uzunhafız Sk. 21/2 Kadıköy-İST. Tel: (0216) 418 92 82 Banka Hesap No.:Ulvi Can Kayabal. İş Bankası, Altunizade Şb. 1217 30000 65593. Basıldığı yer : Papirüs Basım İstanbul

Peru devlet başkanı

"Sert Adam" Fujimori, İnka kızılderişisi

Alejandro Toledo'ya çattı. Fujimori'nin

özelleştirmeci ekonomik reformlarla Peru'yu

"düze çıkardığı" söyleniyor. Bunun ne anlama

geldiği şaibeli seçim sonuçları üzerine

kopan kızılca kıyametten anlaşılıyor.

Mösyö Jospin Filistinliler arasında...

Böyle başa böyle taş! Dışardan gazel

okumanın cezası.

İtalya. Mülti trilyoner Sinyor Berlusconi'nin

seçim sefası. Livorno rıhtımında demirli

lüks yatına Rifondazione Comunista

militanlarının çıkartmasıyla bozuldu.

Diello adlı karaderiliyi katleden polislerin

yargıda aklanmasını protesto... New York nü-

fusunun % 43'ü beyaz, polis gücünün ise

% 67'si. New York'un beyaz belediye

başkanına göre polisin her kötülüğü

yapabileceği inancı "önyargı" imiş!

KIZILCIK /MAYIS - 2000 3

Devlet babasız mafya babası, mafya babasız devlet baba olur mu?

"Medya" dedikleri sazlı sözlü boyalı basının gözbebeği. Feleğin çarkına okuyor. "Burası Türkiye!"

İki binli yılların ilk yılından bir insan manzarası. İstanbul'da iş arayan Doğu Avrupalı kadınlar. Evlerine gönderecek maaşet bulmaya geliyorlar.

Bu sadece "Ülkücü" kavgası değil. Rejimin kendi iç kavgası.

KIZILCIK

Cumhurbaşkanı seçimi ve sosyalistler

Süleyman Demirel'in görev süresini uzatmaya yönelik girişim başarısızlıkla sonuçlandı. Oysa büyük sermaye, hükümet ve ordu çevrelerinin Demirel'in bir dönem daha cumhurbaşkanlığını yürütmesinde rejimin istikrarını sürdürmeye yönelik bir mutabakat sağladıkları izlenimi yaygındı. Böyle olmadığı anlaşıldı. Çalışanlara karşı başarıyla sürdürülen "istikrar"ın altından kriz çıktı. "İstikrar"ın nimetlerinin paylaşımı sorun oldu. Dereyi geçerken at değiştirmeyelim denilirken Üsküdar'a hangi atın terkisinde varılacağı rejimin gündemini işgal etti.

Büyük sermaye ve ordu ülke siyasetini, toplumsal ve ekonomik düzeni yukardan aşağıya yeniden yapılandırma için geniş çerçeveli bir programı planlı adımlar atarak uygulamaya sokmak istiyor, fakat işler her adımda çatallaşıyor, planlandığı gibi yürümüyor. Üzerinde mutabakatın sürdüğü tek nokta toplumsal muhalefetin, emek ve demokrasi güçlerinin, Kürt hareketinin bastırılması ve devre dışı bırakılması. Böyle bir ortamda, "demokrasi isteyenler" parti kapatmakta uzmanlaşan bir yüksek mahkemenin en başındaki kişinin cumhurbaşkanı adayı olarak öne çıkardığı demokrasi ve hukuk söylemine gökte ararken yerde buldukları bir muştu gibi sarıldılar. Cumhurbaşkanı seçimi işi bitti. Şimdi cicim ayları...

Hal böyleyken, siyasal durumun krize müdahale için gerekli açık bir kavranışına dayalı somut bir program ihtiyacı sosyalist siyasal güçlerin gündemine bir türlü girmiyor. İşçi hareketi baskı, bölünmüşlük ve siyasal inisiyatif boşluğu ortamında durgun ve güçsüz görünüyor. Var olan önemli potansiyel atıl duruyor. Güçleri bir araya toplayacak irade yok. Tersine, bir arada durmama eğilimi ağır basıyor. Oysa krizin en hassas dönemelerinden birine giriyoruz. Emekçi hakları için, barış ve demokrasi için yola çıkan güçlerin birlikte seferber edilmesi yönünde koşulların bas bas bağırdığı bir ortamda, sosyalistlerin tarihsel bir sorumluluk taşıdıkları ortada. Kaçak güreşenlerin diskalifiye edilmesi mukadder ve tarih minderden kaçarak müsabaka kazanıldığına tanık olmamış.

KIZILCIK, Marksist bir siyasal eksen doğrultusunda güncel siyasal gelişmeleri yorumlamaya, değerlendirmeye gayret gösterirken, sosyalist harekette mevcut farklı eğilimlerin ve düşüncelerin tartışılmasını sağlamayı da amaçlıyor. Bazı imzalı yazıların bu anlayışla okunmasında fayda var.

Dergimizin ikinci sayısı Nisan başında oldukça gecikmeli yayınlandı. 1500 baskı kısa sürede tükendi. İkinci sayımızda biçimsel ve teknik zayıflıklarımızı biraz aştık, ama hala kendimizi beğenmiyoruz. Eksiklerimizi görüyoruz, kısa sürede gidereceğiz. Tarihsel haklılığımızdan güç alarak, sosyalist siyasetin ideolojik ve politik yetkinliğinin gelişmesine katkı yönünde adımlarımızı cesaretle atmaya devam edeceğiz.

Çalışanların Gündemi

Siyasal arenada süregiden kayıykçı dövuşü, gerçek toplumsal güçler arası mücadeleyi yansıtmıyor. Bu nedenle neyin neden savunulduğunu anlamayan halkın siyasete yabancılaşması kaçınılmaz. Büyük sermaye, birbirinden farkı belirsiz siyasal güçler ve politikacılar arasında bir mücadeleden ibaret böyle bir "çok partili" siyasal ortamdan bile, düzenin kırılğan istikrarının zedeleneceği endişesiyle zaman zaman rahatsız olsa da, bu sahte siyasal kutuplaşmalar yoluyla, yönetilen halk çoğunluğunun siyasal bilincini sise boğduğunun, kendi gündemini onlara tartıştırdığının farkında. Depolitizasyon ile kayıykçı dövuşü, burjuva siyasal egemenliğinin birbirinden ayrılmaz iki aracı durumunda.

Siyasal güçler toplumsal sınıfların temsilini başardıkları ölçüde sahici ve maddi bir güç oluşturabilir. Burjuva partilerinin şu ya da bu sermaye kesiminin temsilini sağlamadan gerçek bir politik güç zemini oluşturmaları nasıl mümkün değilse, sosyalistlerin de çalışan sınıf ve tabakaların politik temsilini sağlamadan reel bir siyasal etken olarak gelişmeleri etkilemesi mümkün değildir. Sosyalistlerin etkisizliğinin arka planında, çalışanların kendi gündemi üzerinden somut politikalar geliştirmede gösterdikleri zaaf dikkati çekiyor. Büyük sermayenin yönlendirdiği gündemi aşip bu fasit daireyi kırmadan siyasal düzlemde etkili olmak mümkün değil.

Çalışan sınıf ve tabakaların somut toplumsal, ekonomik ve politik çıkarlarını temsil eden, bunu bir siyasal programa dönüştürerek bağımsız bir gündem oluşturmaya yönelik bir siyaset tarzını geliştirmek için, emekçi hareketinin içinden ve onun diliyle konuşan bir atılıma ihtiyaç var. Böyle bir atılımın koşulları, örgütlü sosyalist siyasal çevrelerin içinde ve yakın çevresinde fazlasıyla mevcut.

Çalışanlar her şeyden önce daha iyi bir hayatı* özlüyor, arzuluyor. Türkiye'de emeğiyle yaşamak artık bir cehennem azabına dönüştü. Gençler, çok azının bile başaramayacağı bir "kendi paçasını kurtarma"

* "Daha iyi" bir hayat nedir? "Daha" ne kadardır? Nedir?.. Bunlar üzerine Kızılçık'da daha çok şey söyleyeceğiz. Şimdilik "daha iyi" deyip geçelim.

bireyciliği ile "geleceğe ilişkin umutsuzluk" arasında sıkışmış durumda. Yoksulluk, hayatın sunduğu ve sunabileceği imkanlardan faydalanamama, çalışanları ve ailelerini eğitimsiz, sağlıksız, aç ve sefil bir hayat çemberine zapt ediyor. Yaşlılar emeklilik günlerini çaresizlik ve azap içinde geçirir hale geldi. Sosyal güvenlik ile ilgili mevcut yetersiz hakların bile geri alınması, bugünkü çalışan kuşağın gelecek umudunu hepten karartıyor. Kadınlar bir yandan çalışma hayatına ucuz emek gücü olarak çekilip sömürülürken, bir yandan da kölelik benzeri bir ev rejimine tutsak ediliyor. Kürt kökenli emekçiler için ulusal baskıyı da bunlara eklemek mümkün. İşsizlik tehdidi altında ucuz emek sömürüsü çalışanlara soluk aldırılmaz oldu.

Bu sıkışmış ortamda daha iyi bir hayat özlemi, toplumun alt sınıf ve tabakalarında, kenar mahallelerde, emekçi semtlerinde derinliğine kök salmış ve kaynayan bir ruh hali olarak dolaşmaktadır. Son on yılda yapılan seçimlerde merkez sağ ve sol denilen partilerden kaçışın ardında bu ruh hali görünüyor.

Alınleriyle geçimini sağlayıp çağdaş hayatın nimetlerinden asgari ölçülerde yararlanabilmek, bugün artık sadece işyeri hatta işkolu düzeyinde yürütülen sendikal mücadele ile başarılacak bir şey olmaktan çıkmış, toplumsal hayatın yeniden örgütlenmesini ilgilendiren bir meseleye dönüşmüştür. Ulaşım, su, elekt-

rik, iletişim, sağlık ve eğitim hizmetlerinden ısınma ve barınma giderlerine, günlük alışveriş harcamalarından gelecek güvencesi ve dinlenme beklentilerine kadar hayatın her alanı kapitalizmin adaletsiz ve sömürücü kuşatması altındadır.

Eski işyeri-işkolu sendikacılığı öneminden bir şey yitirmemiş olmakla birlikte, bugünkü koşullar altında çalışan sınıf ve tabakaların ihtiyaç ve beklentilerini karşılamak bakımından yetersiz kalmaktadır. İşyerinde alınan en iyi ücret zammı bile, hükümetlerin bütçe politikaları veya özelleştirilmiş elektrik dağıtım şebekeleri gibi dolayımalar üzerinden buharlaştırılabilmektedir.

Toplumsal hayatın yeniden örgütlenmesi için somut sorunlar üzerinden örgütlenen "girişimlerin" ve örgütlerin son zamanlarda pıtrak gibi çoğalması, klasik sendikal hareketin yetişemediği bu yeni alanın doldurulmasına yönelik bir çaba olarak algılanmalı. Toplumsal hareket sendikacılığı, yeni tip bir emekçi örgütlenmesi, kapitalizmin saldırısına çalışanların yeni türden bir sendikal yanıtıdır.

Yeni bin yılın ilk 1 Mayıs'ı, çalışanlara kendi gündemlerini oluşturma ve ona sahip çıkma, sosyalistlere de bu gündemin politik temsilini üstlenme sorumluluklarını hatırlattı.

SSK ve sosyal güvenlik haklarına yönelik saldırının püskürtülmesi, özelleştirme saldırısına karşı topyekun seferberlik, IMF-Dünya Bankası-Dünya Ticaret Örgütü üçlüsüne karşı direnişin yükseltilmesi, silahlanma hazırlıklarının ve nükleer santral kurma çabalarının durdurulması, sendikal hak ve özgürlüklerin kamu emekçilerini de kapsayarak ileri boyutlarda genişletilmesi, demokratik bir yerel yönetim reformu, IMF anlaşmasının ve tahkim yasalarının iptali, deprem için özel bütçe oluşturulması gibi toplumsal talepler etrafında bir siyasal programa ihtiyaç ağır basıyor. Siyasal rejime güvensizliğin ve değişiklik arayışlarının yönetenler ve yönetilenler arasındaki yaygınlığı da dikkate alınarak, demokratikleşme, siyasal özgürlüklerin sağlanması, barış ve Kürt kimliğinin tanınması ekseninde "yeni bir kurucu irade" tesisi ve 12 Eylül anayasasının tasfiyesi için ileri atılım çalışanların gündeminin anabaşlıklarını oluşturuyor.

Ara Güler

Zamanın içinde zaman için mücadele

Zamanla her şey unutulur. 1 Mayıs'ın nerden çıktığı, kimler tarafından niçin kutlandığı bile. Türkiye'de gerçi böyle olmamıştır. Kutlayanlar niçin kutladıklarını unutmuş olsalar bile, rahatsızlık duyanlar kutlamaları kanla boğmaya çalışarak, kendi sınıf tarihlerini unutmadıkları göstermişlerdir.

1 Mayıs, "zaman için" mücadeledir. Zaman için mücadele mi olurmuş, olursa da böyle kanlı mı olurmuş diye soranlar çıkabilir. Yanıtımız hazır: Evet, 1 Mayıs, işçilerin, çalışmış zamanlarının bir kısmını patronlardan geri almak için verdikleri mücadeleden doğmuştur.

Zaman işçiler için bu kadar önemli mi?

Böyle bir soru, yaşamak işçiler için çok mu önemli diye sormaktan başka anlama gelmez. Çünkü zaman, herkes için hayattır.

O hayatın çalışırken nasıl yaşandığını en iyi işçiler bilir. İşçinin çalışırken yaşamadığı ya da salt kendisinin ve ailesinin zorunlu ihtiyaçlarını karşılayabilmek için "yaşadığı" hayatın yani!

Çalışma koşulları, çalışma süresi, çalıştığı işin kendi kişiliği bağlamında ne ifade ettiği... Bunlardan soyutlanmış çalışmanın işçi için ne olduğu biliniyor: ücret köleliği. Adı konulalı çok oldu, hala sürüyor. Sürmediğini sananlar ücretin de, köleliğin de ne olduğunu bilmeyenlerdir ya da bilip de zorluğuna ve zilletine katlanmayı insanlık için "kaçınılmaz" belleyenlerdir.

İşçinin "boş zamanı"na gelince... O zaman fiilen onun değil-

dir. Çünkü ona asla yetmez, o kadar azdır. İşçi uykuda geçirdiği zamanın dahi işverene ait olduğunu bilir. Uyuyakalırsa, o zamandan "çalmıştır." İşverenden alınan zamanların nasıl geri alındığını yine en iyi çalışanlar bilir. Bütün bunların kanıtı, bütün çalışanların "iflah olmaz" ta-

cadelesi günümüzde her yerde işgününün kısaltılması üzerine yoğunlaşmaktadır. Türkiye dünyanın en uzun işgünü uygulamasına sahne ülkelerden biri olduğu için, işçiler bu ülkede zaman için mücadeleye yoğunlaşmak zorundalar.

Grev, iş bırakma, pasif direniş,

iş yavaşlatma gibi işçi eylemlerinin de tümü gerçekte "zaman için" mücadele kapsamına girer. İşgününün kısaltılmasıyla işçinin zaman sorunu bitmez. Çalışırken geçen zamanın nasıl yaşandığına bakmak gerekir. Kısalan işgününde çalışmanın yoğunluğu artar. Küresel sermayenin "bilgi yüklü" ultra-

modern fabrikalarının da işçilerin çalıştıkları sürenin uzunluğuna kısalığına bakılmaksızın posaları çıkana kadar çalıştırılması verimi azamileştirmenin başta gelen kurallarından biri. İşveren, zamanını satın aldığı işçiden o zamanın değerini çıkardığı ölçüde tükenen işçinin hayatıdır. Bu bakımdan çalışmış zamandan geri alınacak her saniye, sermayenin sömürsünden koparılmış bir parçadır. Sömürüye karşı mücadelenin zaman üzerine yoğunlaşması, o mücadeleyi etkinleştirmek açısından özellikle önemlidir. Yıllık ücretli izin, tatil süresi gibi işçi talepleri kadar, çalışma koşulları üzerinde işçinin karar ve denetim hakkıyla ilgili her ayrıntılı talep de bir zaman talebidir ve işçinin zamandan başka nesi vardır?

Bu kavgadan vazgeçmek, varolma savaşıdan vazgeçmektir. Her türlü ideolojik örtüyü kaldırdığımızda ortaya çıkan hayat gerçekliği bunu gösteriyor.

8 saat çalışma... 8 saat dinlenme... 8 saat uyku

1856, Avustralya, Victoria eyaleti

til özlemidir. Ya da "tembelliğe doymazlığı" deyin isterseniz..

Sermaye sınıfı için, toplumda herkes "zaman" konusundaki fikrini dile getirebilir ama işçiler asla getiremezler. Çünkü işçiler "herkes"ten değildir. İşçi, çalıştığı yerde artık sermayenin bir unsurudur. Sermayenin öteki unsurları, örneğin makineler, hammadde, araçlar ve gereçler, binalar ve araziler, çekler ve senetler nasıl davranıyorsa, işçi de öyle davranmak zorundadır. İnsan gibi davranmaya, yani zaman üzerindeki tasarruf hakkını kullanmaya kalktığı zaman sermayenin düzeni bozulmaktadır. İşçinin buna ne hakkı var?

Evet, zaman üzerinde pazarlığa girişmesi, işçinin kendi hayatı üzerinde pazarlığa girişmesidir. Sermayeden zaman koparmak kolay mı? Canevinden vurulmuş dönmemektedir işveren, işçiler ondan üç beş dakika istedikleri zaman. Bu nedenle etkili işçi mü-

Demokratikleşme bu mudur?

Toplumun aktif kesimleri içinden görünür bir çoğunluk demokratikleşmeden yana. Bu görünür çoğunluk devlet ve siyaset alanında Avrupa normlarına uygun bir demokratik düzenleme ve insan haklarına saygılı bir "hukuk devleti" istiyor. Bu kesime "militan demokratik güçler" diyelim.

Kim bu "militan demokratik güçler"?

Aralarında, sözelimi, TUSİAD var. İslamcı politik hareket var. "2. Cumhuriyetçi" imgesine yakın burjuvalar var. Solun ve hatta Marksistlerin de büyük bir bölümü bu "militan demokratik güçler" arasında bulunuyor. Kürt kimliği temelinde politikleşmiş unsurları da bu kategori içine sokmak mümkün. Sivil toplum örgütleri de bunlar arasında. "Militan demokratik güçler" in içinde, irili ufaklı, sol ve sağ eğilimli tüm medya kuruluşları da bulunuyor. Demokratikleşme adına sevin-dirici bir güç ve hayli zengin bir bileşim!

Ama bu çoğunluk aynı zamanda "istikrar"dan yana. Türkiye'nin demokratikleşmesini "siyasal istikrar"a bağlıyor. "Siyasal istikrar"ı "ekonomik istikrar"ın ve her ikisini birden demokratikleşmenin önşartı olarak görüyor.

Burada derin bir çelişki yatıyor. Demokratik olmadığını kabul ettiği bir rejimin istikrarını demokratikleşmenin önşartı saymak sadece mantıksal bir çelişki oluşturmuyor; bu çelişki aynı zamanda, Türkiye'nin demokratikleşme yönünden içinde bulunduğu çıksızlığa "demokratik güçler"den gelen bir desteğe dönüşüyor. Çünkü demokratikleşme istek ve eğilimini "istikrarlı" olması arzu edilen bu siyasal rejim bloke ediyor ve demokratikleşmeyi bloke eden güçlerin duruma hakim olması ölçüsünde rejim "istikrar"a doğru yöneliyor. Siyasal figürleriyle tarif edersek belki daha kolay söylemiş olacağız: Rejimin istikrarı MHP-DSP-ANAP hükümetinin "28 Şubatçılar"la bloklaşmasına dayanıyor ve demokratikleşmeyi de bu güç bloke ediyor. Demek ki, "mili-

tan demokratik güçler" in talep ettikleri demokratikleşmenin kurgusu yanlış. Kurgusu bu olan bir "demokratikleşme" talebi siyasal rejim üzerinde herhangi bir muhalefet basıncı oluşturmak şöyle dursun, rejimi kendi tercihleri yönünde teşvik etmiş oluyor.

"Militan demokratik güçlerimiz"i böyle bir "demokratikleşme açmazı"na iten, sadece yaptıkları kurgu hatası değildir. Daha temel bir sorun var: demokrasiden ne anlaşıldığı.

Sık sık yaptığı çıkışlarla, demokratikleşme projeleriyle ve ortaya attığı konsept önerileriyle "militan demokratik güçler"i azdıran ve kendisi de "militan bir demokratik güç" olan TUSİAD'ı ele alalım. Bu en iri sermaye örgütünün yaman bir "insan hakları savunucusu" olduğunu bilmeyen mi var? Bu örgüt kapitalistlerin en büyüklerinden oluşuyor. TUSİAD'ın, temel insan haklarından biri sayılan "insanca yaşama-yı sağlayacak bir ücret alma hakkı" konusunda konuştuğunu duyan var mı? TUSİAD ünlü "demokratikleşme raporları"ndan birinin konusunu, "Türkiye'de işçi haklarının geriletilmesinde tekelleci sermayenin rolü"ne ayırabilir miydi?

Madem ki "militan demokratik güçlerimiz" in arasında TUSİAD' dan tutunarak girdik, devam edelim. TUSİAD üyelerinin her biri ortalama 10-50 bin arasında işçi çalıştıran birer holdingin sahibidir. Demek ki bu örgüt kaba hesap bir kaç milyon işçinin işverenidir. Acaba TUSİAD üyelerinden kaçının, kaç işyerinde sendika ya da rengi sararmış sendika örgütlenmesi vardır? TUSİAD üyeleri örneğin son 20 yılda kaç grevle yüz yüze geldiler? En azından Avrupa kıstaslarına uyan grev özgürlüğü konusunda bu büyük sermaye lobisinin görüşü nedir? Bu sorulara verilecek açık bir yanıt, sadece TUSİAD'ın içyüzünü değil, Türkiye'deki demokrasi güçlerinin demokrasiden ne anladıklarını da gösterecektir. İşçi sınıfının temel haklarından, çalışma şartlarından, yaşam düzeyinden hiç söz etmeyen bir "demokrasi söylemi"! Küreselleşme, Avrupa Birliği üyeliği ve

daha bir dizi "bağlam" bulunarak "Türkiye'nin demokratikleştirilmesi"nden söz ediliyor. Ama demokrasinin asıl bağlamını, çalışanların hak ve özgürlükleri bağlamını keşfedip sözünü eden pek çıkmıyor.

TUSİAD da sivil toplumda ve sivil toplumu kendi demokratikleşme palavrasının peşine takmış sürüklüyor. Kendine demokratım diyenleri, solcuları, hatta kimi Marksistleri inandırıyor. Dikkatini sivil topluma çevirenler orada olan herkesi görüyorlar da işçi sınıfını göremiyorlar. Demokrasinin orada serpilip geliştiği varsayımını biliyorlar, fakat işçi haklarının orada neden gelişemediğini, gittikçe gerilediğini göremiyorlar. Eğer görüyor da önemsemiyorlar ve demokratikleşme söylemlerinde işçi hakları bu nedenle yoksa, o zaman bırakalım solculuğu, demokrasi bile tehlikeye giriyor!

Bütün bunlardan şu çıkıyor: Eğer demokratikleşmeyi solcular ve sosyalistler olarak önemsiyor ve acil buluyorsak, rejimin demokratikleştirilmesini gerekli görüyorsak, önce kendimizi şu "istikrar" fikrinden kurtarıp özgürleşmeliyiz. Sonra çalışanların ekonomik-demokratik haklarından, her alanda özgürleşmelerinden hiç söz etmeyen bir demokratikleşme nasıl ve nerede olmuş ve olabilmemiş diye sormalıyız. Daha sonra ve kesin olarak, sermaye sınıfının da demokratikleşme projelerine – mecbur olabileceği durum hariç– katılabileceği fikrini dışlamalıyız. Demokrasinin "sınıfsal bir şey" olduğunu unutmamalı, bu unutulursa bazı sınıfları unutabilen demokrasilerin de demokrasi sayılabileceğini yeniden hatırlamalıyız. En sonunda da demokratikleşmenin marjinal bir siyaset oyunu olmadığını, ancak "demokratik blok", cephe gibi siyasal örgütlenmeler aracılığıyla oynanabilen büyük oyunlardan olduğunu aklıdan çıkarmamalıyız. Ondan sonraya, "blok" -veya cephe- kimlerle, nasıl ve hangi şartlarda kurulur sorusu kalıyor ki, o daha da zor olanıdır.

Sakın şu, okuduğumuz her yerde bize kendimizi hatırlatan, "Gerçekçi ol, imkansız istek!" sözü bu gibi durumlar için söylenmiş olmasın!

“Henüz erken”miş!

“312’nin kalkması için henüz erken” dedi. Bay Ecevit dedi!

312 ne? Düşüneceksin, düşündüğünü söylemeyeceksin. Dile gelen düşünce halkı kışkırtır, kin ve düşmanlık üretir. Onun için sen de “henüz erken” diyenler ne düşünüyorlarsa ya da senin ne düşünmeni istiyorlarsa onu düşünüyor gibi konuşacaksın. En iyisi onlar gibi düşünmendir, ya da düşünmenin onlar gibi düşünmek olduğunu düşünmendir. 312’lik düşünce düşünce değildir. Suçtur!

“Düşünme özgürlüğü için vaktin erkeni, gec mi olmuştun!” demeyeceksin. Henüz erken diyorlarsa, bir bildikleri vardır mutlaka.

Bugün düşünmesen de olur demek istiyorlardır, sözgelimi. Bekle, yarın düşünürsün. Hem zaten acelen ne? Çalıştığın işte, fabrikada, konfeksiyon atölyesinde, dökümcüde, matbaada, vb. daha iyi bir hayatı yaşamana ve ailene yaşatmana yeter gelir elde edebiliyor musun? Sağlıklı yaşamak için, hastalandığında ye-

Aç kalalım, yeter ki enflasyon düşsün

Burjuva iktisadının en beylik safsatalarından biri, enflasyonun kaynağı olarak işçi ücretlerinin gösterilmesi. Enflasyon habire tırmandığı halde, işçi ücretlerinin maliyetler içindeki payının yıldan yıla düşmesi bile bu tezi yalanlamaya yeterken, TİSK aynı safsatayı ısıtıp ısıtıp önümüze getiriyor.

Özel imalat sanayiindeki reel ücret artışları enflasyonist baskıları arttırıyormuş. Önümüzdeki yıla ilişkin olarak varsayılan ve tutmayacağı daha şimdiden anlaşılan enflas-

terli bakımın için de henüz erken, değil mi? Çocuklarının doğru dü-rüst eğitim görmesi, iyi yetişmesi için de öyle... Öyle erken ki sen ne yapsan yetmiyor... Daha sayalım mı?

Şu ölümlü dünyada say say bitmiyor da n’oluyor? Hiç bir şey olmu-yorsa, olmamasında mutlaka bir hikmet vardır. Ne hikmet olduğunu sen bilmesen de ülkenin gelmiş geçmiş -daha da gelecek- bunca yetişmiş, sınanmış, deneyimli yöneticisi var, onlar biliyor. Bu sana yeter.

Aslına bakarsan, senin yaşamak için vakit henüz erken. Ölsen ya da hiç olmamış olsan ne olur? Bu ülke, taşı toprağı, havası, suyu senin değil mi? Sen senin olanla yetin, nasıl yaşadığına, ne olduğuna kafayı takma. Bak Türkiye’ye yetmiş beş yılda nereden nereye geldi. Devletimiz büyüktür, daha da büyüyecek. Taa Çin Seddine kadar!

Ol nedenle, yaşamının da gec er-keni mi olmuştun diye düşünmeden önce bir düşün bakalım öyle düşün-menin şimdi zamanı mı... Yoksa sen de, 312’lik olabilirsin.

Lafazan

Grevvvv!

Son günlerde pek bir hoşnutum azizim, ne yana baksam grev, grev, grev. İşçiler ayaklanmış, işte örgütleniyor en sonunda bu millet yaaa! Bir de güzel temsilci seçmişler, yağız bıyıklı bir delikanlı, afişlerde yarı yüzü gülümsüyor. Pek güzel efendim, çok iyi. En sonunda örgütlenip direneceklerdi işçiler, yalnız

o ilanlarda grev, grev deniyo da grevin tarihi, nerede olduğu belirtilmiyor. Canım ben de iyice saçmala-dım, şimdiki gençler daha iyi biliyorlardır.

(Uzaktan bir ses duyulur) “Haydi kotlar burda kotlar, en kral kotlar, her renk her model burda, grevv, sendikaa, dire-niiii, eyleeem, her cins kot pantolon!”

(Ses yakınlaşır) “Beybaba veriyim mi sana da bi grevvvv?”

“Ne grevvvv evladım?”

“Ne grevvvvv ola-cak beybaba, yeni dünya düzeni grevvv-vi, yeni dünya düze-ni!”

Evet, global goril-ler ve işbirlikçileri, böyle değerlerin içini boşaltıp, pompaladıkları moda akımlarına böyle malzeme yapıyorlar. Böyle giderse yeni kuşaklar ‘GREV’ sözcüğünü bir kot markası olarak tanıyacaktırlar.

Neden kimse söz etmiyor ?

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Ba-kanlığı’na göre, geçen yıl toplam 3 bin 283 işçinin katıldığı grevlerde kaybolan işgünü sayısı 244 bin 64 imiş. Bu hesap hep yapılıyor. Bir grevin ekonomiye ve ülkeye neye mal olduğu anlatılmak isteniyor. Peki ama “toplumsal barış”ın işçilere neye mal olduğundan neden hiç kimse söz etmiyor!

yon durulmuyor, hızlanıyor.

Hayır, biz aç kalalım, razıyız. Hatta açlıktan ölmeye başlarsak, bu gelişme bütçe üzerindeki sosyal gü-venlik açığından kaynaklanan enflasyonist baskıyı da azaltacaktır. Biz çalışanlar iş bulduğumuz için sizlere minnet borçluyuz, bize ücret yerine kredi verin, çalışır öderiz. Yeter ki enflasyon düşsün, Türk sa-nayii dış rekabet gücünü korusun, hükümet yeni helikopter ve tanklar için para bulsun, nükleer santraller yapılsın, batık bankalar kurtarılsın.

Tüpraş Olayı Özelleştirmeye karşı işçi hareketi hala cılız

Türkiye'de 10 yıldır yoğun bir özelleştirme var. 2000 yılıyla birlikte özelleştirme tam bir taarruza dönüştü. SEKA'nın özelleştirilmesine işçi eylemiyle geçit verilmeyen İzmit'de sıra TÜPRAŞ'a geldi. İşçiler gene sokağa döküldüler.

Açık konuşacak olursak, bu işçi direnci, bu hükümetin "özelleştirme saldırısı"nın önünü kesemez. Hükümet IMF'ye senet vermiş, 2000 yılı içinde 10 milyar dolarlık özelleştirme yapacak.

Kocaeli Sendikalar Birliği'nin, "Sosyal Devlete Sahip Çık" sloganı altında düzenlediği miting ve yürüyüşe onbinlerce işçi, emekçi, memur, aydın ve sol siyasi parti üyeleri katıldılar. Polis mitingin başarısını engellemek için güç kullandı.

Mitingin sloganı "sosyal devlet" in korunmasıydı. İşçiler bu sloganı, şimdiki devleti korumak için atmadılar. Yani "devletçilik" yapmadılar. "Sosyal devlet" için mücadele edeceklerini duyurdular.

Burada bir nokta önemli, altını çizmemiz gerekiyor: Deniyor ki sermaye ve devlet el ele verip neredeyse herkesi özelleştirmenin yararına ikna ettiler, bu nedenle toplumda dışı dokunur bir direniş olmuyor.

Toplumda dışı dokunur bir direniş olmadı, bu doğru. Toplum nesniyle direnecekti? Elbette özelleştirmeden ilk zararı gören işçileriyle ve örgütlü güçleriyle, yani sendikalarıyla. Sendikalar özelleştirmeye karşı tutarlı ve sürekli bir eylem planı oluşturdular da, buna işçiler katılmadılar mı? Sendikalar direnmeyi düşündükleri ve bunu hayata geçirmek istedikleri zaman işçiler özelleştirmeye karşı eylemden uzak durmuyorlar. Direnince sonuç da alınıyor. O halde özelleştirmeleri önlemenin yolu da belli.

Zekiye Arnel

Formula-1 Türkiye'ye giremez!

Aralarında Türk-İş, Türk Tabipler Birliği, Türkiye Ziraatçılar Derneği ve çeşitli meslek ve kitle örgütlerinin de yer aldığı kuruluşlar, Sigara ve Sağlık Ulusal Komitesi adı altında başlattıkları "Kanunumu vermiyorum" kampanyası ile, sigara marka ve logoları kullanılarak yapılan reklamları yasaklayan 4207 sayılı kanuna sahip çıkıyor.

1996 yılında yürürlüğe giren reklam yasağını kaldırmak için yıllardır uğraşan Amerikan tütün tekelleri, son olarak geçen yıl içinde sporla ilgili bakanlığa başvurarak yabancı sigara reklamı taşıyan Formula-1 yarışlarının Türkiye'ye getirilebilmesi için yasanın değiştirilmesini istedi. Tütün tekelleri Formula-1 yarışlarını tüzmi teşvik edecek ve ülkeye gelici getirecek bir etkinlik olarak takdim ediyor, oysa Formula-1 yarışla-

rında kazancın organizatörlere kaldığı, altyapı masraflarının ise hükümet bütçesinden çıkacağı, temel olarak bir TV etkinliği olması nedeniyle ülkeye turist akını sağlamayacağı, Türkiye'ye turist çekmek için Formula-1 yarışlarından önce binlerce sebebimiz olduğu bellidir. Sigara reklamlarını yasaklayan Avrupa Birliği ülkelerinde 30 temmuz 2006 yılından sonra Formula-1 yarışları yapılamayacaktır. Türkiye'de yılda yaklaşık 75 bin kişi sigaraya bağlı nedenlerden ölmektedir. Sadece akciğer kanseri tedavisine yılda 120 trilyon TL harcandığı tahmin edilmektedir. Formula-1 yarışlarının özellikle çocuk ve gençlerde sigara bağımlılığını arttırdığı saptanmıştır.

İrtibat için: Prof. Dr.Elif Dağlı
e-mail: edagli @ superonline.com

Birleşik Taşımacılık Çalışanları Sendikası (BTS) üyeleri yürüdü

KESK'e bağlı BTS üyesi kamu emekçileri, çalışma koşullarının iyileştirilmesi, personel eksikliğinin giderilmesi, eşit işe eşit ücret, siyasi kadrolaşmanın durdurulması, grevli toplu sözleşme hakkı, keyfi baskıcı-partizanca uygulamaların son bulması talepleriyle 22-29 Mart 2000 tarihlerinde bir hafta süreyle demiryolları üzerinde yürüyüş ve istasyonlarda basın açıklamaları yaptı.

BTS üyesi kamu emekçilerinin eylemleri yer yer polis engellemeleri ile karşılaştı, bazı bölgelerde BTS yöneticileri ve üyeleri gözaltına alındı.

BTS, modern kamusal demiryolu hizmetlerini, kâr için değil, halka hizmete dayalı bir ulaşım politikasını, TCDD'nin borçlarının silinmesini, bütçeden demiryollarına daha fazla pay ayrılmasını, Demiryolu meslek liselerinin açılmasını, demiryollarında taşeronlaştırma, özelleştirme ve tasfiyenin durdurulmasını savunuyor.

İrtibat için:
BTS Rıhtım Cad. Uzun Hafız
Sok. 21/4 Kadıköy İstanbul
Tel-Fax: 0216 414 20 07

İstanbul'da işçi mitingi

Türk-İş'e bağlı sendikaların İstanbul Şubeler platformu ile DİSK ve KESK tarafından 9 Nisan'da düzenlenen işçi mitingi, 10 bini aşkın bir kitlenin Şişli Abidei Hürriyet meydanında toplanmasıyla yapıldı. Özelleştirme, sermayenin küresel saldırısı ve IMF aleyhtarı sloganların atıldığı mitinge özellikle Hava-İş, Petrol-İş gibi özelleştirmeye hedef olan işkollarından sendikalı işçiler her zamankinden daha kalabalık katılırken, DİSK ve KESK'in katılımı bazı işkolları hariç düşüktü.

Ve iki İngiliz öldü

Bizim faşistler sizinkileri döver. Ve hat-
ta öldürür bile.

Yıllardır ülkemizde futbol maçları önce-
sinde ve sonrasında taraftarlar arasında kav-
ga çıkar, insanlar ölür. Olaylardan önce ve
sonra medyanın tavrı farklı olur. Maç ön-
cesinde taraftarları gaza getirici yazılar olay-
lar sonrasında sağduyu çağrısına dönüşür.
Oysa bu son olaydan sonra medya nedense
tutarlı davrandı. Maç öncesinde yaratılan sa-
vaş psikolojisi, sonrasında da sürdürüldü.

İki İngilizin öldürülmesi olayı, yıllardır
yükseltilmek istenen ırkçı ve faşist dalganın
doğal ürünü. Toplumun baskıcı rejime razı
olması için gerekli iç ve dış düşman imaj-
ları devlet ve medya tarafından durmadan
üretilip yayılıyor. Düşmanlara karşı savaşa-
rak kendini koruyan babaya karşı toplum
daha hoşgörülü olacak ve ötesini aramaya-
cak. Çünkü her taraf düşmanlarla çevrili ve
varoluş kaygısı her şeyin önündedir.

Tüm düşmanlar yokedilmeli. Bu bazen
bir evde kısırılmış 'teröristler' olabilir.
Kahraman polis o düşmanları ölü ele geçi-
rirken bir kalabalık alkış tutar ve en bi kah-
raman medyamız sıcağı sıcağına kan koku-
larını orada alkış tutamayanların evlerine
ulaştırır. Bu düşman bazen Ege'nin karşı kı-
yısındakiler olabilir ve onların "göz koydu-
ğu" kaya parçalarına kahraman medyamız
bayrak diker. Bu düşman çoğunlukla içeri-
dedir ve en çok da "ORA"lıdır. Onar onar,
yüzer yüzer, bazen de biner biner ölü ele
geçirilirler. Ve yine bazen Taksim'deki
olayda olduğu gibi, bazı yabancılar "bayra-
ğımızı yırttılar" denilerek yol ortasında öl-
dürülür...

Düşmanlar için iki seçenek vardır: ya
kahramanlarımızı seveceklerdir ya da bu
dünyayı terk edeceklerdir. 12 Eylül'den bu
yana yürütülen politikaların sonucu son se-
çimlerde MHP oylarındaki artışla da kendi-
ni göstermemiş miydi? Böyle ortamda böy-
le sonuçlar... "Yok öyle, burası Türkiye.."

İ.Baru

Tırmık/ Aydın Engin

Vazgeçtim, yazmayacağım...

Vazgeçtim. Gazetede ne kadar yaz-
zıp çizen varsa hepsi, önceki gece
oynanan Galatasaray- Leeds United
maçı münasebetiyle ayyuka çıkan
münasebetsizlikler üzerine yazıyor-
lar. Futbol topuyla karpuzu ayırde-
demeyecek Şükran Soner bile son-
radan caymazsa bu konuda yazacak.

Benim de öyle niyetlerim vardı
ama vazgeçtim.

Ne bu böyle? Günlerdir yediğimiz
içtiğimiz Galatasaray oldu. Günler-
dir İngiltere'ye ilan edilmemiş bir
savaş açmış durumdayız. Ayrıca
UEFA yönünde bir ikinci cephe de
açıldı.

Yani bana gına geldi.

Sonuç olarak gencecik delikanlı-
lar, çocukluklarında keyifle "top oy-
narken" şimdi birer gladyatör oldu-
lar, arenaya çıkıyorlar ve bu gence-
cik delikanlılardan her şeyin; şidde-
tin, artistik hünerin, atletik yetenek-
lerin, golün, gol kurtarmanın, pres
yapmanın, hasılı bir futbol arenasın-
da yapılabilecek, gözlenebilecek
olan her şeyin "daha fazlası"nı yap-
maları isteniyor. "Daha fazla"nın ne
ölçüsü var, ne sonu. Sadece, daha
fazla!

Üstelik kimlik fukaralığının çare-
sini futbol takımı taraftarlığında ara-
mak; şiddet tapınacı; futbolu ulusal
bir sorun olarak kavramak; başka
alanlarda fırsat bulup kabarmayan
"milli hislerin" taşıp köpürmesi artı-
k futbol arenasının ve sanayiinin
bileşenlerinden oldu.

Romalılar, arslanlarla gladyatörler
arasında tercih yapıyorlardı. Kimi
arslanları tutuyordu, kimi gladyatör-
leri.

Futbol arenasında öyle değil. Bir
takım tutmak gitgide "renk sevgi-
si"nin yanısıra milliyetçi duyguların,
bastırılmış şiddet tutkularının, aşağı-
lık duygularının geçici unutuluşu-
nun, kimlik fukaralığını aşma ara-
yışlarının içiçe geçtiği bir psikolojik
"olgu"ya dönüştü.

Ülkede ve yer kürede olup biten-
leri halka iletmekle yükümlü medya
da bu büyük "pazar"da yerini şanla
ve şerefle ve cansiperane almakta.

Susurluk çalkalanırken bir iki ya-

zıyla geçiştirenler, yazılarında Susur-
luk'u devletle bağından soyutlayarak
değerlendirmeye çabalayanlar ama
onca hay huy arasında bir kez de
Susurluk ovasında mitinge katılma-
ya, bir kez de evlerinin pencereleri-
ni ateş böceklerine çevirmeye üse-
nenler şimdi "oğul uşak bit yavşak"
Leeds yollarına düştüler. Bunun
"milli bir görev" olduğuna önce
kendilerini inandırdılar, sonra oku-
yucu ve izleyiciyi de inandırmak
için kalemlerini sivriltilip kameraları-
nın merceklelerini parlattılar.

Ulucanlar Cezaevinde 10 Cumhu-
riyet yurttaşını bilerek, planlayarak
yok ederken "ama onlar da..." diye
başlayan yorumlar döktürmekten
utanmayanlar, şimdi Galatasaray'ın
on bir delikanlısının sırtından "mil-
liyetçi yaveler" pazarlamasındalar.

On bir İngiliz genci ile on bir
Türk gencinin yeşil bir alanda top
oynamalarının keyfi çoktan bir kö-
şeye itildi. İrkçılık-milliyetçilik sınırı-
nda dolaşan rezil bir edebiyat kol
geziyor.

Kimi "UEFA'yı da, Leeds'i de..."
diye başlayan yarım cümlecik bir
başlığı gazetenin tepesine oturtuyor;
milli hisleri doruklara tırmanmış ki-
mi okuyucular da yarım cümleyi
"ş'aptık" diye tamamlıyorlar. On bir
gencecik delikanlı sportif yaratıcılık-
larını, gençlik enerjilerini ve meslek
hünerlerini buluşturup finale yüksel-
di. Bu sevinçli spor zaferinin özeti:
"UEFA'yı da, Leeds'i de ş'aptık"
diye seslendirildi. En biz en milli-
yetçiler, öteki (yani İngiliz) en mil-
liyetçileri zaten hep "ş'aparız". Biz
zaten bütün düşmanları "ş'aparız".
Çünkü biz spor mipor dılemeyiz.
Biz milliyetçiyiz, biz hemen hemen
ırkçıyız ve biz fena halde "erkek"iz.
O yüzden de karşımızdakini derhal
"ş'aparız!"

Bu rezillik üzerine ne diye yazı
yazılmalı ki?..

Vazgeçtim.

Galatasaray'ın Leeds United'i
eleyip UEFA Kupası'nda finale
yükselmesi üstüne Tırmık mırmık
yazmayacağım.

Cumhuriyet / 22 Nisan 2000

Dünyada ve Türkiye'de holiganizm

Galatasaray - Leeds United maçından sonra Avrupa ve Türkiye'de holiganlar tekrar gündeme geldi. Bunlarla mücadele yöntemleri üzerine bir sürü yazı yazıldı. Emniyet tarafından da önlemler alınmaya başlandı. Geçen hafta oynanan maçlarda özellikle Göztepe maçından sonra polisler maşallah kuş uçurtmadılar. İhtiyar bir adam küfür etti diye altı yedi eli coplu polis değme holiganlara taş çıkartırcasına ihtiyarı dövdüler, hatta basın tribününden müdahale edilince de oraya saldırıp basın mensuplarını da bir güzel benzettiler. Dünyadaki holiganizmle mücadelede hangi ülkenin yöntemlerini uygulamayı uygun gördüler bilemiyorum.

Avrupa'daki holiganlarla Türkiye'dekiler arasında aslında tam benzerlik yok. Sonuçta hepsi insanların kafasını kırıyor, hatta insanları öldürüyorlar. Ama onlar bunu kendileri için yaparken Türkiye'dekiler başkalarına cesus görünmek uğruna yapıyorlar. Türkiye'de asıl tribünlerdeki amigolar Avrupa'dakilere benziyor. İstanbul'da tribünleri yönetiyorlar, kulüp tarafından korunuyorlar, yöneticilerden para alıyorlar. Bedava bilet bulup istedikleri adamlara dağıtıyorlar. Bir sürü genç ve cahil insan bu bedava biletler uğruna amigoların etrafında toplanıp gruplar oluşturuyorlar. Böylece kendilerini bir tür önemsiyor ve güven-de hissediyorlar.

Anadoluda ise taraftar grupları var. Gençler bu gruplar içinde yer alarak yine maçlara girme ve kendilerini koruma fırsatı buluyorlar. Anadolu kulüplerinde finans sorunu olduğu için ya belediye başkanları ya da belli holdingler ve zengin kişilerce yönetiliyorlar. Grup liderleri bu insanlardan avanta sağlıyor. Bu gruplarda lider sözüne tam itaat vardır. Yoksa dışlanma olur. Böylece bu gençler giderek partilere, holdinglere ve mafyaya hizmete sürükleniyorlar. Partiler gençleri kendi propagandalarında, holdingler türlü çıkar işlerinde, mafya ise tetikçi ya da koruma olarak kullanıyor. Birçok genç bu yüzden ölüyor ya da öldürüyor, cezaevine düşüyor. Çıkan kavgalarda çete başı liderler hiç bir zaman önlere yer almaz, hep bu gençleri kışkırtıp kavgaya sürerler. Maçlarda kendileri kenarda oturup gençleri gırtlakları yırtılırcasına bağırırtır, hatta az bağırırları döverler.

Bu yüzden Avrupalı ve yerli holiganlar arasında esaslı bir fark var. Onlar diğer ülke ve kulüp taraftarlarının kafasını kendi kararlarıyla, kendi keyiflerine kuruyorlar. Bizimkiler ise başkalarına yaranmak için.

Kamil Ertürk

İşin içinde ne "iş" var dersiniz?

Kimileri dediler ki, "Bravo şu bizim vekillerimize, nihayet lider mider sultası demeden üçlü tezgahı bozdular. Triumvira şapa oturdu."

Kimileri de şöyle dedi: "Şuna da bak, hem imza vermiş, hem oy vermiyor. Gizliliğin arkasına gizleniyor. Böyle şey mi olur? Ordu bozanlık ettiler."

Kim haklı, kim haksız?

Nasreddin Hocaya kalsa hepsi haklı. Yani siyasetin hali tam Nasreddin Hocalık. Onca şamata-dan sonra, şapa oturdu denilenler işte yerlerinde oturuyorlar. İstikrar filan bozulmadı.

DSP'li/MHP'li Yeniçeri sıraları arasında hiç su sızıyor mu?

"Demirel'li istikrar kalmadı, A.N. Sezer'isini verelim," deniliyorsa ve bunu da beş lider beşi birden diyor ve vekillerin yeni kabaran onca "bağımsız irade" aşkına rağmen ordu bozulmadan yolunda yürüyorsa, o neyin istikrarıdır? Hangi istikrarın bozulacağından o kadar korkuldu?

Kimler korktu?

Çalışanların, emekçilerin üzerlerine yüründükçe —çalışanlara emeklilik yaşı diye ömür biçilir, sosyal güvenliğin, sağlığın, eğitimin, vb... özelleştirme yoluyla iç ve dış sermaye çevrelerine peşkeş çekilmesi tezgahlanırken (genç ve dinç bakanlarımızdan Anap'lı Yüksel Yalova, "Evet, devlet malını peşkeş çekiyorum, va mı bi diyceğiniz!" diye efeleniyor. Devletin başındaki "cerontoloji"den, yani yaşlılar iktidarından yakınarlara duyurulur!) IMF'ye ubudiyet nutukları eşliğinde enflasyon düşürülür gibi yapıp işçi, memur gelirleri tırpanlanırken, tarımdan geçinenleri sahipsiz ve umarsız bırakmanın "çare"leri aranırken, vb., vb... — pekala yolun-

da giden Triumvira siyaseti bu işte neden tökezledi? Neden Triumvira (üçlü uzlaşma) yetmedi de beşli uzlaşmaya ihtiyaç duyuldu?

Tökezler. Hep öyledir. Siz burjuva

siyasetin kendi içinde istikrar var mı, ona bakın. Olması mümkün mü? Sözgelimi ANAP ve cümle ANAP'lılar takımı, özellikle de "AB'ye gidiş" yolunda (en kaydadeğer baha biçilmez özelleştirmeler, nükleer santral ihaleleri, vb... kapıda sıraya girmişken, Orta Asyanın petrol ve doğalgaz zenginliklerinin paylaşımından kapılacak paylar üleşilmeyi beklerken) iç ve dış iş aleminde çok iş karıştırmadan rahat durabilirler mi? Başkaları da onların işini bozmak için şeytanı bile şapa oturtacak dolaplar çevirmeden "halka hizmet" edebilirler mi?

Şu Cumhurbaşkanlığı seçimi işinin içinde —hem de Süleyman Beye atılan kazığın altında— hiç mi böyle bir "iş" yoktur dersiniz?

T. Ağaoğlu

Avrupa Birliği üyeliği ve emek

İzzettin Önder

Avrupa Birliği'ne girmek veya dışında kalmak emek sömürsünün özünü değiştirmeyecektir. Kapitalist aşamada ilerlendikçe ücret düzeyleriyle beraber emek üzerindeki sömürünün de artacağı mutlak bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Avrupa Birliği'ne tam üyelik koşulunda emek piyasasının nasıl etkileneceği konusunun irdelenebilmesi, öncelikle böyle bir birliğin genel ekonomik çerçevesinin çizilmesini gerektirmektedir. Avrupa Birliği olarak bilinen siyasal birliğin altındaki ekonomik doku, sadece mal ve hizmetlerin değil, onlarla birlikte tüm üretim faktörlerinin de serbest dolaşım hakkının bulunduğu bir ekonomik birliktir. Başka bir deyişle, ekonomik birlikler, farklı siyasal yapılardan oluşsalar dahi, ekonomik taban ve ilişkiler açısından bir ülke ekonomisi gibi faaliyette bulunurlar. Günümüzde Avrupa Birliği, tek merkez bankası ve tek para birimi gibi idari yapılanmaları da benimseyerek, her açıdan serbest bir büyük ekonomi görüntüsü ve işleyişi sergilemektedir.

Böylesi bir ekonomik birliğe tam üyeliğin faktör mobilitesini arttıracakı düşünülüyor olabilmekle beraber, Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki tam ortaklık ilişkisi söz konusu olduğunda, emek mobilitesini sınırlayan ekonomi dışı nedenler yanında, çok önemli bir ekonomik faktörün bulunduğunu gözden uzak tutmamak gerekir. Zira, merkez kapitalist ülkelerde sermayenin teknolojik niteliği yükseldikçe, istihdam edilen emeğin de niteliği değişmektedir. Giderek yüksek nitelikli emeğe gereksinme gösteren yüksek teknoloji yoğun sermaye merkezde toplandıkça, bu yörelere nitelsiz emeğin girmesi fazla olası görülemez. Bu nedenle, emek mobilitesi salt coğrafi ya da dil veya din gibi ekonomi dışı faktörlerle değil, bunlardan da öte ve çok daha güçlü olarak, sermayenin teknolojik özellikleri ile sınırlandırılmış olur.

ÜCRET MALİYETLERİ

Avrupa Birliği'nin coğrafi sınırlar itibarıyla genişlemesi, giderek düşük ücretli ülkelere doğru yayılma istidadı taşımaktadır. Türkiye'de ücret maliyetini birim olarak kabul ettiğimizde, orta-

lama olarak, çeşitli ülkelerdeki ücret maliyeti, Türkiye'dekinin katı olarak şöyle bir tablo sergilemektedir: Almanya 9,6; İsviçre 8,9; Belçika 8,1; İngiltere 4,5; İspanya 4,4; Yunanistan 2,8; Polonya 0,7; Çek Cumhuriyeti 0,5; Macaristan 0,4. Görülüyor ki, halen Birliğin içindeki ülkelerdeki ücret düzeyi Türkiye'dekinin katları düzeyinde olduğu halde, Birliğe girme durumunda olanlardaki ücret düzeyi ise Türkiye'dekinin altındadır. Ancak, sermayenin teknik boyutu yükseldikçe emeğin görece ucuzluğu da önemini yitirmeye yüz tutmaktadır. Ücret düzeyi emek kalitesi ile birlikte ele alındığında, elimizde kesin kanıt bulunmamakla beraber, Doğu Avrupa ülke emeğinin Türk emeğinden daha avantajlı olduğunu söylemek fazla yanlış olmaz.

Yukarıdaki bilgilerin ışığı altında şu durum açıklık kazanmaktadır ki; Avrupa Birliği'ne üyelik, emeğin mobilitesi açısından iki sorunu Türkiye'nin karşısına çıkarmaktadır. Bir defa, sermayenin teknolojik boyutunun artması nedeğine bağlı olarak, niteliği düşük emeğin Birliğin merkezine doğru hareketi fazla olası görülemez. İkinci olarak da, orta nitelikli emeğin böyle bir akışkanlığa sahip olduğunu düşünsek bile, Türkiye ile Birliğe katılan yeni ekonomiler arasında, emek açısından çok ciddi bir rekabet söz konusudur.

TEKNOLOJİ-YOĞUN YATIRIM BEKLENTİSİ

Avrupa Birliği'ne üyelik sonucunda Türkiye'ye Avrupa merkezli sermaye girişlerinin artacağı ve böylece yatırım olanaklarının yükseleceği, bunun sonucunda da istihdamda olumlu gelişmelerin olabileceği düşünülebilir. Ancak, bu durumda da şu konulara dikkat edilmesi gerekmektedir. Bunlardan birincisi, merkezden çevreye yayılan yatırımcı sermayenin teknik niteliğinin merkez sermaye kadar yüksek olmayacağıdır. Küreselleşme ile ortaya çıkan sermaye ya-

yılışının belirgin özelliği teknoloji yoğun sermayenin merkezde toplandığı, ancak bunun dışında kalan ve birinci sanayi dönemi teknolojilerinin çevreye yayıldığı biçiminde belirginleşmektedir. Bu niteliği ile çevreye yayılan sermaye, genellikle

ağır emek kullanan ve çevreyi kirleten türden yatırımlara yönelmektedir. Bu tür sermaye bir miktar emek kullanabilir, ancak böylesi yatırımlarda yaratılan katma değer görece düşük olduğundan, emek payı da düşük kalır.

Çevre ekonomilere teknoloji yoğun sermaye de gelebilir olmakla beraber, görülen o ki, bu tür yatırımlarda gelen sermaye ile beraber nitelikli emek de dışarıdan gelebilecektir. Nitekim, halen görüşme aşamasında bulunan MAI (Çok Uluslu Yatırım Anlaşması) hükümleri çerçevesinde bir ülkeye giren sermaye, istihdam edilmek üzere kendi emek gücünü de getirebilecektir. Bu hükme göre, yabancı sermaye ile gelen emek, "özel statü" ile her an o ülkeye girip çıkabilecek ve orada istihdam edilebilecektir. Başka bir ifade ile, günümüzde uygulandığı biçimi ile, merkezden çevreye doğru yayılan sermaye, merkezdeki işsizliği de aynı yönde taşımaktadır. Avrupa Birliği ülkelerindeki %10'lar dolayındaki işsizliğe karşı merkez güçlerin ürettiği çözüm, işsizliği çevreye taşıma politikası biçiminde sahneye çıkmaktadır.

Olası bir Avrupa Birliği üyeliği koşulunda, kaliteli emeğin merkezdeki sermaye-yoğun teknoloji alanlarına çekilmesi ya da çevreye yayılan az sayıdaki teknoloji-yoğun yatırımlarda istihdam edilmesi, ortalama ücret düzeyini çevre ekonomilerde yükseltirken, merkezde baskılayıcı yönünde etki oluşturarak, merkez sermayenin çevre sermayeye karşı rekabet gücünü yükseltir. Merkez ve çevre ekonomilerde ücret düzeyleri arasındaki fark azalırken, iki kesim ekonomilerde genel verimlilik farkı ise, merkez lehine, açılır. Böyle bir gelişme, doğal olarak, çevre aleyhine sonuçlar doğurur.

Günümüzün ekonomik koşulları ve uygulama-

maları çerçevesinde, Avrupa Birliği gibi bir ekonomik üniteye dahil olmanın sonuçları ile ilgili tartışmalar o denli önemli görülmemektedir. Zira, günümüzde ülkeler arasındaki ekonomik ilişkiler çerçevesinde artık katı ve denetlenebilir ekonomik sınırların varlığından söz etmek doğru ve geçerli

değildir. Türkiye 1995 yılında Dünya Ticaret Örgütü'ne dahil olmuştur ve o tarihten on yıl sonrasında üye ülkeler arasındaki ticaret mutlak anlamda serbest olacaktır. Bunun ötesinde, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 18 OECD ülkesi toplantısında tartışılan MAI, OECD ve Dünya Ticaret Örgütü içinde kabul edildiğinde artık Avrupa Birliği üyeliği de, olası etkileri itibariyle, önemli olmaktan çıkacaktır. Kaldı ki, bugünkü koşullar ve yapılan uluslararası anlaşmalar çerçevesinde de emeği doğrudan etkileyen ve Birliğe tam üyelik koşulları altında oluşması olası etkilerin çok benzerleri bugün de Türkiye'nin gündemindedir. Başka bir deyişle, günümüz koşulları ve uygulamaları altında, Avrupa Birliği'ne tam üyelik ile ortaya çıkacak olası etkiler oldukça marjinal kalmaktadır. Hal böyle olunca, Türkiye'nin kendi envanterini denetlemesi ve buna göre politikalar geliştirip, hiç zaman kaybetmeden bunları uygulamaya koyması kaçınılmaz görülmektedir.

ÜLKEYE YABANCI EMEK GİRİŞİ

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesinin, yatırımların teknoloji-yoğun olması ve emek gücünün yüksek teknolojiye uyumlu olmaması nedenlerine bağlı olarak, emek piyasasının mutlak olarak önünü açacağını düşünmenin olası görülmemesi yanında, MAI hükümleri çerçevesinde yabancı emekçilerle rekabet edebilir konuma gelmesi de olası değildir. Zira, görüşmeleri sürdürülen MAI hükümleri çerçevesinde, teknoloji-yoğun yabancı yatırımlar yanında yabancı emeğin de ülkeye giriş yapabileceği ve yasal olarak istihdam edileceği anlaşılmaktadır.

Avrupa Birliği'ne tam üyelik gerçekleşmeden de ILO sözleşmeleri ve telkinleri Türkiye'de

sosyal dampingin önlenmesine yönelik hükümleri içermektedir. Emekçi haklarının savunulduğu düşünülen bu tür hükümler, dikkatle incelendiğinde ve uygulama hükümlerine bakıldığında, bu tür hükümlerin aslında Türk emekçilerinin korunmasından çok, Batı sanayinin korunmasına yönelik olduğu görülmektedir. Böyle olunca, doğrudan Avrupa ürünleri ile rekabete girmeyen alanlarda bu hükümlerin geçerli olmasını ummak bir hayal olduğu gibi, Avrupa ürünlerine yarımamul olarak girecek olan ürünlerde emek hakkına riayet etmeyi, rant aktarımı açısından Avrupa da benimsemez ve bu alanlardaki saptamalara rahatlıkla göz yumabilir.

EMEK SÖMÜRÜSÜNÜN ÖZÜ DEĞİŞMEYECEK

Emek üzerindeki sömürü açısından Avrupa Birliği üyeliği konusu, halen varolan koşullara göre nitelik farkı olarak değil, nicelik farkı olarak görülmelidir. Zira, emek üzerindeki sömürünün kaynağı, esas olarak, uygulanan ekonomik sistemdir, yani kapitalizmdir. Avrupa Birliği'nde de Türkiye'de de kapitalizm uygulandığına göre, her iki ortamda da emek sömürüsü vardır. Ancak, gerek tarihsel koşullar ve bunların üzerinde yükselen yasal statüler, gerek söz konusu statülerin korunmasında önemli olan maddi ve beşeri sermaye yapılanmaları farklılıklarına bağlı olarak Avrupa Birliği'nde ve Türkiye'de emek sömürüsü farklılıkları oluşmakla beraber, sorunun özü değişmemektedir. Bunun da ötesinde, koşullara bağlı olarak, teknoloji-yoğun işletmelerde mutlak anlamda ücret düzeyi yüksek olmakla beraber, emek üzerindeki sömürü, düşük teknoloji ile çalışan işletmelerdekilere göre, daha fazla olmaktadır. Başka bir deyişle, mutlak olarak yüksek ücretler, göreceli olarak daha yüksek sömürüyü de beraberinde getirmektedir. Hal böyle olunca, Avrupa Birliği'ne girmenin veya dışında kalmanın emek sömürüsünün özünü değiştirmeyeceği, ancak kapitalist aşamada ilerledikçe ve buna bağlı ola-

Ara Güler

rak sermayenin olgunlaşma derecesi yükseldikçe, ücret düzeyleri ile beraber, emek üzerindeki sömürünün de artacağı mutlak bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Görüntüyü tamamlayabilmek için, buna bir de geri nitelikli emek faktörünü ilave ettiğimizde, kapitalizmin merkezine yaklaştıkça bir tür, buradan uzaklaştıkça daha başka tür cehennemini yaşanacağı ortadadır. Bu nedenle, insanlığın sorunu kapitalizmdir, Türkiye'nin sorunu ise, buna ilaveten, geri maddi ve beşeri sermaye stoğudur.

Avrupa Birliği'ne üyelik konusundan bağımsız olarak, Türkiye'nin insana ve emekçi haklarına saygılı

olarak, fakat diğer ülkelerle eşit rekabet koşullarını yakalamaya çalışması gerekmektedir. Böylesi bir sonuç, ancak yoğun yatırımla gerçekleştirilebilir. Açıktır ki, bu yatırımın maddi sermayeye olduğu kadar, ekonomide verimliliği arttıran en önemli faktör olan beşeri sermayeye de, yani emeğe de, yapılması gerekmektedir. Beşeri sermayenin belirli bir olgunluğa kavuşturulmadığı koşulda, ekonomide yaratılan katma değer düşük olduğu gibi, bu katma değerden emeğe gidecek pay da düşük olur.

Sermayenin emek üzerindeki sömürüsü, sadece üretim esnasında oluşan yakın-sömürü veya doğrudan sömürü biçiminde görülemez. Sermayedar kesim, üretimden elde ettiği artık değeri, çoğunluğu ile, emeğin verimliliğini yükseltecek olan maddi sermaye yatırımlarına ya da emeğin verimliliğini doğrudan yükseltecek olan emek üzerine yatırıma yönlendirmediği derecede de emek üzerinde gevşek sömürü gerçekleştirmiş olur. Türkiye'de kapitalist süreç emek üzerinde hem doğrudan hem de gevşek biçimde yoğun bir sömürü uygulamıştır. Bunun sonucunda, günümüz koşullarında, sadece Avrupa Birliği karşısında değil, tüm dış ekonomiler karşısında hem emek, hem de, sermayenin hesaplarına ters olarak, bizzat sermaye de kaybetmektedir. Öyle anlaşıyor ki; Türkiye'nin ufku, ekonomik sistemin kendisi ve bunun yanında üretim güçlerini, emeği geliştirmek olmalıdır.

İnsancıl ve güleryüzlü bir kapitalizm mümkün mü?

Avrupa Birliği çalışanlara yoksulluk ve zahmet vaadediyor

Avrupa Sanayiciler Raundu'nun öne çıkardığı talepler basit bir ekonomik yeniden yapılanmanın çok ötesinde, ekonomik ve politik bir sömürgeleştirme hareketiyle karşı karşıya olduğumuzu gösteriyor.

Son Lizbon zirvesi, Avrupa Birliği'nin ne olup ne olmadığı konusunda hayal kurmaya eğilimli bir bölüm Türkiye solcusuna ciddi uyarılar içeriyor. Zirve, belli toplumsal gruplara hitaben kullanılan "sosyal içerikli Avrupa" söyleminin bir aldatmaca olduğunu ve kitlesel özelleştirmeler yoluyla Avrupa çapında 20 milyon işçinin işten atılma tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu gösterdi. Büyük şirketlerin lobi faaliyetleri için örgütlendikleri Avrupa Sanayiciler Raundu, bir süredir telekomünikasyon sektöründe özelleştirmenin hızlandırılmasını diline dolamıştı. Bu konu zirvede karara bağlandı. Kararı birkaç hafta içinde ve en erken uygulayan ülke Türkiye oldu.

1985'ten beri tek pazar ve tek para politikalarına damgasını vuran Avrupa Sanayiciler Raundu, şimdi de bu pazar çerçevesindeki tüm sektörleri özelleştirme hayalini gerçekleştirmeye yöneliyor. Bütün sosyal ve ekonomik tedbirlerin kesin bir takvime göre ve belirli ölçütler dahilinde uygulanmasını da aynı lobi grubu savunmaktaydı. Lizbon zirvesinden hemen önce aynı lobi grubu tarafından yayınlanan "emeklilik raporu" da zirvede belirlenen emeklilik politikala-

rı stratejisine aynen yansdı. Üye devletlerin emeklilik yaşını yükseltmelerini, erken emekliliğin önlenmesini ve bireysel tasarruflar yoluyla özel emeklilik sistemine geçmelerini tavsiye eden rapor, Brüksel'deki AB komisyonunu bu yönde bir an önce harekete geçmeye çağırıyor. Rapor bu adımlar atılmadığı takdirde Avrupa ekonomisinin rekabet gücünün azalacağını ileri sürüyor. Tanıdık bir söylem!

Ara Güler

DOĞUYA AÇILMA POLİTİKASI

Türkiye bu konuda da dikkat çekici bir biçimde hızlı davrandı. Emeklilik yaşı hükümet kurulu kurulmaz yükseltildi. Şimdi bireysel tasarruf modeline dayalı özel emeklilik tasarısı yasalaşacak.

Avrupa sermayesi yeni pazarlara ve eğitilmiş ucuz işgücüne ulaşma olanağı veren "doğuya açılma" politikasını bu nedenle büyük bir iştahla benimsiyor ve savunuyor. Geçiş döneminin kısa tutulmasını savunan Avrupa Sanayiciler Raundu aday ülkelerin vergi politikalarının yabancı yatırımcı lehine yeniden düzenlenmesini, özelleştirmelerin hızlandırılmasını, toprak ve emlak alımındaki yabancılar aleyhine kısıtlamaların kaldırılmasını, teknik altyapının modernize edilmesini ve bürokratik gecikmelerin giderilmesini talep ediyor. Bu talepler, basit bir ekonomik yeniden yapılanmanın çok ötesinde, ekonomik ve politik bir sömürgeleştirme hareketi ile karşı karşıya olduğumuzu düşündürüyor. Nitekim yeni çıkar alanlarının savunulabilmesi için Büyük Şirketler Avrupası 60 bin askerlik bir ordu oluşturmaya ve Avrupa kalesinin içinde veya dışında oluşabilecek

"krizlere" NATO'lu veya NATO'suz hızla müdahale kapasitesi kazanmaya kararlı gözüküyor. AB Doğu Avrupa'yı artık "arka bahçesi" sayıyor. Ulusal devletlerin kendi halkları lehine ekonomik ve sosyal politikalarını belirleyebilme haklarını kısıtlamak ve ortadan kaldırmak, bu "arka bahçe" politikasının zorunlu koşulu oluyor.

"SOSYAL AVRUPA"

NEYİN NESİ?

Avrupa Birliği ve Avrupa kültürü hakkında oluşturulan mitolojiye "sol"dan katkı yapanlara karşı uyanık olmak ve Kuzey Amerika'nın daha vahşi ve acımasız kapitalizmine kıyasla daha uygar ve güler yüzlü bir kapitalizm olarak takdim edilen "Avrupa modeli" dikkatle incelemek gerekiyor. Avrupa'nın siyasal ve ekonomik entegrasyon sürecini "sol"dan destekleyenler, demokratikleşme, kalkınma, gelir dağılımı, sosyal politikalar için Avrupa çapında "sol"un ortak hareketi yoluyla elde edilecek kazanımlara dayalı bir siyasal stratejiyi öngörüyor. Küreselleşmenin basıncı altında ulus-devlet çerçevesinde ilerici kazanımlar elde etmenin ve varolanları korumanın güçleşiyor gözükmesine karşı bu strateji sahici bir seçenek gibi gözüküyor ve sunuluyor. Bu çerçevede "Emeğin Avrupası", "Sosyal Avrupa" gibi programatik hedefler sosyal-demokrat, yeşil ve hatta ılımlı merkez partileri tarafından ve işçi hareketi, ekolojik ve diğer toplumsal hareketler tarafından paylaşıyor. Avrupa Birliği Komisyonu içinde bile bu amaçlar kurumsal destek buluyor. Bu amaç ve hedeflere ilişkin "sol"un beklentileri ne kadar gerçekçi?

Bu soruyu yanıtlamak için Avrupa Birliği'ndeki somut durum incelenmeli. Avrupa'nın entegrasyonu sürecinde toplumsal boyutu geliştirme girişimleri bugüne ka-

dar anlamlı bir başarı elde edemedi. Bunun yapısal nedenleri var. En başta, Avrupa Birliği'nin merkezi bütçesinin AB gayri safi hasılasının sadece %1,5'ünü oluşturması geliyor. Bu denli dar bir bütçe, Avrupa çapında gelir dağılımını yeniden düzenleyecek toplumsal programların uygulanmasının yapısal bir engeli durumundadır. Oysa Avrupa çapında istihdam ve ücret düzeylerindeki bölgesel farklılıkların örneğin ABD'de gözlenenden daha büyük olması, daha geniş bütçelerden finanse edilen toplumsal programları Avrupa'nın toplumsal entegrasyonunun olmazsa olmaz koşulu haline getirmektedir.

Bir başka gözlem, Avrupa Toplumsal Belgesi gibi girişimlerin ve çalışma ve sosyal hayata ilişkin mevzuatın, uygulanabilirliğini imkansız kılan istisnalar ve koşullarla delik deşik edilebilmeye açıklığı nedeniyle bugüne kadar anlamlı bir sonuç üretmemiş olmasıdır. Kapitalizmin mevcut uluslararası ekonomik krizi ve süregiden ulus-devletler arası rekabet koşullarında ücretler ve çalışma koşulları sürekli baskı altında tutulmakta ve AB Komisyonunun dayattığı özelleştirme-deregülasyon-deflasyon politikaları sınırlı kazanımları boşa çıkartmaktadır. Maastricht kriterlerinin mimarları, sosyal güvenlik ve toplu sözleşme haklarının geriletilmesi için çalışmakta, uluslararası ekonomik krizin yükünü bu amaçla toplumsal muhalefeti baskı altına almak için, çalışan sınıf ve tabakaların sırtına yüklemeye yönelmektedir.

ULUS-DEVLET/ULUSLAR-ÜSTÜ İKTİDAR İLİŞKİSİ

Avrupa çapında sol bir program ve eylem stratejisinin bir başka zayıflığı ise, ulus-devlet ile ulus-üstü iktidar mekanizmaları arasındaki ilişkileri yanlış yorumlamasıdır. Ulus-üstü siyasal entegrasyon, sanıldığı gibi tersine ulus-

devletin siyasal egemenliğinin aşılmasına değil, ulus-devlet içindeki siyasal karar mekanizmalarının kendi halkına ve kamuoyuna karşı siyaseten sorumlu olmaktan kurtulan ve küresel dayanaklara yaslanan büyük sermaye zümresinin eline geçmesine, böylece ulus-devlet içinde bu zümrenin iktidar tekelinin kurulmasına yol açmaktadır. Bunun doğal sonuçları, Avrupa merkez bölgesinden daha ucuz bir işgücünü Avrupa tek pazarına sunan çevre kuşağındaki ülkelerin (örneğin Portekiz, İtalya, Yunanistan) 1990'lar boyunca özelleştirme-deregülasyon-deflasyon politikaları zemininde emekçilere kemer sıkırtması, Avrupa'nın Kuzey merkezi ile Güney çevresi arasındaki çelişki ve eşitsizliklerin artması ve üye devletler içindeki toplumsal gerilimlerin büyümesi olmuştur.

MAI anlaşması da sermaye lobbileri tarafından ileri sürülmüş ama Avrupa'da püskürtülebilmişti. Bu küçük zafer, büyük tekelere karşı mücadelenin başarı şansı olduğunu gösteriyor. Son aylarda ve yıllarda Fransa'da ve Yunanistan'da yaşanan kitlesel grevler ve işçi gösterileri, Balkanlar'daki NATO aleyhtarı gösteriler, Kuzey Avrupa'da kızıl-yeşil ittifaklarının güçlenmesi, gücünü muhafaza eden ve yeniden örgütlenen bazı komünist ve işçi partileri, Avrupa'nın kapitalist entegrasyonu projesine karşı toplumsal ve siyasal muhalefetin şekilleneceği zemine işaret etmektedir. Türkiye'de toplumsal muhalefetin birleşik gücüyle hükümet üzerinde baskı oluşturulması ve hükümetin AB kaynaklı tehdide karşı çıkmaya zorlanması da hi ihmal edilmeden hemen harekete geçilmeli. Küresel sermayenin ekonomik ve politik fetih hareketine karşı çalışan halkın kendi gündeminden çıkarılmış bir toplumsal ve siyasal program aracılığıyla direnmek dışında tüm yollar, solun bütün renkleri için birer çıkmaz sokaktır.

Avrupa trajedisi ile Avrasya vahşeti arasındaki ben...

Serol Teber

Psişik yapı temel yapıların insana bire bir yansıması olmadığı için işsizlik, yoksulluk ve umutsuzluk ileriye yönelik atılımları koşullayacak birikimi pek de oluşturamamış, kapitalist düzen, modernleşme süreci insanların psişik yapılarını özümsemiş ve soğurmuştur.

Kutsal 2000 yılı dünyevi ve uhrevi bir karmaşa içinde sürüyor. 2000. doğum yılında İsa babasının evinde neredeyse tek başına kalmış, bundan sonra neler yapabileceğini düşünürken, bizler yeryüzünde, tam bir Luna Park yaşantısı içinde gerçek ile sanal arası bir ortamda yönümüzü ve yordamımızı bulmaya çalışıyoruz. Işık gölge oyunları, renkli, yatay dikey, eğik devinimleriyle alışılmış yerçekimi kurallarını dışlayan atlı karıncalar ve neyin gerçek, neyin yanılsama olduğunu anlamının mümkün olamadığı, tüm normların, duyguların, algıların bozulduğu, birbirine karıştığı “şeytan tünelleri” ile o Luna Park yaşantısı ortamının şaşkınlığını yaşıyoruz. Dengelerimizi koruyabilmek kaygısı ve sağlam bir zemin bulunduğu sanısıyla, bütün gücümüzle üzerine bastığımız zeminin, içine bindiğimiz küçük araçların döşemesi olduğunu anlamaya zaman bulamadan bu araçlar/vagonlar ile birlikte havalanan dönme dolapların içindekiler ile onları dehşetle seyredenlerin karşılıklı şaşkın ve çaresiz bakışları arasında her bir parçanın diğerinden bağımsız ve kendi mantığı/otonomisi ile devindiği post modern— yaşantı... Hemen hemen tüm mekansal, zamansal ve bireysel-psişik yönelimlerin (oryantasyonların) yitirildiği, insan aklının ve duygularının içinde bulunduğu reel-sanal karışımı ortamın bir eklentisi durumuna dönüştüğü, sersemleştigi, ama gene de insanların heyecandan, coşkudan mutluluk çılgınlıkları atmaya çalıştıkları, seslerin, renklerin, ışıkların, gölge oyunlarının gerçek ile yanılsamaların birbirine karıştığı ve tüm bu karmaşanın gerçek dünyanın yerine geçmeye başladığı bir -simülasyon-

Honoré Daumier

Luna Park yaşantısı...

Burada, sözü çok uzatmadan, büyük Goethe'nin daha 1797 yılında yazdığı *Büyücü Çırağı* şiirini anımsamamak olanaksız. Goethe'nin günümüzden iki yüz yıl önce yazdığı bu ünlü şiir belki şöyle özetlenebilir:

Ustasının iş yerinden uzaklaşmasından yararlanmak isteyen büyücu çırağı, ustasının denetim altında tuttuğu ruhları kendi istemi doğrultusunda kullanma sevdasına kapılır... Ustasının tüm gizemli sözlerini ve yapıtlarını ezbere bildiğini ve güçlü bir akılla mucizeler yaratabileceğini sanan yeni yetme büyücu çırağı, bir yandan ihtiyar ustanın yaşam tarzı ve araç gereçleri ile alay ederken, öte yandan da -artık- denetim altına aldığını sandığı ruhlardan denetim altına alınmış tüm suları havuzlara akıtmasını, şelaleler oluşturmalarını ister... Şelaleler oluşur. Havuzlar, kanallar dolar taşar... Ancak, büyücu çırağı, son anda suların bu ölçsüz akışıyla oluşan felaketi önleyecek ve görece de olsa önceki dinginliği sağlayacak “sihirli sözcüğü” yeniden anımsamakta zorluk çeker. İhtiyar ustasını yardıma çağırmak ister ama olanlar olur... Artık çok geç kalmıştır.

Goethe'nin bu anıtsal yapıtında sorguladığı konular, 1848 *Komünist Manifestosu*'nda Marx ve Engels tarafından yeniden işlenir. Onlar da Goethe'den aşağı kalmayan bir şiirsellik içinde, o zamanlar bile yaşamsal bir önem almaya başlayan bu konuyu yapıtlarında odaklarlar. Ve içinde yaşanan durumu “kendi üretim, değişim ve mülkiyet ilişkileri ile modern burjuva toplumu, böylesi devasa üretim ve değişim araçları yaratmış bulunan bu toplum, ölümler

diyarının büyüleriyle harekete geçirdiği güçleri artık denetleyemeyen büyücüye benziyor," diye tanımlarlar.

Ancak bu büyücünün, rasyonalizmin ve teknolojinin ölçsüz fetişleştirdiği, biraz da zorlama gelişme sürecine itildiği günümüz koşullarında "yeraltı güçleri" artık gerçekten de denetlenemez konuma gelmiştir.

Sağduyulu düşünen hemen her insan, bugün, gene büyük Goethe'nin tanımladığı Dr.Faust'un konumundadır. Dr.Faust gibi odasının içinde şaşkın, çaresiz dolanmakta, ne yapabileceğini bilememektedir. Anımsanabileceği gibi, daha yapıtın başında, Dr. Faust, gece yarısı yazı masasının koltuğunda yoğun huzursuzluklar içinde kendi kendine konuşur:

"Araştırdım, ah, ateşli çabalarla/ Felsefe, hukuk ve tıp bilimlerini/ Bir de ne yazık ki ilahiyatı/ Şimdi de duruyorum burada, bir ahmak gibi/ Hiç bir şekilde akıllanmış değilim/ Yüksek ünvanım, doktoram bile var!...Bir şey bilemeyeceğimizi sonuçta anlamak için/ Bir şeyler bildiğime kandıramıyorum kendimi/ Dolayısıyla kendimi büyüye verdim şimdi/ Ruhun gücü ve belagatı/ bana bazı sırlar açıklasın diye..."

Dr. Faust da bu dünyayı değiştirmek ister. Hem de ne bahasına olursa olsun. Bunun için de tek yol akıldır. Modernleşmektir. Dr. Faust, bu amaçla şeytanla bile işbirliği yapmaktan kaçınmaz. Ama gelin görün ki, tüm ussallaşma çabaları sonunda bu gelişme süreci Auschwitz ve Hiroşima'ya dayanır. Sonra Körfez savaşı, Kosova bombardımanlarına... Özcesi, tam trajedi olur modernleşme çabalarının sonu.

Engels, Kapital'in Birinci Cildinin İngilizce baskısına 5 Kasım 1886 tarihinde yazdığı önsözde, içinde yaşanan o zamanki durumu ve beklentilerini şöyle açıklamıştır:

"Üretici güçler geometrik oranda arttığı halde, pazarlar olsa olsa aritmetik oranda büyüyor. 1825'ten 1867'ye kadar durmadan tekrarlanagelen onar yıllık durgunluk, refah, aşırı üretim ve bunalım dönemleri, gerçekten ömrünü tamamlamış gibi görünüyor, ama yalnızca bizi devamlı süregelen depresyonun batağına bırakmak için. Özlemle beklenen refah dönemi gelmeyecek; bunu haber veren belirtileri görmemizle bunların ufukta kaybolmaları bir oluyor. Bu arada, birbirini izleyen her kış, "Bu işsizleri ne yapmalı?" büyük sorununu yeniden ortaya çıkarıyor, ama işsizlerin sayısı yıldan yıla kabarıırken, bu soruyu yanıtlayacak kimse yok; ve biz, sabırları tükenen işsizlerin kaderlerini ellerine alacakları anı neredeyse hesap edecek hale geldik..." Ancak, bu beklenen "an" gelmemiş, işsizlik, yoksul-

luk, umutsuzluk insanlardaki devrimci enerjinin kaynağını oluşturmaya yetmemiştir... Daha başka türlü bir söylemeyle, psişik yapı temel yapıların insana birer yansıması olmadığı için, işsizlik, yoksulluk ve umutsuzluk insanların ileriye yönelik atılımlar yapmalarını koşullayacak birikimi pek de oluşturamamış, tersine, kapitalist düzen, modernleşme süreci Marx ve Engels'in tespit ettiklerinden de daha hızlı ve tahripkar bir biçimde insanların psişik yapılarını özümlemiş ve soğurmuştur. Belki de bu barbar düzenler, insanların tahripkar kişiliklerine tam da denk düşmüşler, özne, nesne ilişkisi içinde birbirlerini sürekli olarak yeniden ve yeniden üretmişlerdir.

Ayrıca, son iki yüz yılın tarihsel deney birikimi de büyük kültürel ve psişik gelişmelerin, işsizlik ve yoksulluk koşullarından çok, umut, heyecan, coşku dolu dönemlerde ve ortamlarda ortaya çıktığını göstermektedir.

Bu tür modernleşme çabalarının hep dönüp dolayıp büyük trajedilerle sonuçlanmasının, dünyanın giderek büyük bir "toplama kampı"na dönüşmesinin ardındaki gizi sadece sınıf çelişkisi ya da sömüren sömürülen ilişkisi ile açıklamak bana pek de kolay görünmüyor. En azından, ben anlayamıyorum... Her şeye karşın, bu denli büyük ekonomik, kültürel donanımlı insanlar bu denli barbar saldırganlıklarını birazcık olsun dizginleyemezler miydi? Neden, her gelişme bizi biraz daha güçsüzleştirip kendi köşemize tutsak ediyor?

İnsanların beyinleri—merkez sinir sistemleri artık antidepresif ilaç, uyuşturucu ya da alkol almadan, günlük yaşamın sorunlarının altından kalkamaz duruma geldi. Bunun nedenleri salt sınıf çelişkileri ile anlaşılır ya da anlatılabilir mi? Bilemiyorum. Daha somut: anlamıyorum. İnsanlar sokaklara çıkacaklarına *monad*'laşıp odalarının bir köşesine saklanıyorlar. Giderek daha fazla kendi içlerinde kapsülleşiyorlar.

Dr. Faust dünyayı modernleştireyim derken ellerini kana buladı. Batı dünyasının diğer bir büyük kahrmanı Hamlet, kısacık ömründe ve küçük dünyasında gözünü kırpmadan ne kadar çok insanın kanına girdi. Batı dünyası tüm bu trajedileri yaşarken, Avrasya, yaşadıklarının trajedi olduğunu bile bilmeden sürekli vahşet uyguladı.

Gelişmek, modernleşmek hep kanla ve soykırımlarla birlikte yürüyor. Geride, tarihin neredeyse doğa akışından kaçırılan ve çok kez birkaç saati geçmeyen "artı yaşamlar" kalıyor. Sanat ve aşk dolu birkaç saatlik "artı yaşamlar..." Daha da sonrası? Gerici Hamlet'in ölürken söylediği gibi: "sessizlik."

Büyük sessizlik.

Kızılıcık Keyfi

Kenan Somer

Daha ilk sayısında *Kızılıcık*, eleştirel işbirliğine açık militan bir dergi görünümü sergiliyordu. Örneğin, Ekim Devrimi üzerine yazılan *Tahrik etmiş olması yeter* başlıklı kışkırtıcı yazıyı büyük bir keyifle okudum. Yazının özellikle "Sivil toplum neyin nesi?" ve "Diktatörlük" başlıklı bölümleri, bu iki konuda bir hayli tükenmez mürekkep tüketmiş biri olarak beni sanki eleştirel işbirliğine çağırıyordu. Aynı çağrı derginin birçok yerinde, bu arada *İşçi hareketi kapitalist demokrasiye sığmaz* başlıklı bir başka kışkırtıcı yazıda da ısrarla yineleniyordu. Dergideki birçok yazı gibi imzasız yayımlanan ve bu yüzden "editorial" vezninde "köstebeksel" diyeceğim "dumanı doğru çıkan" ama harlı ateşleri zülfü yarı de yakan bu iki ilginç yazıdaki, şimdilik yalnızca onlardaki karşı koyulmaz çağrıya uymaktan kendimi alamayacağım. Kuşkusuz "köstebeksel" derken düşündüğüm şey, söylemeye gerek var mı, 18 *Brumaire*'in son bölümünde Marx'ın söz konusu ettiği o "iyi kazan koca köstebek".

Aslında *Kızılıcık*'ın ikinci sayısında yayımlanması gereken bu eleştirel not, bilge hocam Sadun AREN'in *Marksizm ve Gelecek*'teki iki yazısından harmanlayıp özetlediğim ve *Küreselleşmenin Neresindeyiz?* başlığı altında derginin birinci sayısında yayımlanan kısa derlemenin dizgi ve/ya da düzeltimde uğradığı talihsizliğin ancak ikinci sayıda giderilebilmesi* nedeniyle bu üçüncü sayıda yayımlanıyor.

Sivil Toplum

Yazının tümü gibi "Sivil toplum neyin nesi?" başlıklı bölüm de, "kendini 'iktidar fikri'nden temelli kurtarmaya ve devinimi sivil toplumda yaratmaya çalışanların" eleştirisine yöneliyor. Yazar arkadaşına göre "Sosyalizm, sivil toplumda filizlenen bir şey değildir. Tam aksine, tarihsel bir kaçınılmazlık olarak iktidarda filizleneceği öngörülmüştür."

Sivil toplumu büyük bir cömertlikle "sivil toplumcu"lara bırakan bu bölümün hemen başındaki "yeni

bir sosyalizm için yeni yollar aranır-ken..." iğnelemesi zarif olmasına zarif ama sanki bildiğimiz "eski"

sosyalizm için de yeni yollar aranmasına öyle pek de iyi bir gözle bakılmıyormuş gibi bir izlenim uyandırıyor. "Ayrıca sivil toplum hem bu kavramın yaratıcıları, hem de Marksistler tarafından doğru... ama Türkiye solunda yanlış" kavranmış. "Türkiye solu" denilen kabilede ("Amma ne kabile kible-i derd") hiç mi Marksist yokmuş! Marksistler tarafından doğru kavrandığı söylenen sivil toplum kavramı "Türkiye solu"nda yanlış kavrandı ise, önce bu yanlış düzeltmek gerekiyor. Ne var ki sivil toplum üzerine yukardaki olumlamalara ek olarak, "Sivil toplum ne sosyalizmin temeli, ne de demokrasinin temelidir. Ayrıca olduğu dönem hariç, devletten ayrı bir şey de değildir" gibi olumlamalarla başlayarak söz konusu yanlış kavrayışı düzeltmek de biraz güç gibi görünüyor. O beğenmediğimiz "Türkiye solu"ndan biri karşımıza dikilip, her ne kadar sosyalizm iktidarda filizleniyorsa da (bu "filizlenme" her ne anlama geliyorsa) iktidarın da sivil toplumda filizlenip filizlenmediğini sorarsa, yazar arkadaşımız ne diyecek? Arkadaşa göre sivil toplum, "Burjuva devletin toplumsal (ve sınıfsal) temelini anlatmaktadır... Sol, iktidara dönük bir hareket olmaktan çıkarak sivil topluma dönük bir hareket haline geldiği zaman, yolunu burjuva devletin temeli içinde arayan bir harekete dönüşmüş olur. Özgün (işçi) bir sınıf temeli olarak düşünülmüş sosyalizm konseptini "sivil toplum" gibi, başka bir sınıfın [...] üzerine temellendirmeye çalışmaktan, burjuva sosyalizmi de dahil, hiç bir şey çıkmaz, çünkü vakıanın doğasına aykırıdır." Bu arada üç nokta koyarak atladığım yerde bir ayraç açılarak şöyle deniyor: (Burjuva toplumu hem burjuva sınıfıdır, hem bu sınıfın ideolojik hegemonyasının çevresidir, yani onun "sarmaşığıdır.") Burada sivil toplum ile burjuva toplumun eşanlamlı sözcükler olarak kullanıldığını anlıyor, ama sosyalizm konseptini sivil toplum üzerine temellendirmeye çalışmaktan, neden burjuva sosyalizmi de dahil, hiç bir şey çıkmayacağını, "vakıanın doğasına aykırı" olumlamasına rağmen, anlayamıyoruz. "Ayrıca," diye sürdürüyor yazar arkadaş, "sivil toplum-devlet ilişkisine getirilen Marksizm dışı bütün yorumlar, Marksizmin dışında oldukları için değil, işin gerçeğinin dışında oldukları için birer safsata olmaktan ileriye gitmemişlerdir."

* Giderilmesi gereken iki "talihsizlik" de bu üçüncü sayıya kalmış. Şöyle ki : 1) Sayı 2, sayfa 14, sütun 2, satır 6'dan başlayan : "Oysa Avrupa Birliği, üyesi olan devletleri ortadan kaldırarak, onların yerine çok daha güçlü tek bir devlet kurmayı amaçlamıyor." cümlesinin doğrusu : "...kurmayı amaçlıyor," diye; 2) aynı sayfa ve aynı sütunun son paragrafındaki ilk cümle: "Zengin ülkeler ile yoksul ülkeler arasındaki fark, eskiden niteliksel bir nitelik taşıyordu." cümlesinin doğrusu da: "...eskiden niceliksel bir nitelik taşıyordu," diye bitecek.

Estağfurullah. Peki ama, "devletten ayrı bir şey olmayan", yani devletle organik bir birlik oluşturan sivil toplum, neden yalnızca burjuva devletin toplumsal (ve sınıfsal) temelini oluşturuyor? Sivil toplumun, ilkin *Gotha programının eleştirisi*'nde dile getirilen, ardından Gramsci'nin çeşitli amaçlarla önerdiği bütün sivil toplum tanımlarını kavrayıp kuşatan genel bir çerçeve olarak benimseyip yaygınlaştırdığı en öz-lü Marksist tanımı, onu "devletin entelektüel ve moral temeli" olarak betimliyor. Devletin (ama "Doğu despotizmi" dışında kalan her tip devletin) entelektüel ve moral temeli olarak betimliyor bu tanım, yoksa yalnızca burjuva devletin entelektüel ve moral temeli olarak değil. Yalnızca burjuva devletin entelektüel ve moral temelini, yalnızca burjuva sivil toplum oluşturuyor. Böyle olmasaydı, sivil toplum "devletten ayrı bir şey" olurdu.

Ayrıca sivil toplum kavramı ile sivil toplum ideolojisini birbirine karıştırmamak, her sakallı babamız olmadığı gibi, her "sivil toplum" diyeni de "sivil toplumcu" sanmamak, böylece meydana "sivil toplumcular" ile "devletçiler" kısır çekişmesine bırakmamak gerekiyor.

"Sivil toplumculuk", sivil toplumun fetişleştirilmesi anlamına, gerçeklikte organik bir birlik oluşturan sivil toplum ile devlet arasındaki *yöntembilimsel* ayrımın organik bir ayrım durumuna dönüştürülmesi anlamına geliyor ve burjuvazinin sınıfsal egemenliğini hegemonik yönetim sınırları içinde tutmayı amaçlayan liberal bir ideoloji oluşturuyor. Oysa Marksizm, burjuvazinin her türlü sınıfsal egemenliğine son vermeyi ve proletarya öncülüğünde yeni bir *hegemonik sistem*, yeni bir *tarihsel blok* kurulmasını amaçlıyor. Sivil toplum ile devlet arasındaki organik birliğin iyi kavranmaması "sivil toplumculuk" ideolojisinin yaygınlık kazanmasına yardımcı oluyor. İşte ancak bu ideoloji çerçevesindedir ki sol, "iktidara dönük bir hareket olmaktan çıkarak sivil topluma dönük bir hareket haline geldiği zaman, yolunu burjuva devletin toplumsal temeli içinde arayan bir harekete" dönüşüyor.

Peki bu liberal ideolojik çerçeve dışında solun, iktidara dönük bir hareket olmaktan çıkarak, sivil topluma dönük bir hareket haline dönüşmesi ne anlama geliyor? Siyasal toplumda siyasal iktidarı (ya da egemenliği) fethetmeden önce (ve onu da fethetmenin önkoşulu olarak) sivil toplumda toplumsal yönetimi (ya da hegemonyayı) fethetmeye yönelmek anlamına geliyor. İktidara dönük (ya da siyasal toplumda egemenliğin fethine öncelik veren) bir hareket olmaktan çıkarak sivil topluma dönük (ya da sivil toplumda hegemonyanın fethine öncelik veren) bir hareket haline

dönüşmek, o zaman devletin entelektüel ve moral temelini fethederek onun kendisini fethetmeyi amaçlayan bir hareket haline dönüşmekten başka da bir anlama gelmiyor. Gerçeklikte bu "yeni" yol, o kadar da yeni bir yol oluşturmuyor. Dönemin koşullarına göre, daha önce de "öngörülmüş" olduğu gibi, "gökyüzünün fethi"ne bu her iki yoldan da gidilebiliyor.

Diktatörlük

Sevgili yazarımıza göre "Proletarya diktatörlüğüne karşı çıkmak, Marksizme karşı çıkmaktır, çünkü Marksizmin "keşfettim" dediği tek şeydir bu." Marksizmin "keşfettim" dediği tek şey midir bu?

Weydemeyer'e yazdığı 5 Mart 1852 günlü mektubunda Marx şöyle diyor: "Benim yeni olarak yaptığım şey, 1) *sınıfların varlığının, üretimin tarihsel gelişme evrelerinden başka bir şeye bağlı olmadığını*; 2) *sınıflar savaşımının zorunlu olarak proletarya diktatorasına götürdüğünü*; 3) *bu diktatoranın kendisinin de bütün sınıfların ortadan kalkmasına ve sınıfsız bir toplumun kurulmasına geçişten başka bir şey oluşturmadağını* tanıtlamak oldu."

Birbirine bağlı üç "keşif"! Ama Marx'ın başka keşifleri de var. Ekim 1857-Haziran 1858 arasında Marx, *Grundrisse* adıyla tanınan elyazmalarında, değer teorisi ile artı-değer teorisini de ilk olarak ayrıntılı bir biçimde ortaya koyuyor. Bu iki teori, materyalist tarih görüşünden sonra Marx'ın bir yeni büyük "keşfi"ni oluşturuyor.

Uzatmayalım. "Proletarya diktatorasına karşı çıkmak, Marksizme karşı çıkmaktır" olumlaması, Leninizmin (ya da Marksizmin Leninist aşamasının) temel önermesini oluşturuyor. Örneğin *Devlet ve İhtilal*'de Lenin, "Sınıflar savaşımının kabulünü, *proletarya diktatorası*'nın kabulüne dek genişleten kişi bir Marksisttir ancak," diyor. Ama Leninizm sonrası da var Marksizmin ve Leninizm-sonrası Marksizm, tıpkı Leninizm öncesi ama Paris Komünü sonrası Marksizm gibi, bu konuda o denli kategorik konuşmuyor.

Birinci Enternasyonal'in Eylül 1872'deki Lahey kongresinden sonra Amsterdam'da düzenlenen bir toplantıda *sosyalizmin yolları* üzerine bir konuşma yapan Marx, "Emekçilerin ereklerine barışçıl yollarla erişebilecekleri Amerika ve İngiltere gibi ülkelerin varlığını yadsımıyoruz," diyor ve zora dayanan devrimi, öyleyse proletarya diktatorasını, o zamana kadar olduğu gibi Avrupa ülkelerinin *hepsi* için değil ama artık *çoğu* için gerekli görmeye başlıyor.

Ancak Lenin'e göre burjuvaziye karşı uygulanan zordan başka bir şey olmayan proletaryanın devrimci diktatorası, emperyalist dönemde yoğunluk ve yaygın-

lık kazanan *militarizm* ve *bürokrasi* nedeniyle, yeneden *zorunlu* bir duruma geliyor. Marx'ın söz konusu ayrıklamayı yaptığı (ve Engels'in de genişleterek kattığı) dönem olan 19. Yüzyılın 70'li yıllarında, İngiltere ile ABD'de bu kurumlar yoktu. "Oysa şimdi," diyor Lenin, *Proleter devrim ve dönük Kautsky*'de, bu kurumlar hem İngiltere'de, hem de ABD'de boy gösteriyor." Öyleyse, Marx ile Engels'in proletarya diktatorasının bırakılabileceği üzerindeki ayrıklamaları artık, militarizm ve bürokrasinin yoğunlaşıp yaygınlaştığı bu emperyalizm döneminde, geçerli sayılmıyor.

Stalin Leninizmi boş yere, "genel olarak proleter devrimin, özel olarak proletarya diktatorasının teori ve taktiği" olarak tanımlamıyor.

Ama sosyalizme barışçıl, yani proletarya diktatorasız geçişin "düşünülebileceği" ülkeler listesine Engels, daha önce *Erfurt programının eleştirisi*'nde (1891), salt *demokratik cumhuriyet* olduğu için, bürokrasi ve militarizmin anayurdu olan Fransa'yı da ekliyor.

Bitmedi. 14-16 Kasım 1957'de Moskova'da yapılan Sosyalist ülkeler Komünist ve İşçi partiler (12 parti) toplantısından sonra yayınlanan Bildirge'de de, "Halk çoğunluğuna güvenen, kapitalistler ve toprak sahiplerine ödünçü bir politika izlemekten vazgeçmeyen oportunist öğeleri kesinlikle saf dışı edebilen bir işçi sınıfı, halk düşmanı gerici güçleri yenebilir, parlamentoda kesin bir çoğunluk sağlayabilir, burjuvazinin sınıf çıkarlarının hizmetinde bir araç olan parlamento-yu, bu kez emekçi halkın hizmetinde bir araç durumuna getirebilir, yoğun bir parlamento dışı savaşım yürütebilir, gerici güçlerin direncini kırabilir ve sosyalist devrimin barışçı yollarla gerçekleştirilmesi için gerekli koşulları yaratabilir," deniyor.

Aynı düşünce, Komünist ve İşçi partileri (81 parti) temsilcilerinin 1960 Moskova toplantısı Bildirgesi'nde de yineleniyor.

Leninizm, işte böyle bırakılıyor. Marksizmin Leninist evresinin aşıldığı, belki biraz da gecikmiş olarak, işte böyle ilan ediliyor. Ancak Marksizmin Leninist evresi, bir "devlet ideolojisi" olarak kurumsallaştığı için, retoriği kendisinden uzun sürüyor.

İşçi sınıfının "Özel Doğası"

İşçi hareketi kapitalist demokrasiye sığmaz başlıklı yazıda ise, "etkinlik arayan sol", bu sınıfın "özel doğa"sını anımsamaya çağırıyor. Şiirsel bir belagatle: "İşçi hareketinin doğuşundan itibaren bu sınıfın özel bir doğası bulunduğu anlaşılmıştır. İşçi sınıfının bu özel doğası üzerine insanlığın geleceğinin tasarımları yapılmıştır. Bu özel doğanın değiştiği söylenmektedir. Sol adeta, kendi doğuşuna da kaynaklık eden bu özel

doğayı unutmuştur. Bu unutkanlık sol siyasi hareketleri etkisiz hale getirmiştir. Etkinlik arayan solun bu sınıf doğasını hatırlaması gerekir," deniyor.

İşin özünü yetinmek istersek işçi hareketi, işçi sınıfının işte bu "özel doğa"sı nedeniyle kapitalist demokrasiye sığmıyor. Çünkü işçi sınıfının bu "özel doğa"sı, işçi sınıfının doğuştan komünist olduğu anlamına, komünizmin işçi sınıfının bir öz niteliği olduğu anlamına geliyor. Ve geçmişte bu "doğa"nın örtükçe de olsa kabulü, komünizmin güncel durumu ortadan kaldıran *gerçek bir hareket* olarak tanımlanmasına yol açıyor. Gerçek hareket, yığidi namıyla anmak gerekirse, işçi hareketinden başka bir anlama gelmiyor.

Şöyle ki Marksizmin gelişmesinin, yaklaşık Paris Komünü'ne değin götürülebilecek birinci aşamasında Marx ve Engels, emek-sermaye karşıtlığının, işçi sınıfının durumunun bilincine *kendiliğinden* vararak sınıf savaşımına girişmesine, bağımsız bir işçi partisi ("Sınıf-parti") olarak örgütlenmesine yol açacağını ve işçi hareketinin önündeki tek seçeneğin devrimci (komünist) bir siyasa olduğunu düşünüyor, ekonomik-korporatif ("sendikal") düzeydeki siyasal sınıf savaşımı ile etik-politik ("siyasal") düzeydeki siyasal sınıf savaşımı arasında bir ayırım yapmıyor. Kısacası, işçi hareketi ile komünist hareketi bir ve aynı "gerçek hareket" olarak görüyor. Komünist Manifesto, Marksizmin gelişmesinin işte bu ilk aşamasını simgeliyor.

Ancak bağımsız bir işçi partisine dönüşmesini bekledikleri İngiliz trade-unionizminin burjuva-liberal bir işçi siyasasına yönelmesi, özellikle Paris Komünü deneyiminden sonra, işçi hareketi-komünist hareket özdeşliğinin Marx ve Engels tarafından bırakılmasına yol açıyor.

25 Eylül 1882'de, Fransız İşçi Partisi Saint-Etienne kongresinde ikiye bölündüğü zaman Marx ve Engels, bunu işçi hareketi içinde biri *devrimci*, proleter; öteki *reformist*, küçük-burjuva iki akımın varlığına bağlı uzlaşmazlıkların yoğunlaşmasının bir sonucu olarak değerlendiriyor. Bu karşıt eğilimlerin savaşımını Marx ve Engels, artık bağımsız bir *sınıf* ("Sınıf-parti") olarak değil ama bağımsız bir *örgüt* ("Örgüt-parti") olarak düşündükleri proleter partilerin bir gelişme yasa-sı olarak kabul ediyor.

İşçi sınıfının "özel doğa"sının değiştiğini söyleyenler, gerçeklikte olmayan bir şeyin değiştiğini söylüyor. Gelişmesinin Paris Komünü'nden sonra başlayan ikinci aşamasında Marksizm, *Komünist Manifesto*'yu aşıyor.

Gelişmesinin üçüncü aşamasını oluşturan Leninizmden sonra Marksizmi yeniden *Komünist Manifesto*'ya indirgemek, devrimcileştirmek şöyle dursun, onu yoksullaştırıyor. Yeni bir gelişme aşamasının yeni yolları aranırken işçi sınıfının "özel doğa"sından medet ummak, yoksulun devrimciliğini simgeliyor.

Ahlaki tercihlerimizin maddi temelleri

Hüseyin Hasançebi

"Solcu, sosyalist, Marksist olmanın anlamı nedir?"

sorusuna kişi kendi iç dünyasından "etik seçim" diye bir yanıt verebilir.

Bu tür sorular ve onlara verilecek yanıtlar kendi içinde hem doğru, hem yanlış olabilir. "Kesin doğru" olan yanıtlar toplumsal hayatın gerçekliği içinde aranmalıdır.

Eskiden sorulurdu da, bugün daha yaygınca soruluyor: "Solcu, sosyalist, Marksist olmanın anlamı nedir? Bugün bu tür soruların daha yaygınca soruluyor olmasının anlamı var. Bir anlamı sorunun kendisinde saklı; "solcu, sosyalist, Marksist" olmanın anlamı değiştiği hissettiriliyor. Sorulmasının bir diğer anlamı da, eskisinden farklı yanıtlar beklenmesidir. Sosyalist, Marksist olmak eskiden anlamlıydı da şimdi niye anlamsız; ve şimdi hangi farklı yanıtlar bekleniyor? Konuyu tartışmanın yararı var.

Bu ve benzeri sorulara kişinin iç dünyasından verilen cevapların "ahlaki" yönü ağır basar. "Ahlaki" olan şey ve "ahlak" denilen şey, oysa, tek başına pek bir şey ifade etmez.

Neden solcu, sosyalist, Marksist olduğunun kişiye sorulmasıyla, ona örneğin "neden ressam olduğunun" sorulması farklıdır. Çünkü neden ressam olduğuna kişi kendi iç dünyasından çıkardığı yanıtlar verebilir. Aldığımız bu yanıtların bir anlamı olabilir. Ama "solcu", "sosyalist", "Marksist" olmak ya da olmamak kendi iç dünyamızdan çıkardığımız yanıtlarla kapsanabilecek olgular değildir. Bu türden sorular ciddiye alınmalı, ama yanıtları da "geçişirici" olmamalıdır.

"Solcu, sosyalist, Marksist, devrimci" vb. özellikler birey bazında "özellik"miş ve "kişisel özellikler"miş gibi görünürler. Bir burjuva ya da bir emekçi Marksist olabilir. Böyle bakınca Marksist olmak "ahlaki" bir tercihmiş gibi görünür. O zaman tartışma "bilinç", "ideoloji", "kültür", "inanç", "tepki", "ruh hali" gibi kavram ve kategorilerle örülü bir alana kaymaktadır. Bu alandaki kavramların "kendi tek başına" hareketi, sadece bir sarkaç salınımı kadar anlamlıdır, yani seyirliktir. Gözümüz sarkacın hareketinde kaldığı sürece düşünceğimiz yoktur. Ama ne zaman gözümüz sarkacın sarktığı tutunma noktasına kayar, o zaman düşünmeye başlarız. Düşünceğimiz bizi alır, kendini tekrar edip duran hareketin ötesine taşır, nedenlere götürür, orda da mekanikle, fizikle, gerçeğe karşılaşıyoruz. Kişiye ve kişisel özelliklere de böyle bakılmalıdır. Çok zengin ve gerçekliği olan toplumsal ilişkilerin ürünü bir varlığa, o "kendi kendini açıklar" diye bakılamaz.

DÜNYANIN BİR YÜZÜ

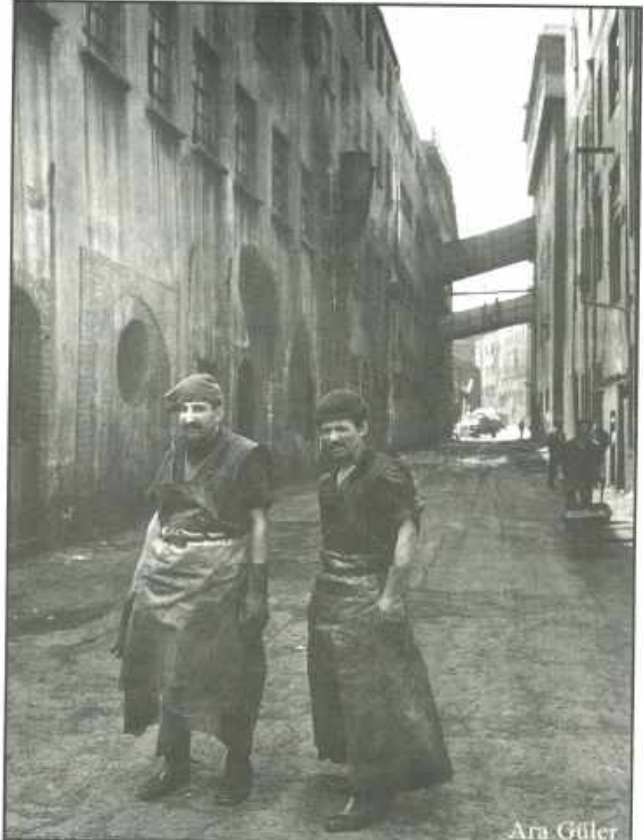
Solcu, sosyalist, Marksist olmanın, eşitlik ve özgürlük için mücadele etmenin bugünkü dünya koşullarında ne anlama geldiğini sormanın haklı nedenleri nedir? Sovyet sosyalizmi çözülüp dağıldıktan, dünyanın genel

devinimi başka bir istikamete yönelmeye yüz tuttuktan ve geriye dönüp yeniden aynı yola, yeni bir "Sovyet Sosyalizmi"ne giden yola girmeyeceği bilindikten sonra...

Sınıf mücadelesinin dünyayı getirdiği bugünkü nokta ile getireceği umulan nokta arasında bu kadar büyük bir sapma varken...

Kapitalizmin çürüyüp bittiği sanılan yerde başlamış umutların, kapitalizmin "geliştirici" özelliğinin yeniden şaha kalktığı bugünkü dünya koşullarında coşku rüzgarları estirip milyonları bir yerden bir yere savuramadığı apaçıkken...

Dünyayı dünya çapında ve sürekliliği olan bir operasyonla değiştireceği varsayılan işçi sınıfı ona atfedilen tarihsel misyona doğru gelişmek ve kendini geliştirmek şöyle dursun, insanlığını elinden alan kapitalizmin kuyruğuna takılarak "kendi için sınıf" olma özelliğini göstermez olduğu için...

Ara Güler

Burjuva düşüncesi dünyayı kuşattıktan ve hatta solun bile ana damarlarına girip kendini evrenselletirdikten ve solun ruhunu adeta teslim aldıktan sonra...

Solcu, sosyalist, Marksist olmanın anlamı nedir sorusu anlamlı bir sorudur. Bu, anlattığımız dünyanın bir yüzüdür.

DÜNYANIN ÖBÜR YÜZÜ

Nasıl işçiler bir çok grevde yenildiler ama grev yapmaktan vazgeçmedilerse, eşitlik ve özgürlük için mücadele edenler de tarihlerinin en büyük yenilgisini 20. Yüzyıl sonunda yaşadılar, ama mücadeleden vazgeçmediler. Bu bir inat mıdır, değil midir; anlamak için eşitlik ve özgürlük talebinin eyleme dönüştüğü yere bakın. Orada "eşitlik ve özgürlük" hayalde kurulmuş bir fan-tezi değil, bir antitez olarak yaratılmış yeryüzü cehennemine itilen insanların somut varolma savaşıdır.

Bu savaş, gene savaştır ama elbette dükkü savaş değildir. Çünkü sömürü, sömürülenleri de eğitti. Artık sömürüye tepki basit bir "çıkart" koruma güdüsünden kaynaklanmıyor. İnsanlar sömürülmeyi insanlıklarına karşı girişilmiş bir saldırı olarak algılıyor ve sömürüden kurtulmayı insan olabilmenin şartı olarak anlıyorlar. Algılama ve anlayış bu yönde geliştiği için giderek artan bir çoğunluğun hayat felsefesi sosyalist ya da Marksist felsefenin içeriğine yakınlaşıyor. Çünkü sosyalizm düşüncesi ve eylemi, sınıflı toplum hayatının özüne, sömürü ilişkilerine yöneltilmiş bir eleştiriydi. Karşılaştığı en büyük direnç de bu noktada oldu.

Kapitalizmin özü altedilemedi, sömürü ilişkileri aşılamadı diye eşitlik ve özgürlük mücadelesinin temel varsayımını değiştirmeye, gelecek perspektifini kapitalizm içinde tutarak sorunu "az ya da çok sömürülme" sorunu haline getirmeye zorunlu muyuz? Kapitalizmin özüne, yani sömürü ilişkisinin gerçekliğine yönelmemiş bir eleştiri daha mı "ilerletici"? Kapitalizmin özünü değiştirmekte direnen varsayımın hayalcilik olduğu söylenirken, "madem ki özü değişmiyor, örtüsünü değiştirelim" varsayımı ne kadar gerçekçi ve nerede doğrulandı? Kapitalizmin özünü görmeyip örtüsüne yönelen eleştiriyi ve tarihsel eylemi bizzat kapitalizmin benimsiyor başta etmesi bir rastlantı olabilir mi?

Kapitalizmin geliştirdiği sanılan dünya gerçekten geliyor mu, yoksa geriliyor mu? Hem geliyor, hem geriliyor! Bugün için bakınca, kapitalizmin dünyayı "geliştirdiği" doğrudur. Ama dünya tarihi ve somut insanın gerçekliği açısından bakınca gerilettiği de doğrudur. Bu paradoksu çözmek için, "nereden bakıldığına" bakılmalıdır. Batıdan, burjuva sınıf penceresinden bakılırsa böyle bir tartışmanın kendisi bile "saçma" bulunur. Kullandığımız eşyanın gelişmediği söylenebilir mi? Kullandığımız teknolojinin gelişmesindeki başdöndürücü hız görmezlikten gelinebilir mi? Kapitalizmin ürettiği büyük zenginlik küçümsenebilir mi?

Bunlar elbette sonuçta "insan" için şeylerdir, ama insan değildir. İnsan, sosyal bir ilişkidir. Bunu görebilmek için sömürülen ve ezilen çoğunluk tarafından bakmak gerekir. Onlar kapitalizmin dünyayı gerilettiğini, yaşadıkları gerçeğin en tam ifadesi olarak algılıyorlar.

Kapitalizm kendini geliştirdikçe ve böyle geliştirdikçe yaşamın içi boşalıyor, insan sosyal ilişkilerinin

toplama, kendi kendisinin özü olarak kayboluyor.

Bu da dünyanın öbür yüzüdür.

Dünyanın bu yüzünü de yaşayanlar ve görenler için neden solcu, sosyalist, Marksist olduğunun anlamlı bir yanıtı vardır.

ANLAMLIL YANIT NE?

İdeoloji, bilinç, etik vb. kendini üreten koşullarla bağını kesmiş soyutlamaların insanlar için maddi koşullardan bağımsız bir tutum ve davranış nedeni olabileceği doğrudur. Ancak bu halde bile "insanın tutum ve davranışı" dediğimiz şey toplumsaldır ve maddi hayat koşullarıyla ilgilidir. Bu nedenle, belli bir toplumsal tutum ve davranışı insanlar "ahlaki tercihleri" olarak benimsemiş olsalar bile sonuçta bize maddi hayat koşullarıyla ilgili bir şey söylemiş olmaktadırlar. Zorunlulukmuş gibi kavrandığında solcu, sosyalist, Marksist olmak anlamlı bulunuyor ama zorunluluk değilmiş gibi kavrandığında "etik seçim"dir diye olumsuzlanıyorsa, burada insan olmakla ilgili ters bir hüküm oluşuyor demektir. Dinler bile gökten zembille inmemişken insan denilen akıl-varlığın etik tercihlerinin dünyevi temellerini görmemek olamaz. Kaldı ki, dinsel inançları için milyonlarca insanın hareket içinde olduğu yeryüzünün bugünkü haline bakınız, Allah aramızda dolaşıyor. Sömürüye karşı mücadele sözkonusu olunca "etik tercihler" niçin gökyüzüne ait olsunlar ki?

Burada şöyle bir özetlemeye gidilebilir: Bugünkü dünya gerçekliği karşısında sosyalizm için mücadelenin artık "keyfi" –ya da ahlaki– bir seçim olduğu söyleni-

yorsa, bunda hayli geniş bir insan kitlesi için doğruluk payı var. Dünyanın bir yüzü bunu gösteriyor. Ancak böyle düşünenler, "keyfi seçim"lerin dünyanın gidişatı üzerinde, bu gidişatın determinizmi nedeniyle asla etkili olmadığını da düşünüyorlarsa, fena halde yanılıyorlar.

İnsandaki istek ve iradenin determinizme boyun eğmek zorunda olduğunu en açık söyleyenlerden biri de Marx idi, ama zamanın koşullarında uçuk hayallerle iktidara uzanan Parisli işçileri ilk destekleyen de o oldu. Burda asıl olarak, bugün karşımıza "determinizm" diye, gelişmenin zorunlu doğal yasası diye konan ve karşısında boyun eğmemiz istenen şeyin kendisine bakmak gerekir.

"Determinizm", yani tarihsel gelişmenin son tahlilde hep belirleyici olan yasası nedir ve nasıl anlaşılmalıdır? Nihayet bu "yasa" toplumsal gelişmeyle ilgili bir yasadır ve insanlar –elbette belli koşullar altında– kendi tarihlerini gene kendileri yaptığının göre, aynı zamanda insanlarla ilgili bir yasadır. Bu nedenle insan "determinizm" in işleyiş biçiminde maddi koşullarla birlikte rolünü oynayan aktörlerden biridir.

20. Yüzyıl sosyalizmi çokça ileri sürüldüğü gibi "determinizm" e toslayıp yenilgiye uğradıysa, bu yenilgi kadar o "determinizm" in nasıl işlediği de irdelenmelidir. Kapitalizmin ideologları ve siyasetçileri ve askerleri ve sermayenin stratejistleri... Cümlesi Sovyet sosyalizmine karşı yürüttükleri dünya çapındaki mücadeleyi ve bu mücadeleyi nasıl yürüttüklerini bize sık sık hatırlatarak gözdağı vermiyorlar mı? Zaten biz bilmiyor muyuz nerede bir toplum kendi geleceğini belirlemeye kalktıysa, hele geleceğini sosyalizm olarak düşündüğünü belli ettiyse orada emperyalist kapitalizmin topuyla tüfeğiyle, napalm ve atomuyla bitiverdiğini? "Determinizm" in topu tüfeği ne ola ki? Sadun Aren' in sözüdür ve yinelemenin tam yeridir: "Sosyalizm öldüyse niçin hala ölüşüne kurşun sıkıyorlar?"

Neden sıkıyor olabilirler acaba? Kimi nesnel koşulların baskısı ve kimi kendi öznel kusurları nedeniyle uğradığı başarısızlığı ve yenilgiyi, sosyalizmin ölümü diye düşünecek kadar ahmak olmayan bir sınıf yönetiyor kapitalizmi. Yarattığı dünya çapındaki çelişkileri kapitalizm nasıl olur da bilemez? Atını sağlam kazığa bağlamayı unuttuğu zaman başına neler gelebileceğini bilir. Sosyalizmin öldüğünü elbette söyler ama söylediği yalana kendisi de inanırsa bunun ölümcül bir hata olduğunu anlar. Sermaye, kendi unsurları içine kattığı insanın bütün konstrüksiyonları bozacak kadar "huysuz" bir varlık olduğunu tarihsel tecrübesinden bilir.

Tarihsel gelişmenin yasası, "determinizm", karşı konulsa bile nihayetinde hükmünü icra edecek "mutlak" diye gösterdikleri şeyin arkasındaki hınzır "irade" yi farketmemek mümkün mü? Üstelik bu irade geniş bir sınıf iradesi, çoğunluk iradesi bile değil. Parmakla sayılacak kadar az sayıda, diyelim bir ülkede bin, dünyada iki yüzbin "çıkar", insanlığın "kader" ini belirliyor. Bu "çıkar" determinizmin kendisi olarak anlaşılın isteniyor.

Biz bunu niçin bir yandan "gelişme" nin kendisi, bir yandan da gelişmenin seçenezsiz tek biçimi olarak algılayalım? Ama öyle algılamaya yatkınız. Çünkü özüne inildiğinde çıplak olan şey kendini, sahibi olduğu

sonsuz sayıda araçla örtebiliyor. Başta devlet ve siyaset olmak üzere, kültür, ideoloji, din, aile, hukuk, ahlak, sanat ve bunları bir arada tutan örgütlenmiş sınıf baskısı bize topluca, bir şeymiş ve o münferit iki yüzbin çıkardan bağımsız, mutlak bir şeymiş gibi görünüyor.

Sol, Marksist düşüncenin en güçlü yanı bunu farketmesidir. Ayrıca daha güçlü yanı, farketmenin bir işe yaramadığını da farketmesidir. Hayatımıza el koyan o dar "çıkar" ın örtüsünü kaldırmak için üzerine düşünce ile yürümek yetmez. O çıkarın üzerine örgütlü sınıf güçleriyle gidildiği zaman kullandığı araçların içyüzü de, çıkarın kendi çıplak kimliği de ortaya dökülmektedir. Yakın sınıf tarihimizde bu bir kaç kez, bir kaç devrimle de kanıtlandı, "Determinizm" denilen şeyin aslında insanların kendi elleriyle yaptıkları şey olduğu anlaşıldı.

Sol düşünce ve eylem, kendi başarısızlığını ve yenilgisini "determinizm" olarak algılamaktan kendini kurtarabilir, kendi tarihinden kendi aklıyla alacağı dersi alabilir ve tarihsel hareketinin doğrultusunda vaki sapmayı düzelterip yeniden yola çıkabilirse, bu onun boş iradeciliğe, hayallere savrulacağı anlamına gelmez. Tam aksine, "determinizm" in gerçek bilgisine ve bilincine doğru ilerler. O zaman görür ki, "determinizm" solun önüne önemli güçlükler çıkarmaktadır, ama çıkardığı bu güçlüklerle ve geliştirdiği çelişkilerle de, onun yolunu açmaktadır. Sovyet sosyalizminin yenilgisiyle birlikte bütün tezleri sarsılan dünya solunun yolu, bu emsalsiz deney hazinesinden çıkarılabileceği derslerle daha da genişlemiştir. Sosyalist olmak, Marksist olmak bu nedenle eskiye göre daha yoğun bir anlam ifade eder olmuştur.

AHLAKİ SEÇİM HANGİSİ?

Sosyalist olmanın ve bunun için mücadele etmenin anlamsız hale gelmesi, kapitalizmin kendi yarattığı çelişkileri gene kendisinin çözebilmesiyle mümkün olabildi. Çözmeye çalışmıyor mu? Çalışmaz olur mu? Varolmasının ve ayakta kalabilmesinin açıklaması, yarattığı çelişkileri çözmeye çalışmasıdır. Ama özünden, özündeki "sömürü" olayından dolayı kapitalizmin emek-sermaye çelişkisini çözmesi mümkün değil. Ama "ilerleyerek" ve vakti geldiğinde çözeceğini söyler. Bu zaten kapitalizmi yöneten burjuva ideolojisinin bitmeyen rüyasıdır. Kapitalist demokrasi de bu rüya ile bezenmiştir. Rosvelt bu rüyayı, bugün dahi kapitalizmi analiz ederken kullanabileceğimiz kadar güzel özetler: "Her geçen gün artan sayıda insana mutluluk sağlamak..." Buna varolmak için kapitalizmle göğüs göğüse savaşmak zorunda kalmayanlar inanma eğilimi içindedirler. Sermaye sınıfının ideolojik hegemonyası bu çatıktan sızarak topluma yayılmaktadır. Ama kapitalizmle bütün biçimleri deneyerek savaşmak kendisi için bir bilinç meselesi değil, hayatta kalabilme şartı olan insanlar hemen sormalıdır: İyi de, ne zaman, ne kadar sayıda ve ne kadar mutluluk? Bu artının eksisi yok mu? Varsa nedir? Ne kadardır? Hesabı kitabı holding bilançolarında ve resmi vergi cetvellerinde saklı "fire" mi?

Açlık, yoksulluk, sefalet, ezilmişlik, dışlanmışlık, insanlığın dünyevi boyutundan yoksun kılınmışlık üzerine "mutluluk" inşa edebilecek Budizm gibi bir felse-

feniz yoksa, bugünkü kapitalist dünya gerçekliğinin Rosvelt'i yalanladığını hemen anlarsınız. Çünkü kapitalizm, bugün bile, ürettiği başdöndürücü zenginliğin mide bulandırıcı karışımı da üretip çoğaltıyor. Dünya yoksullar ordusunun yıldan yıla ne kadar arttığını, kapitalist merkezlerdeki bilgisayarlardan öğreniyoruz. Bu bir yanı. Zenginliğin kapitalistçe üretilmesinin doğal sonucu böyle.

Öteki yanı, kapitalistçe üretilen zenginliğin gerçek bir "zenginlik" olup olmadığıyla ilgili. Bu büyük zenginlik az sayıda insanın elinde toplandığı için "insani" zenginlik olmadığı gibi, insanın insan özelliklerini tüketerek üretilen bir zenginlik olduğu için nitelik olarak da zenginlik değil. Mesele burda. Bu nedenle kapitalizm, iddiasının ve rüyasının tam aksini üretiyor; bir günden ötekine artan sayıda insanı mutsuz ediyor. İşte kapitalizmin gerçek determinizmi de böyle işliyor.

Geliyoruz en son ve en stratejik noktaya: Sosyalist veya Marksist olmak bu analize katılmayı sağlıyor ama fikirler, bundan kurtulmanın yol ve yordamını ararken çatallaşıyor.

Bu noktada iki temel yaklaşım farkı var: Biri, işçi sınıfının tarihsel misyonu üzerinden gelişen eyleme, sınıf çatışmasına güveniyor, bunun dramatik sonuçlarını da göze alıyor. Çünkü, bu olmazsa doğan sonuçlar insan ve insanlık için daha az dramatik değil diye düşünüyor. Öbürü de, birincisini denemiş ve başarısızlıkla bitmiş bir yol olarak görüyor. "Eşitlik ve özgürlük için" gelişme sürecini, tarihin doğal gelişme mecrasından koparmadan, çatışmasız olarak ve esas itibarıyla "kapitalizmin kendisi ile birlikte" yaşamayı öneriyor. Bu farklı Marksist pozisyonlardan biri klasik ve "dogmatik", öteki yenilikçi ve liberal, biri kapitalizme karşıt ama geleceği bilmiyor, öbürü bilmediği gelecekten korktuğu için bildiğine (bugüne) katlanıyor.

Marksistler buna benzer tartışmaları geçmişte de yaşadılar. Bu tartışmalar Marksizmin bugüne kadarki gelişmesini şekillendirdi. Kapitalizm, kendisinden koparak oluşan Marksizm yolunu, onunla yetmiş yıl süren amansız bir savaşa girilerek tıkadı. Sovyet sosyalizminin hakkından gelmek kapitalizme hayli pahalıya mal oldu ve bu zaferinin tüm bedelini insanlığa ödetti. Kendisine yaklaşan Marksizmi, yani Marksist sosyal demokrasiyi yok etmesi için savaşmasına gerek kalmadı. Geleceği kapitalizmin içinden geçen yollarda aramak kendiliğinden kapitalizme teslim olmakla sonuçlandı.

Bundan sonra ne olacak? Bunun için fal bakmak gerekmiyor. Solcu olmak, Marksist olmak, sosyalizm için mücadele etmek geçmişte anlamlıydı diye bugün de kendiliğinden anlam yüklenmiyor. Düşüm gene sınıf mücadelesiyle çözülecek. Nereye gidildiğini sınıf mücadelesinin gidişatı belirleyecek. Sınıf mücadelesi, sosyalistler bu mücadeleyi kıskırtıkları için devam etmeyecek. Kapitalizme karşı mücadele, kapitalizme duyulan öfkeden ve ahlaki tercihlerden beslendiği için değil, kapitalizm karşısında milyonlarca insanın ayakta kalabilmesi için sürdürülecek. Kapitalizme karşı mücadele, tekerrür de olsa, gene kapitalizmin özüne, sömürüye yönelecek. Kapitalizm, insanın insan olarak kendini geliştirme tutkusu nedeniyle insan tabiatına aykırı düşüyor. Bu aykırılık nedeniyle son iki yüz senedir tek günü duragan geçmeyen bir dünyada yaşadık. Şimdi, global ölçekli çatışmalar çağına geçiliyor. Kapitalist bir dünya, kapitalizmin alçaltıp dışladığı bir başka dünya... Solun, sosyalistlerin, Marksistlerin dünyası, emekçilerin, aydınların, kapitalizm karşıtı güçlerin dünyası dışlanan dünya kapsamında kalıyor. Çatışma böyle bir mihverde yeniden başlayacak.

Tercihler ister gerçekçi olsun, ister ahlaki, bu çatışma mihverince belirlenecek.

Ara Güler

Çalışan gençler konuşuyor

Türkiye'nin değişeceğini düşünüyorum. Türkiye A.E.T.'ye girmelidir. Enflasyon düşebilir diye düşünüyorum. Bu konuda pek bir şey bildiğimi söyleyemem. Bence Türkiye buna hazır değil insan hakları konusunda hazır değiller.

Birgül Akmaz ile arkadaşlarımız Mehtap İskender ve Kamil Ertürk görüştü.

Gündelik yaşantını ve sorunlarını beklentilerini, umutlarını, düş kırıklıklarını, ve sevinçlerinden örnekler vererek bize anlatır mısın?

Hafta içi sabah kalkıyorum. İse gidiyorum. 8 saat çalışıyorum, çıkınca da arkadaşlarla buluşup eve gidiyoruz. Çok yorgun olmazsam kitap ya da müzik dinliyorum. Bir dahaki sene dershaneye gidip üniversite sınavlarına girmeyi düşünüyorum. Daha önce hukuk istiyordum ama şimdi muhasebe ya da mali müşavirlik okumayı düşünüyorum. Çalışmamın karşılığını alamıyorum. İlk girdiğimde elemandım (staf diyorlar). Bayağı zorlandım. Her türlü işi yaptırıyorlardı. Üstleriniz ne derse onu yapacaksınız, itiraz etmek yok diyorlardı. Zamanla alıştım bu tempoya. Şu anda ekspert oldum. Biraz daha sorumluluğumuz arttı. Şimdi bizler arkadaşları eğitiyoruz. Bütün işleri siz yapmayacaksınız diyorlar. Çalıştığımız saatlere göre puan veriyorlar. Bir öğün yemek yiyoruz. Verilen yiyecekler karnımızı doyurmaya yetmiyor. İki dakikalık molalar da bir şey içmeye yetmiyor. Hamburgerlerin belirli bir dakikadan sonra atılması söz konusu, ben bu konuda rahatsızlıklarımı dile getiriyorum. Ya bize verin ya da aç çocuklar geliyor, onlara verin dediğimde, prosedür böyle diyorlar.

Birgül Akmaz 19 yaşında, lise mezunu. Fast food zincirine bağlı bir Burger King lokantasında çalışıyor. Bir yandan da üniversiteye hazırlanıyor. İş dışında voleybol oynuyor. Sinemaya gidiyor, kitap okumayı seviyor, müzik dinliyor. Türk halk müziği ve "özgün müzikten" hoşlanıyor. İş dışında fazla zamanı olmamasından yakınıyor. Hafta sonları bilgisayarla muhasebe kurslarına devam ediyor.

Haftada bir gün off veriyorlar, yani izin. Ben kursa gittiğim için bana iki gün veriyorlar. Kurs çıkışında yine çalışıyorum. Kapanış

yapıyorum, bunun için ayrıca ücret almıyorum. Üç ay süreyi doldurduktan sonra sigortalı oldum. Sigorta saat ücreti üzerinden yapıyor sanıyorum.

İş dışında kalan zamanlarda iki ayda bir arkadaşlarla voleybol oynuyorum. Konser ya da tiyatroya gidemiyorum. Beş kardeşiz, ben sondan ikincisiyim. Eve gidince evde iş yapmıyorum.

Üniversite sınavlarında bildiklerimizin üç saatlik bir zamana sığdırılıp zorlanması ve başarılı olmak için kurs eğitiminden geçmek bizleri zorluyor. Paranız ve torpiliniz varsa her şey daha kolay. Ayrıca kolejlerde okuyup, bizim gibi zor ve yetersiz eğitim almış öğrencilerle bir tutulmak çok saçma.

Çalışan bir genç kız olarak ne gibi sorunlarla karşılaşıyorsun? Kadınlarla erkekleri karşılaştırabilir misin?

Çalıştığımız yerde çok yorulduğumuz için evde kızlar pek fazla çalışmıyor. Ama evde de kız olmamdan kaynaklanan başka sorunlar yaşanıyor. Biraz eve geç gitsem "Nerde kaldın?" diye problem oluyor. Benden küçük erkek kardeşim geç kalsa ona bir şey söylenmiyor. Ben de, ben kızım, geç kalmamalıyım diye düşünmeye başladım. Annem arada kalmasın diye sorun çıkarmamaya çalışıyorum. Bir genç kız olarak daha rahat olmak, gezmek, sosyal etkinliklere katılmak, "Çevre ne der?", "Akrabalar ne der?" diye

düşünmeden yaşamayı isterdim. Ben bunların değişmesi için çok fazla bir şey yapmıyorum. Sadece bunları dile getiriyorum. Bunların dile getirildiği bir örgütlenme olması gerektiğini düşünüyorum ama bunu genellikle erkekler gerçekleştiriyor. Pek de bu konuda etrafta bir şey yapıldığını görmüyorum.

Gelecek, sendikal örgütlenme, sosyalizm... Bu üç sözcük, çalışan bir genç kız olarak senin için ne anlam ifade ediyor?

Çalışan bir genç kız olarak var olan politik kadınların, milletvekillerinin bizleri pek anladıklarını sanmıyorum, bizler gibi olmadıklarını düşünüyorum. Onlar daha rahat yaşıyorlar.

İş yerimizin bir sendikaya bağlı olup olmadığını bilmiyorum. Ama bence olmalıyız. İşçi olarak haklarımızın korunması için. Ama bizim işyerinin bunu kabul edeceğini sanmıyorum.

Türkiye'nin değişeceğini düşünüyorum. Türkiye A.E.T.'ye girmelidir. Enflasyon düşebilir diye düşünüyorum. Bu konuda pek bir şey bildiğimi söyleyemem. Bence Türkiye buna hazır değil. İnsan hakları konusunda buna hazır değiller.

Sosyalizm hakkında pek okumadım ama düşünüyorum. İnsanların eşit olması, haklarının karşılığını alması gerektiğine inanıyorum. Beni bu konuda amcam etkiledi. Babamla tartışmalarında ortak olur ve amcamın haklı olduğunu söyledim. Sosyalizm şu anki düzenden daha iyi olacaktır. Şu anki düzende ancak bazı insanlar istediğini yapıyor, istediği gibi yaşıyor ve

ben de kendi çevremde okuyamıyorum, bu tür düşünceleri değiştirmek için de okumam gerektiğine karar verdim.

Bergama'da kurulan Euro-gold firmasının altın arama girişimleri hakkında ve Türkiye'de kurulmak istenen nükleer santraller için ne düşünüyorsunuz?

Bergama'da altın madeni işletilmesini istemiyorum. Çünkü, çevrenin zarar görmesini istemiyorum. Nükleer atıkların Türkiye'de saklanması için koşullar olduğunu düşünmüyorum. Son zamanlarda yapılan elektrik kesintilerinin kasıtlı yapıldığını düşünüyorum.

Erkekleri ve kadınları toplumsal ve siyasal tavırları bakımından karşılaştırabilir misin?

Çevremdeki erkek arkadaşlarım kızlar hakkında, "Ben kız kardeşim ya da arkadaşım olsa çalıştırmam" diyorlar. Bu konuda onlarla tartışıyoruz. Birkaç arkadaşım da, eşyalarını paylaşmayı

bilmiyorlar, ben de buna bir anlam veremiyorum. Bu da İmam Hatip Liselerinde okumuş arkadaşların, günah diye düşünmelerinden ileri geliyor ve kız erkek ilişkilerine bu şekilde bakmalarına neden oluyor. Bunların aile ilişkilerinden, eğitiminden kaynaklanıyor. Erkek çocuklara iş yaptırmazlar. Aynı şey benim ailemde de oluyor. Erkek kardeşim bir iş yapmaya davransın, "Sen erkeksin, sen otur" diyorlar. Bizim de üzerimizde hep böyle baskılar oluyor. Ben liseyi bitirdikten sonra biraz açıldım, bir de çalışmaya başladıktan sonra. Ailem çalışmama karşı çıkmadı ama geleceğim olmayacağı için bu işte çalışmamı istemiyorlar. Üniversiteye başladığımda ayrılmayı düşünüyorum. Ben de onlara yardımcı olmak, annemin işten çıkmasını sağlamak, kendi paramı kazanmak, kursa gittiğimde aileme yük olmamak istiyorum.

Farklı kadın kesimleri birarada örgütlenebilir mi? çalışan ve öğrenci kadınlar nasıl bir örgütte birleşebilir? Neleri paylaşabilir? Kadınlar sendikalarla ve partilerle nasıl bir ilişki kurabilir?

Çalışan, çalışmayan öğrenci her kesimden kadın zaman buldukları her fırsatta bir araya gelip sorunlarını konuşarak çözüm aramalıdır. Bu bir örgütlenme ya da bir parti de olabilir. Farklı sosyal bir etkinlik de olabilir. Ama olmalı diye düşünüyorum. Ben daha rahat ortamda, iyi şartlarda, eşit şartlarda çalışmak, istediğim şeyleri yapmakta özgür olmak, şu ne der, bu ne der diye düşünmeyeceğim bir ortamda yaşamak, baskı altında olmadan yaşamak istiyorum.

Ara Güler

Çocuk emeği sömürüsü

Fadime Gök

"Çocuğa bedensel, akılsal, ruhsal ve toplumsal anlamda sağlıklı ve normal gelişimini özgür ve onurlu koşullarda gerçekleştirmesi için gerekli fırsat ve olanaklar yasalarla ve diğer araçlarla sağlanacaktır. Çocuk her türlü ihmal, zulüm ve sömürüden korunacaktır."

1959'da kabul edilen Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi böyle diyor. Ancak çocukların karşı karşıya bulundukları gerçekler onların ne kadar korunaksız durumda olduklarını göstermektedir. Türkiye'de, Devlet İstatistik Enstitüsü'nün 1994 yılında yaptığı bir "Çocuk İstihdam Anketi" sonuçlarına göre her 20 çalışandan biri 6-14 yaş grubundaki çocuktur. Bu araştırmaya göre bir milyon çocuk (6-14 yaş grubunun %8,5'i) çalışmakta olup, bunların %60'ı okulu bırakmış olanlardır. 1994 yılı raporlarına bakıldığında, okula gitmeyen çocukların oranı daha yüksektir. 6-14 yaş grubunda 1,5 milyon çocuk (%12,8) okula değildir. Okuldan ayrılan her on çocuktan altısı kız çocuklarıdır. 1990 rakamlarına göre 6 yaş ve daha üstü okuma yazma bilmeyen kadınların oranı %28'dir. Erkekler için bu oran %11'dir.

Çocukların okulu bırakıp "işgücüne" katılmalarının baş nedeni ise ekonomik zorunluluktur. Çocuklar ilköğretimi bitirmeden çok önce çalışmaya başlıyorlar. Kırsal kesimde tarım işçiliği ve halı dokumacılığı gibi el zanaatlarına dayanan alanlardan başka yoğun çocuk çalıştıran sektörler sırasıyla %15,6 ile imalat sanayi, %9,2 ile ticaret ve % 7,8 ile hizmet sektörleridir. Ayrıca çok büyük sayıda çocuk, sömürü ve istismara son derece açık işyerlerinde, bu arada ev hizmetlerinde çalışmak zorunda kalmaktadır. Yine bazı çocuklar inşaat, madencilik, tuğla yapımı, oto tamirciliği, balıkçılık gibi ağır ve tehlikeli işlerde çalışmaktadır. Halbuki Dünya Çalışma

Örgütü'nün 1973 tarihli Asgari Çalışma Yaşı Sözleşmesinde, "hafif işler" için asgari yaş ilköğretimin bittiği yaş, olarak saptanmıştır.

"Hafif İş" nedir? Nasıl Tanımlanıyor? Ayrıca Türkiye'de nasıl tanımlanıyor? Genelde her türlü gerçek denetimden yoksun, ataletin ve neme lazımcılığın, rüşvetin yaygın olduğu bir ortamda, yoksul ailelerin geçim sıkıntısının baskısı altında "ilkokulu bitirmiş" - yani en fazla 12-13 yaşında çocukların işe sürülmesine Dünya Çalışma Örgütü'nün de cevaz verdiği görülüyor. Çocukların hangi ekonomik-toplumsal koşullarda ağır ya da "hafif" işlerde çalıştırıldıkları sorunu Dünya Çalışma Örgütü'nün belli standartlar ve kıstaslar tespit etmesiyle nasıl çözüme kavuşabilir?

Burada, önce, ilköğretimi herkes için zorunlu kılan bir programın gerçekten uygulanabileceği koşulların ve gerekli desteğin çocuğa ve aileye sağlanmasının önemi ortaya çıkıyor. Türkiye'de 1997 yılında nihayet uygulanmaya başlanan 8 yıllık zorunlu eğitimin pratikteki sonuçları ortadadır. Gerek kırsal kesimde, gerekse şehirlerin yoksul kesimlerinde kimi çocuklar 8 yıl okula devam etmeyip işgücüne katılmışlar, ilkokul dip-

lomaları bile olmadan hayata atılmışlardır. Kırsal alanlardan kentlere yoğun göç, kentleşme ve iş olanaklarının son derece sınırlı olması da kentlerdeki birçok çocuğu sokakta çalışmaya ve yaşamaya itmiş, bunun getirdiği tehlikelerle karşı karşıya bırakmıştır.

İlginç bir başka durum, eğitimde kaynak yetersizliği, dolayısıyla uygulanan çift tedrisatla ilgilidir.

Çok sayıda çocuk kırsal kesimde ve kentlerde hem okula devam etmekte, hem de çalışmaktadır. Çalışan çocuklar için bu sayede eğitim olanağı sağlanıyor olsa da, sağlıkları, okuldaki başarı ve devam durumları olumsuz yönde etkilenmektedir.

İkincisi, ilköğretimi herkes için zorunlu kılan bir programın "gerçekten uygulanabileceği koşulların sağlanması" ekonomik-toplumsal ve politik bir sorundur. Çocuk emeği sömürüsü, içinde yaşadığımız düzende geçerli olan emek sömürüsünün bir parçasıdır. Türkiye'de 6-14 yaş arasında 1 milyon çocuk çalışmaktaysa ve bunların %60'ı çalışmak için okulu bırakmışsa, Türkiye ekonomisinin AB'ye aday üyelik bağlamında çok sözü edilen dinamizminin (kayıt dışı olmanın sayısız avantajıyla beslenen bir "dinamizm!") sürmesinde çocuk emeği sömürüsünün ne boyutta yer aldığı açıktır. O dinamizmi sürdüren ekonomik ve toplumsal politikalar ve onların dayanağı siyasal iktidar gerçekliği temelden sorgulanmadan çocuklarımızın sömürülmesinin de, doğru dürüst eğitimden yoksun kalmasının da önlenmesine yönelik sağlıklı çözüm önerileri üretilebilir mi?

Deprem ve sosyalistler

Can Kayabal

Deprem gibi olağanüstü durumlarda her 10-20 yılda bir tekrarlanan yıkımların yolaçtığı insan kaybının ve maddi zararın büyüklüğü Türkiye kapitalizminin siyasal-toplumsal öncelikleriyle ilgilidir.

17 Ağustos depreminin üzerinde neredeyse sekiz ay geçti. Ama izleri silinmedi ve etkileri sürüyor. Bu nedenle deprem üzerine konuşmak, düşünmek ve yazmak hala güncelliğini koruyor.

17 Ağustos depreminin, çağrışımları çok zengin ve çeşitlilik gösteren bir yelpazede ele alındığı dikkat çekti. Şeriatçı ve bilim dışı hurafeciler için bu çapta bir felaketin ancak ilahi açıklamaları yapılabilirdi, ancak bunu reel ve güncel politikaya uyarlamakta gecikmediler, 28 Şubat ile alaka kurdular. Bilim insanları için deprem teknisist bir bakış açısıyla incelendi, konu meslekten olmayan her birimizi Marmara jeofiziği ve tektoniği konusunda kendi çapımızda uzman yapacak kadar didik didik edildi. Medya günah keçisi olarak suçlanmaya uygun birkaç müteahhitin peşine düştü. Sivil toplum örgütleri ve bu arada onlarla birlikte veya ayrı ayrı bölgeye koşan sosyalistler de devlete rağmen ve devlet olmadan iş başarmanın heyecanını yaşadı. Hayatlarını sadece kendileri için yaşayan ve para kazanmakla kazandıklarını harcamak arasında insanlığını unutan pek çok işadama ve ticaret erbabı, depremezdelere gönüllü yardım çabalarıyla bir tür "katharsis" (arınma) yaşadılar. Depremzedeleri ve deprem yıkıntılarını turistik amaçlarla kısa süreli ziyarete kalkışan, sonra da bunu bir tür yüce gönüllülük belirtisi olarak çevresine yayan sosyete çocukları ve artistler de bandedana ve spor kılıklarıyla oradaydı. Devlet ise kırılan gururunu, inci-

nen onurunu tamir etmeye ve en kritik saatlerde nasıl bulunamadığını açıklamaya çalıştı, ne zaman çevik ne zaman hantal olabildiği herkese çırılçıplak göründü, böylece devletin ve öngördüğü düzenin öncelikleri arasında halkın can güvenliğinin yer almadığı anlaşıldı. Yerel yönetimler, arama kurtarma ekipleri, mimarlar, avukatlar, sağlık personeli, maden işçileri, kaymakamlar, askerler, yabancı ekipler bu tabloyu tamamliyordu. Kısacası, deprem ortamı aslında bir Türkiye ve dünya halini tarif ediyordu.

Ama hangi halini? Deprem öncesi "normal" yaşantısı süren bir toplumun deprem sonrası yaşadıklarında farklı olan neydi? Deprem öncesi ve sonrası halleri karşılaştırılmıyordu, karşılaştırıldı. Kimileri karşılaştırmının sonucuna bakarak depremi "milat" olarak andı. Zihniyet devrimi yaşandığından sözedenler oldu.

Deprem döneminde sosyalist ve devrimci gençler bölgede yaygın ve önemli çalışmalar yaptılar. Bu çalışmaların bir bölümü Dayanışma Gönüllüleri Derneği olarak meyve verdi.

Devlet de 17 Ağustos depremin-

den bazı dersler çıkardı. İlk depremde ataleti dikkat çeken ve çevik refleksleri işlemeyen ordu bile kendini gözden geçirdi, yeni politikalar geliştirdi. Kızılay yönetimi değiştirildi. Hükümet ve müteşebbis yurttaşlar ve şirketler ilk sersemliği atlattıktan sonra, depremin yarattığı yeni rant fırsatlarına kafa yormaya başladı. Zemin ve bina sağlamlığını kontrol sektörü yayıldı. Deprem sigortacılığı ortaya çıktı. Prefabrik ev sektörü kolları sıvadı. Şeriatçılar durumdan politik olarak faydalanmanın fırsatını aradılar, faydacı politikaları daha çok tepki topladı. Bilim insanları yıllardır konuşup kimseye dinletemedikleri gerçekleri sistematik olarak yayma olanağını yakaladılar. Yerel yönetimler ve politikacılar imar denetimi gereğini görmezden gelemeceklerini farkettiler. İşadamları arınma duygusuyla işlerinin başına döndü, deprem turistleri yeni heyecanların peşine düştü. İşleri biten yabancı ekipler, maden işçileri yavaş yavaş geri döndü. Canını kurtaran depremezdelere yeni bir hayata nerede nasıl başlayacaklarını düşünmeye başladı, bir çoğu acıları ve kayıplarıyla bölgeyi terketti. Nihayet herkes gitmeye başlarken, devlet de otoritesini yeniden tesis etmiş olarak "bölgeye döndü". İlk işi, itirazını herkesin içinde dile getirme cesareti gösteren genç kızları yumruklamak, halk inisiyatifiyle kurulmuş çadırkentleri dağıtmak ve dağıtamadıklarını resmileştirmek oldu. Sonuç olarak, deprem sonrasını en fazla belirleyen değişiklik, deprem sonrası herkesin yeni bir politika belirlemesi, yeni bir konum edinmesiydi.

SOSYALİSTLER VE DEPREM SONRASI POLİTİKA

Sosyalistler ne yaptı? Politik çalışmayı altı ay tatil etmek, sonrasında Dayanışma Gönüllüleri Derneği ile kendi sivil toplum kuruluşunu oluşturmak dışında, sosyalistlerin deprem sonrasına ilişkin politikaları şekillenmedi. Konu örneğin ÖDP veya EMEP Büyük Kongrelerinde politik düzeyde tartışılmadı. Hükümetin ve burjuva partilerinin depreme ilişkin politikalarının bir değerlendirmesi de eksik kaldı. Deprem sonrasında halka somut bir politika önermeyen sosyalistlerin dayanışma çabaları, devletin çabalarını desteklemek, açıklarını kapatmaktan öteye gidememiş oldu.

Sosyalistler ne yapmalıydı? Depremi toplumsal, ekonomik, politik, ideolojik sonuçlarıyla kendi tartışma zeminlerinde ele almalıydı. Depremi yol açtığı insani ve ekonomik kayıpların telafisi için, deprem sonrası yeni rant fırsatçılarına karşı eleştiriyi geliştirmek için, depremin yol açtığı toplumsal ideolojik etkilenmeyi değerlendirmek için konunun politikleştirilmiş bir tartışmasını başlatmalıydı. Beklendiği söylenen olası bir depreme karşı somut bir plan önermeliydi. Bunların hiç birini yapamadı, yapmadı.

Öncelikli işlerden biri, depremin ekonomik ve toplumsal sonuçlarıyla ilgili bir rapor oluşturmak için bir çalışma grubu kurmak olmalı. Depremi yol açtığı kayıpların ve zararın gerçek boyutları ve telafisi için yapılması gerekenler hakkında kamuoyunun bilgilendirilmesini ve hükümetin temsil ettiği mevcut toplumsal düzenin siyasal eleştirisini buradan hareketle başlatmayı amaçlayacak böyle bir çalışmayı sosyalistler acilen gündemlerine almalılar.

Deprem sonrası izlenen hükümet politikalarının değerlendirilmesi ve eleştirisi bu çalışmayı tamamlama-

lıdır. Depremi bir rant fırsatı olarak değerlendiren hükümete yakın inşaat sektörü, sigortacılar, özel sağlık sektörü somut bilgi ve politikalar eşliğinde hedef alınmalı, depremzedelere yardım çabalarına bulaşan yolsuzluk girişimlerinin iç yüzü açıklanmalıdır. Sosyalistlerin bu konulardaki alternatif politikaları bu eleştiri bağlamında şekillendirilmelidir.

Depremle ilgili olarak yaşandığı söylenen ideolojik etkilenme ve dönüşümün bir bilimsel-politik değerlendirme toplantısıyla ele alınması, bu konudaki neredeyse mitolojik yorumlar hakkında ayağı yere basan bir yaklaşımın geliştirilmesi de, sosyalistlerin yükümlülüğüdür.

Son olarak, beklendiği söylenen İstanbul-Marmara depremine ilişkin hükümet ve sivil toplum örgütlerinin izlediği politika değerlendirilmeli, alternatif bir politika geliştirilmeli ve halka maledilmesini amaçlayan bir siyasal kampanya çerçevesinde savunulmalıdır. Bütün bu işlerin başarılması için sosyalist partilerin ve kitle örgütlerinin "deprem politikaları çalışma ve izleme grupları" kurmaları ve aralarında bir koordinasyon geliştirmeleri zorunludur.

BİR OLAĞANÜSTÜ DURUM OLARAK DEPREM

Depremi sosyalistleri ilgilendiren ikinci bir yanı varsa, yıkımın erte-

sinde ortaya çıkan toplumsal kriz durumuyla ilgili olmalıdır. Gerçekten de deprem yol açtığı yıkım felaketinin büyüklüğüyle mevcut siyasal-toplumsal düzenin, kapitalist piyasa ekonomisine dayalı hayatın işleyişini imkansızlaştırmaktadır. Yıkımın olağanüstü ortamında toplumsal hayatın ancak sosyalist hat-ta komünist ilkeler doğrultusunda örgütlenebildiği, piyasa ilkelerinin yürümediği gözlenmektedir. Herkesin yeteneğine göre çaba harcadığı, herkese ihtiyacı kadar mal ve hizmet verildiği, mutlak eşitlik ve dayanışmanın gözetildiği, yöneten-yönetilen ayrımının ortadan kalktığı, ideolojik, dinsel, etnik ve cins ayrımına dayalı önyargıların geçer-sizleştiği bir hayat tarzı nesnel olarak kaçınılmaz bir zorunluluğa dönüşmektedir.

Her yerde halkın kendi inisiyatifi ege-men yönetici güç durumuna gelme yönünde güçlü eğilimler sergilemektedir. Bunun içindir ki devletin merkezi-yetçi, tekelci refleksleri de derhal harekete geçmekte ve deprem bölgesinde "nizam ve asayiş" faktörü öne çıkmaktadır. Bir yandan kişisel inisi-yatif kırıci resmi engellemeler hız kazanırken, aynı zamanda kişisel fırsatçılık, dost ahabap kayırmacılık, rüşvet vb. pratikleriyle, göz yumulan aşırı (ya da "normal"!) fiyat artırımları ve karaborsasıyla, vb. kurulu düzenin kendini toparlamasının yolu açık tutulmaktadır. Depremi ertesi günü adeta varlığı ile yokluğu bir olan devlet, daha ertesi günü olanca varlığı ile her yerde, her durumda, her işte hazır ve nazır olduğunu göstermeye koşmaktadır.

DEPREMİN TOPLUMSAL ETKİLERİ

Depremi yolaçtığı yıkımın etkileri, Türkiye kapitalizminin plansız ve kısa erimli düşünen, kentleşmeyi çarpık ve imar denetiminden muaf geliştiren, en verimli tarım arazilerinin bulunduğu fay hattı üzerindeki bölgelere tehlikeli sana-

yi tesisleri kuran, insan hayatını ve doğayı değil, kısa erimde kazanılabilecek azami kârı gözeten yapısı yüzünden büyümüştür. Buna sadece ömrünce yarattığı bütün birikimi bölgede ev ve işyerine yatıranların ekonomik kayıpları değil, bilim insanlarının bütün uyarılarına rağmen bölgede acil yardım ve kurtarma hizmetleri dahil hiç bir sağlık hizmetini böyle bir felakete göre planlamayan hükümetlerin yol açtığı on binlerce insan hayatının kaybı da dahildir.

Deprem yıkımı, kapitalizmin ve burjuva değer yargılarının böyle bir faciayı hangi gözle görebildiğini herkese apaçık gösteren insanlığa yabancılaşma örneklerini sergilemiştir. Bunlar arasında, deprem yıkıntısının şaşkınlığına uğramış toplumsal muhalefetin duralamasından yararlanıp emeklilik yaşını ve emekliliğe hak kazanmak için gerekli prim/gün sayısını yükselten yasayı parlamentoda yangından mal kaçırır gibi alelacele oylatan hükümet ve aynı tezcanlılıkla onaylayan Cumhurbaşkanının fırsatçılıkları, depremin tahrip ettiği bina stokunun gerekli kıldığı yenden inşa, onarım, prefabrik konut yapımı gibi ihtiyaçları ekonomik krizden çıkışı sağlayacak bir vesile olarak gören inşaat sektörünün açgözlü heyecanı, enkaz altından kurtarılan yaralıların ameliyatlarını bir kazanç şansı olarak değerlendiren özel hastane ve bazı üniversite kliniklerinin acımasızlığı, depremedelere yardım ve dayanışma çabalarını istismar edenlerin -başta Kızılay yetkilileri olmak üzere- yolsuzlukları, zemin etüdü ve bina sağlamlığını incelemenin yeni bir pazar oluşturduğunu farkedenden mühendislik şirketlerinin mantar gibi çoğalması, sigorta sektörünün afetten deprem sigortası için yeni bir pazar çıkartma arayışına girmesi

gibi örnekler sayılabilir.

Yaşanan depremin insani, toplumsal ve ekonomik etkilerine, hatta sismolojik özelliklerine ilişkin bilgilerin hükümet ve resmi kuru-

luşlar tarafından halktan saklandığı şüphelerinin böylesine kuvvetli olduğu bir ortamda sosyalistlerin gerçekleri araştırarak ve halka açıklayan bir rapor yayınlamamaları büyük bir eksiklik olmuştur.

YAKLAŞAN DEPREME İLİŞKİN NE YAPMALI?

Bilim insanlarının uyarıları sürmekte, Marmara çapında bir depremin İstanbul'da büyük can ve mal kaybına yol açacağı belirtilmektedir. Bu koşullarda, İstanbul için acilen bir "deprem programı" geliştirilmesi gereklidir. Bu program hesaplanacak belirli bir maliyet çerçevesinde, İstanbul'da güvenilir olmayan binalarda yaşayan büyük bir nüfusun yeniden iskânını ve İstanbul için yeni bir imar planının geliştirilmesini gerektirdiği ölçüde, devlet bütçesinden kaynak tahsisini ve kaynakların dağılımının yeniden tartışılmasını, IMF'nin yönlendirdiği ekonomik ve toplumsal politikaların sorgulanmasını gündeme getirecek ve politikleşmeye müsait bir zemin yaratacaktır. Mevcut bina stokunun zemin etüdlerinin ve depreme dayanıklılık kontrollerinin devlet güvencesinde ve devletin yetki verdiği kamu kuruluşları tarafından ücretsiz olarak yapılmasının da böyle bir progra-

ma dahil edilmesi savunulmalıdır.

Deprem sonrası arama/kurtarma/acil yardım hizmetleri dahil sağlık hizmetlerinin bugünden yeniden planlanması ve düzenlenmesi gereklidir. Bu amaçla İstanbul'da mevcut bütün özel hastane ve ambulansların kamulaştırılması, ilaç ve malzeme stoku yapılması, olağanüstü halde sağlık hizmeti planı geliştirilmesi gereklidir.

Depremi yol açacağı yıkım sonrası toplumsal hayatın yeniden düzenlenmesi amacıyla sivil toplum örgütlerinin, mahalle derneklerinin, demokratik kitle örgütlerinin, Dayanışma Gönüllüleri Derneği'nin, işçi sendikalarının, yerel yönetimlerin ve geçen depremde yararlı çalışmaları dikkat çeken Sivil Koordinasyon Merkezinin İstanbul çapında birleşik ve yaygın bir örgütlenme ağı kurulmalıdır.

Bütün bu adımlar, siyasal bir program çerçevesinde savunulmalı, halka maledilmeli ve yaklaşan felakete karşı hazırlıklı olunmalıdır. Deprem gibi olağanüstü durumlarda her 10-20 yılda bir tekrarlanan yıkımın yolaçtığı insan kaybının ve maddi zararın büyüklüğü, Türkiye kapitalizminin siyasal-toplumsal öncelikleriyle doğrudan ilgilidir. Bu zararı azaltmanın yolu ise, emekçi halkın kendi önceliklerini siyasal bir program halinde savunabilme gücü ile yakından ilişkilidir.

17 Ağustos depreminde Körfez'de ne oldu?

Yufka yürekli bir özel girişimcinin acı itirafları

Geçen yılki depremde İzmit körfezindeki AK-SA sanayi tesislerinden suya, toprağa ve havaya, denize zehir saçıldı. Olay sırasında birkaç haber ve Çalışma Bakanlığının özel gayretleriyle geçirildi. Acısı şimdi çıkıyor. Sağlığı, geçimi ve huzuru altüst olan çevre halkının sorunlarıyla hiç bir yetkili ilgilenmiyor. Türk Tabipler Birliği'nin bazı girişimleri resmi makamlarca ve şirket yönetimince umursanmıyor ya da engelleniyor.

Fabrika suni elyaf hammaddesi üretiyor. Dünyanın en büyük birkaç tesisinden biri. Sahipleri Dinçkök, Penso, Boyner aileleri. 1969'dan beri (tarihe dikkat!) faaliyettedir.

"Kaza" ya da "doğal afet"ten az bir süre sonra Hürriyet gazetesinde fabrikanın genel müdürüyle bir röportaj yayınlandı. İlginç bölümlerini özetleyerek sunuyoruz:

TÜPRAŞ kadar tehlike yarattığınız halde kamuoyunu neden bilgilendirmediniz?

Haklısınız. Bize şefkat gösteriniz, zor günler yaşıyoruz. Geç bilgilendirme yaptığımızın ayıbını kabul ediyorum. Özür diliyorum. Kendimizi yeni toparlıyoruz... Allah o geceyi bir daha yaşatmasın... Depremden sonra saat elektrik kesildi... Etkin müdahale ettiğimizi söyleyemem... Dünyanın sentetik elyaf üreten en büyük tesisiyiz. 1988'de 400 milyon dolar olan ciromuz, 1997'de kriz nedeniyle 250 milyon dolara düştü... Her şey bir günde oldu. İnsan sağlığı için tehlikeli olan bu madde, deprem zemini çatlatığı

için denize kaçtı, toprağa sızdı... Denize 6 bin ton gitti. Çok büyük bir miktar. Buharlaştmasını önlemek için köpük sıkma gerekiyordu, köpüğümüz yetmedi... Toprağa sızan maddenin yerde oksijen ve bakteri olmadığı için uzun ömürlü olmasından endişe ediyoruz.

Çevrede oturanlar bir de zehirlenme paniği yaşadılar.

Bu konudaki sorumluluğumuzu biliyoruz. İnsan kaybı olmadığı için sevinçliyiz. Depolarımızın yüz metre uzağındaki küçük hayvanat bahçesinde tavuk, kuş, kedi gibi canlılar öldü, çimenler ve çam ağaçları da kahverengi (!) oldu... Tehlikeli limitlere yaklaşıldığı anda koruma bandı içindeki sitede oturanları uyardık, siteyi boşalttık.

Siz faaliyete geçtikten sonra koruma bandı oluşturulmuş...

Sağlık Bakanlığı koruma bandı ilanına ruhsat aşamasında gerek görmedi. Çünkü çevre boştu. Ama Yalova Belediyesi 1984'de çevremizi imara açtı ne yazık ki... Konutlar üzerimize gelmeye başlayınca 1988'de koruma bandı ilan etmek zorunda kalındı... Burasını imara açarsanız bize git denilmesi gerekiyor. Sonuçta bu tesis Türkiye'ye sokulmuş. Türkiye'nin sanayi zenginliğine ihtiyacı var. Sanayinin de rekabet edebileceği ortama göre kurulması lazım... Böyle önemli bir sanayiye başka yere kuramazsınız... Biz her zaman olası bir yangına hazırlıklıydık, ama depreme karşı değil... Bu nedenle çok şey öğrendik."

(Hürriyet, 5 Eylül 1999)

Eski bir "kaza" da Hindistan'dan

Union Carbide dünyaca ünlü bir şirkettir. Haşere ilacı yapımında kullanılan zehirli madde üretir. Bu şirketin Hindistan, Bopal'de bir fabrikasında 1984 yılında zehirli gaz sızması sonucu birkaç gün içinde üç bin kişi öldü. Sonraki yıllarda hastalanıp ölenlerin sayısı on bini buldu. Hayatta kalanların çoğu bugün solunum yetersizliği, kronik yorgunluk, mide spazmı, düzensiz kalp atışı, hatta verem gibi nedeni bu olaya bağlı rahatsızlıklardan şikayetçi.

Olay dünyanın en büyük sanayi "kaza"sıydı. Davası hala sürüyor. Geçenlerde bir duruşmada tanıkların ve bilirkişilerin ifadelerinden anlaşıldığına göre, kaza nedeni kusurlu tesisat ve yetersiz bakım. Şirket ayrıca, Bopal'de, yer altında zehirli gaz depolanmış olduğunu yerel yetkililere bildirmeyi ihmal etmiş ya da gerekli görmemişti.

Kaza sırasında Union Carbide genel müdürü olan kişi Hindistan'da açılan adam öldürme davasına sanık olarak katılmayı reddetti. ABD'den Interpol aracılığıyla getirilmesi de bir türlü sağlanamadı. Fakat şirket kazanın "moral sorumluluğu"nu kabullendi. Olaydan beş yıl sonra eyalet hükümetine 470 milyon dolar "uyuşma" tazminatı ödendi!

Felaketin “ekonomi politiği”

**Felaketten para kazanmak için
dolandırıcı, üç kağıtçı, vb. olmak
gerekmiyor**

İçinde yaşadığımız düzende kimilerinin başına gelen felaket başkaları için gökten düşen fırsat oluyor. Değerlendirmesini bilen uyanık ve cevval “girişimci”lere gün doğuyor. Geçen yıl Kocaeli depremi ertesinde geçici prefabrik konutlar inşaatı üzerine kopan kavgayı hatırlayın. Evsiz barksız insanların içinde oturmamakta direndiği, üstelik daha yapılırken yakında sökülüp atılacağı bilinen ‘konut’lar konut olabilir miydi? Olamazdı ama pekala olduruldu. Nasılını, “evleri”ne adeta zorla sokulup oturtulanların kış boyu çektikleri çileyi anıp anlayın. Ama müteahhitlerine paraları çoktan ödendi bile ya da ödenmiş olması gerekiyor. Yazılı ve sözlü basında çok adı geçen anlı şanlı holdinglerin hemen hepsinin temelinde bundan önceki büyük depremlerden sonra inşa edilen “deprem evleri” işinin büyük yer tuttuğunu hafızası dumura uğramamış meslek erbabı basın mensupları çok iyi biliyorlar ve söylüyorlar.

Felaketten para kazanmak için hiç de üç kağıtçı, dolandırıcı filan olmak ya da gayri meşru işlere bulaşmak gerekmiyor. Talep/arz/rekabet!

Talep yok mu? Var da, onu “arz”a uydurmak için hepsi düzenin mantığı içinde anlayışla karşılanabilir olmadık resmi, gayri resmi fırıldaklar çevriliyor. Hiç birinin meşruiyetine diyecek yok. “Ne yani, insanlar iş yapmayacak mı? Yapılan işten para kazanılmayacak mı?”... İstanbul’da depreme karşı önlem alma derdine düşen ev sahiplerine, aile babalarına çare sunmaya koşuşan sürüyle uzman şirket türedi. Televizyona prof. rütbesiyle çıkıp akıllı uslu, bilimsel laflar ederken arada kendi özel işlerinin ustaca reklamını yapanlar var.

Bu “iş” dünyanın her yerinde böyle. Gelişkin ülkelerde, –sözgelimi ABD’de– büyük kasırgaların, sellerin ve taşkınların ya da atmosferde sera etkisini vahim ölçülerde arttırıcı türden üretim faaliyetinin zararlarını giderme çabasının gayri safi iç hasıla üzerinde olumlu etki yaptığı söyleniyor. Doğanın böyle zaman zaman bir acayip “Keynes’ci” davranması baya işe yarıyormuş!

“İnsan yapımı” büyük, küçük ekoloji felaketlerinde olan da bunun aynısı. O muazzam tankerler kazaya uğrayıp da denizlere onbinlerce ton petrol “kaçırınca” kıyıların, plajların, tatil sitelerinin ya da yat limanlarının, giderek balık ve midye yataklarının, vb. temizlenmesine, onca bulaşığın toparlanıp taşınıp yok edilmesine, uğranılan zararların telafisine, vb... giden sarfiyat yine birilerine “beklenmedik” ya da köşeden yolu gözlenen kazançlar sağlıyor. Ekonominin canına can katılıyor adeta.

Genel olarak “çevreyi ve doğayı koruma, kollama bilinci”yle donanmaları şunun şurasında yirmi otuz yılı geçmeyen kapitalist hükümetlerin ve büyük şirketlerin bugünkü doğa ve çevre “dostluğu”nun ardında ne var dersiniz, işte bu var. Doğayı ve çevreyi koruma işinde para var! Para kazanılırken çevre kirleniyorsa, kirlenilen çevre temizlenerek para kazanılmaz mı? Kapitalizm budur. Felaketten –ya da felakete hazırlanmaktan– sağlayacağı kazanç kapısının önüne gelinceye kadar kılını kıpırdattığı görülmemiştir. Bizimkisi gibi birikim fukarası bir kapitalizm de halen yaşadığı vahşet aşamasını ister istemez yine vahşet içinde geçirerek “uygar”laşacak: çevreyi, doğayı koruma ve kollamanın para ettiği “bilinç” düzeyine ulaşacak. O zamana kadar, Kocaeli depreminde görüldüğü gibi, daha nice “20 bin” insanımızı öldürür. “20 bin”lik yuvarlak hesaba girmeyenler cabası.

Sosyal güvenlik "reform"unun içyüzü

Dr.Cumhur Kaya

Özel emeklilik sosyal güvenliği yeni bir pazar olarak kapitalist sermaye birikimine açmayı hedefleyen bir büyük sermaye politikasıdır.

Büyük sermayenin sosyal güvenlik haklarını gerileterek işgücünün fiyatını ucuzlatmak amacıyla öne sürdüğü, çalışan kuşakların çalışamayan yaşlı emeklileri desteklemesine dayanan kuşaklar arası dayanışma sistemini feshetme programının güncel bileşeni "özel emeklilik" kapımıza geldi dayandı. 1980'lerden beri Avrupa'da hüküm süren sağ partileri hükümetlerden süpüren seçim sonuçları, bu partilerin emeklilik politikalarına karşı kabaran toplumsal öfkenin bir belirtisiydi. Başa geçen "sol" partiler bu tepkiyi hiçe saydıklarını iktidar uygulamalarıyla gösterdiler. Zira yaşlılıkta geçimin güvencesi olarak emeklilik gelirinin garanti edilmesi ne bu partilerin stratejik yaklaşımı en hafif tabirle büyük "belirsizlikler" taşıyor. Türkiye'de ise parlamentoda yer alan veya almayan bütün burjuva partilerinin özel emeklilik sistemini savunan politikalara sahip olduğu biliniyor. Bu koşullarda, 1999 yazında milyonlarca işçiye ve emekçiye günlerce sokaklara döken yasaya gösterilen tepkilerin anlaşılması, incelenmesi ve politikleştirilmesi için sosyalist siyasal güçlere büyük görev düşüyor. Sosyalistlerin sosyal güvenlik politikalarını hızla netleştirmeleri ve somut siyasal hedeflere yönelik kampanyalarla emekçilere maletmeleri gerekiyor.

4447 SAYILI YASA NE GETİRDİ?

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında öngörülen yapısal değişim projelerinin ilk adımı olarak 1999 yazında yasalaştırılan ve hükümet-sermaye çevreleri tarafından "reform" olarak sunulan 4447 sayılı yasa, emekliliğe hak kazanma koşulları, emekli ücretlerinin belirlenme koşulları, sosyal güvenlik kurumlarının gelirlerine ilişkin düzen-

lemeler, sigortalanma koşulları, işsizlik sigortası, sağlık güvencelerine ilişkin düzenlemeler içermektedir.

EMEKLİLİĞE HAK KAZANMA KOŞULLARI ZORLAŞTIRILDI

4447 sayılı yasanın en çok tepki toplayan maddeleri, emeklilik yaşını ve emekliliğe hak kazanmak için gerekli prim ödeme gün sayısına ilişkin koşulu yükselten maddeler olmuştur. SSK, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı kapsamında emekliliğe hak kazanabilmek için erkeklerde 60, kadınlarda 58 yaş sınırı getirilmiştir. Doğumda ortalama hayatta kalma beklentisinin bu sınırların altında kaldığı bilinen bir ülkede, bu düzenlemeyle emekli maaşı alabilme şansı çalışanların büyük çoğunluğu için fiilen ortadan kaldırılmış olmaktadır. Türkiye gibi işsizliğin kayıtlı işsizleri çok aşan düzeylere vardığı, iş için rekabet eden 50 yaş üstü işçilerin gençlere rağmen iş bulma şansının fiilen sıfır olduğu

bir ülkede, bu yasal düzenlemenin ikinci anlamı, 50 yaş üstü işçilerin herhangi bir gelir güvencesi olmasızın işsizlik tehdidi altında olmalarıdır. Üçüncü olarak, yasa mevcut çalışanları emekliliklerine kalan süreye oranında farklı düzeylerde bu düzenlemenin olumsuz etkilerinden kısmen muaf tutmakla, çalışanların ortak tepkisini bölmeyi amaçlamış, asıl olarak çalışmaya yeni başlayan genç emekçileri hedef almıştır. Yeni işe girenlerin emekliliğe hak kazanabilmek için 25 yıl sigortalı olarak çalışmaları koşulu getirilmektedir. İşsizlik dönemleri de dikkate alındığında, bu koşul yaş sınırıyla getirilen ertelemeyi daha da ileriye itebilecektir. Prim ödeme gün sayısının yaş ve sigortalılık sınırına erişildiğinde 4500 gün olarak belirlenmesi, aksi halde 7000 gün zorunluluğu getirilmesi ise, emekliliği zorlaştıran bir diğer yeni koşuldur. Dördüncüsü, kadınlara dünya mevzuatında geleneksel olarak erkeklerden 5 yıl önce emekli olabilme hakkı tanınırken, bu yasayla genç kadın emekçiler aleyhine 3 yıllık ek bir hak gasbı söz konusudur. Mevcut haklarını yakın erimde kısmen kaybeden emekliliği yaklaşmış yaş kuşaklarına mensup emekçiler kadar yasaya tepki göstermeyen genç ve kadın emekçilerin geleceklerinin çalınması konusunda bilinçlendirilmesi ve uyandırılması, sosyalistlerin bu konuda en önde gelen görevlerinden biri olmalıdır.

EMEKLİ ÜCRETLERİ AŞAĞIYA ÇEKİLDİ

Yasayla getirilen ikinci yeni düzenleme, emekli ücretlerinin belirlenme koşullarını geriye götürmektedir. Aylık bağlamaya esas alınan referans döneminin SSK ve Bağ-Kur'da tüm çalışma hayatı olarak belirlenmesi, çalışanların emekli maaşının hesaplanmasında enflasyonun

Ara Güler

eritici etkisi altında anlamsızlaşmış geçmiş yılların maaşlarının ortalama hesabına dahil edilmesini öngörmektedir. Buradaki mantığın emekli maaşının işçi emekli olduğu zaman geçerli geçim koşullarını sağlamak olması gerekirken ve bu nedenle son yıl maaşının emeklilik maaşı için esas alınması, Türkiye gibi yüksek enflasyon yaşanan bir ülkede toplumsal adaletin gereği iken, yasayı çıkaranların mantığının emekli maaşını olabildiğince düşük tutmak ve emeklileri bütçe için bir yük olarak görmek üzerine kurulduğu anlaşılmaktadır. Aynı eğilim istisnasız bütün kapitalist ekonomilerde yürürlüktedir. Örneğin İngiltere'de emekli maaşları günümüzde ortalama ücretlerin beşte biri düzeyine düşürülmüştür. Bu bilinçli olarak yürütülen bir politikadır. Sosyal güvenlik sisteminin temin ettiği emekli maaşının geçinmek için gerekli asgari olanakları sağlamaktan uzaklaştırdığı koşullarda, çalışanların başka bir sisteme, özel emekliliğe yöneltilmesi mümkün olmaktadır. Yasanın getirdiği başka düzenlemeler, aynı adaletsiz mantığı desteklemekte, emekli aylıklarını DİE'nin enflasyon endeksine kilitlemektedir. Bu koşullarda, emekli işçilerin haklarını savunmaya yönelik emekli sendikacılığının geliştirilmesi acilleşmektedir.

ÇALIŞANLARIN PRİM YÜKÜ ARTTIRILDI

Sosyal güvenlik kurumlarının gelirlerine ilişkin düzenlemeler, yasanın temel mantığına, yani ilk yazımızda bütçe için ne denli cüzi bir harcama kalemi oluşturduğunu gösterdiğimiz sosyal güvenlik giderlerini bütçe için yük olarak gören anlayışa uygundur. Bu düzenlemeler, kamu sosyal güvenlik kurumlarının harcamalarının yükünü çalışan sınıf ve tabakaların ve küçük iş sahiplerinin sırtına yıkmaktadır. Ödenmesi gereken prim yükünü artırmaya yönelik olarak Bağ-Kur primleri, tarım çalışanları ile emekliliğe hak kazandıktan sonra yeniden çalışmaya başlayanların destek primleri ve işsizlik sigortası için öngörülen prim oranları bu yasayla yükseltilmektedir. Buna ek olarak, prime ve ödenecek aylığa esas alınan taban ve tavan aylığa ilişkin günlük kazanç miktarı yükseltilmiş ve hükümete bu konuda düzenleme yapma-

Ara Güler

bilme konusunda esneklik yetkisi tanınmıştır.

Başta SSK olmak üzere sosyal güvenlik kuruluşlarının gelir-gider dengelerini düzeltici bir etkisi olacağı düşüncesiyle işçi hareketinin de destekleyebileceği tek konu, sigortalıların koşullarının kolaylaştırılması ve aksi hallerin işverene yaptırım içeren maddelere bağlanması olabilmirdi. Yasa bu konuda hiçbir anlamlı yaptırım getirmemektedir.

SAĞLIK GÜVENCELERİ TIRPANLANDI

Sağlık güvenceleri bakımından da yasa geriletici hükümler getirmiştir. Protez araç ve gereç bedellerinin ödenmesinde çalışanlara %20, emeklilere %10 katkı payı getirilmiştir. Poliklinik muayenelerinde Bağ-Kur sigortalılarına ilaç bedelleri için %20, emekliler için %10 katkı payı getirilmiştir. Sağlık güvencesinden yararlanabilmede, 60 günü hastalığın anlaşıldığı tarihten geriye doğru 6 ay içinde olmak koşuluyla toplam 120 gün prim ödemiş olma koşulunun getirilmesi bir diğer kısıtlamadır.

İŞSİZLİK SİGORTASI

Yasa, işsizlik sigortasını tam bir tazak biçiminde sunmaktadır. Birincisi, memurlar kapsam dışındadır. Memur tanımı ve sözleşmeli me-

murluk uygulamasının gündemde olduğu düşünüldüğünde bu ciddi bir kapsam darlığı demektir. İkinci, işsizlik sigortası girişimi, kıdem tazminatı hakkının gasbedilmesi niyetini maskeler tarzda sunulmaktadır. İşsizlik tazminatına hak kazanabilmek için 600 gün prim ödemiş olma koşulu getirilerek bu haktan yararlanma fiilen en az iki yıl sonraya ertelenmektedir. İşsizlik ödeneğine asgari ücretin net tutarıyla kısıtlı bir üst sınır getirilerek, işsizlik ödeneği pazarlık dışı tutulmak istenmektedir. Son olarak işsizlik ödeneği için yaklaşık iki yıl çalışanlarda 180 gün, üç yıl çalışanlarda 240 gün, dört yıl çalışanlarda 300 gün süre sınırı vardır ve bu süre sonunda işsizlik ödeneğinin kesilmesi öngörülmektedir.

İşsizlik sigortası ödeneklerinin fiilen 1 şubat 2002 tarihinden sonra yürürlüğe girmesi, oysa prim kesintilerinin 1 haziran 2000'de başlamasının öngörülmesinden de yasanın yükünün büyük ölçüde çalışanların sırtına yıkıldığını anlamak mümkündür.

ÖZEL EMEKLİLİK YASA TASLAĞI

Özel emeklilik yasa tasarısı, 1999 yaz sonunda yürürlüğe giren sosyal güvenlik "reform" yasası ışığında özel bir anlam kazanmaktadır. 4447 sayılı sosyal güvenlik yasasının, özel emeklilik yasası için gerekçe yaratma yasasına dönüştüğü anlaşılmaktadır.

Bu, yeni bir uygulama değildir. Pinochet diktatörlüğü altındaki Şili'den kapitalist restorasyon yaşanan Polonya'ya, aşırı muhafazakar Thatcher hükümetlerinin İngiltere'sinden Türkiye'ye kadar örnekleri bilinen, sosyal güvenliği yeni bir pazar olarak kapitalist sermaye birikim sürecine açmayı hedefleyen, devlet bütçesi üzerindeki sosyal giderler yükünü azaltmayı öngören bir büyük sermaye politikasıdır.

Öte yandan konu sonuçları ve nedenleri bakımından burada sunulduğu kadarıyla sınırlı değildir. İşçi hareketinin ve sosyalistlerin buraya kadar sunulduğu kadarıyla sınırlı bir kavrayışla kendilerini sınırlamaları, kendi siyasal ve toplumsal etkilerini sınırlayacaktır. Gelecek yazımızda özel emeklilik konusunu bütün boyutlarıyla inceleyeceğiz.

Son dönem şirket birleşmelerinin
sektörel özellikleri

Şirketler neden “evlenir”?

Zeki Yavuz

"Ve o günden beri üç bakkal dükkanının kapandığını farkettim. Sizin şubenin işi mi bu?"

Mr. Owen, kendinden hoşnut bir gülümsemeyle onayladı:

"Bize karşı şansları yoktu." "Neden olmasın?"

"Bizde daha büyük sermaye vardı. İş büyüyünce daima israf azalır, verim artar." (Demir Ökçe'den, Jack London, 1908.)

Dünyada şimdiye dek görülmemiş bir şirket birleşmeleri dalgası yaşanıyor. Bu yılın Ocak ayında manşetlere çıkan ve tarihteki en büyük birleşme denilen AOL-Time Warner anlaşmasının yankıları sürerken, Nisan ayında İngiliz Vodafone Airtouch'ın Alman Mannesmann'ı almasına Avrupa Komisyonundan onay çıkmasıyla tüm rekorlar gene altüst oldu. 1990-1999 yılları arasında dünyadaki şirket birleşmelerinin hacmi se-

kiz kat artarak 2 trilyon 380 milyar dolar² buldu. 2000 yılının ilk üç ayındaki birleşme değeri ise, 1 trilyon 140 milyar dolar. Gayrisafi milli hasılası (GSMH) 300 milyar dolar olan Türkiye'de de Mart başında Sabancı'nın Koç ve Doğu grubuna yaptığı birleşme teklifleri basına yansıdı. Neler olduğunu irderlerken önce, 1995'ten beri her alanda yükselen ve yerleşik sektörel yapıları altüst eden bu birleşme dalgasının özgül yanlarını ele alalım:

SİLAH SEKTÖRÜ

1991'de ABD Savunma Bakanı Cheney, topladığı silah üreticilere açıkça silahlanma bütçesinin

artık ancak iki-üç tanesine yeteceğini söylemişti. Gerçekten de soğuk savaş döneminde patlayan, 1950-1990 döneminde resmi verilere göre GSMH'nin %5'ini geçen ABD'nin yıllık silahlanma harcamaları, 1980'lerin ortalarından bu yana 97 milyardan 44 milyar dolara indi (1998'de GSMH'nin %3'ü). Gerçi unutmamalı: Yeni silahlara yapılan harcama azalmadı ve ABD 1992-1997 arası dünyaya ayrıca 62 milyar dolarlık silah sattı. Ayrıca büyük silah şirketleri iş alanlarını silah sanayi dışına kaydırmaya başladı (Lockheed'in gelirlerinin 1989'da %80'i, 1998'de ise %50'si askeri sözleşmelere dayanıyor).

Ancak tüm bunlar Pentagonun da desteğiyle 1992-1997 döneminde bir zamanların "askeri endüstriyel kompleks"ini oluşturan yüzün üzerinde şirketin başlıca dört şirkette yoğunlaşmasını engellemedi: Lockheed Martin, Raytheon (Hughes'ı aldı), Northrop Grumman ve 13,3 milyar dolarlık bir birleşmeyle oluşan Boeing McDonnell Douglas. Avrupa'da ise 1999'da Alman DASA ile Fransız Aerospatiale birleşerek kıtada tek büyük silah şirketi hedefine ulaşıldı. ABD pazarına daha çok silah satan İngiliz British Aerospace aynı yıl Amerikan Marconi'yi 13 milyar dolara alarak bu birlikten uzak durdu. Bu konsolidasyonun ardından gündeme gelen ABD-Avrupa işbirliği: 1999'da Penta-

1 Teknik olarak "birleşme ve satınalma" (m&a: mergers and acquisitions) denmekle birlikte, yazıda "birleşme" biçiminde kısaltılmıştır.
2 Kaynak: Institut der deutschen Wirtschaft (Alman Ekonomisi Enstitüsü) verileri.

gonun güdümünde Amerikan, Alman, İngiliz ve Fransız şirketleri konuyu tartıştı. Bu yılın Nisan ayında Boeing ve British Aerospace birleşmeyi planladıklarını duyurdu. Sivil havacılıkta ise, British Airways-American Airlines birleşmesi şimdilik gerçekleşemedi. Ancak bu alanda ulusal uçak şirketlerinin varolma, maliyetleri düşürme ve pazar payı kapma için giriştikleri stratejik işbirlikleri sıradan hale geldi.

FİNANS SEKTÖRÜ

1998'de ABD'de dev sigorta şirketi Travelers, New York'un en büyük bankalarından Citibank ile 83 milyar dolara birleşerek dünyanın en büyük finans şirketini oluşturmuştu. Gene aynı yıl BankAmerica ile Nationsbank 62 milyar dolarlık bir birleşmeyle ABD'nin ulusal çapta ilk bankasını oluşturdu. Bu gelişmenin en önemli nedeni, ABD'de bankacılığı eyaletlerle sınırlayan düzenlemenin gevşetilmesi idi.

Avrupa'da ise birleşme furyasını körükleyen bir önemli neden, tek para birimi Euro ile oluşan dev sermaye piyasası ve finansal sermayenin daha büyük ölçek ihtiyacıydı. Önce İsviçre'de UBS-SBC bankaları birleşti ve 680 milyar dolarlık varlıkla Avrupa'nın en büyüğü oldu. 1998'de İngiltere'de Commercial Union-General Accident sigortaları bir araya geldi; en büyük banka Lloyds, banka, sigorta ve bu arada 12 milyar dolara Scottish Widows'u alarak durumunu korudu. Hollandalı sigorta şirketi Aegon, TransAmerica'yı 10,8 milyar dolara, Fransız Societe Generale, Paribas'yı 17,2 milyar dolara (şimdi Avrupa'nın ikinci büyük bankası), Alman Deutsche Bank Amerikan Bankers Trust'ı 9 milyar dolara aldı ve dünyada yayılma eğilimini sergiledi... Bir olguya değinmeli: 1,3 trilyon dolar varlıkla dünyanın en büyük bankası olacakken birleşmeleri suya düşen Deutsche Bank ve Dresdner Bank bir çatı altına gelseydi,

içiçe oldukları Allianz sigorta şirketiyle beraber sahip oldukları hisseler nedeniyle 16 büyük şirkette de sermaye yoğunlaşmış olacaktı...

Japonya'da, diğer banka birleşmelerinde de rol oynayan finansal piyasaların deregülasyonu ve büyük bilgi teknolojisi yatırımlarının üstesinden gelme gibi nedenlerin yanında, mağaza zincirlerinin rekabeti karşısında yeniden yapılanma ihtiyacı etkili oluyor: Bu yılın Nisan ayındaki birleşme duyurularına göre, varlıkları bakımından dünyanın en büyük beş bankasından dördünü (öbürü Deutsche Bank) en geç 2001 yılına dek Japon bankaları oluşturacak: Fuji, Dai-Ichi Kangyo ve Industrial Bank en büyük, Sanwa, Tokai ve Asahi ikinci, Sumitomo ve Sakura üçüncü, Tokyo-Mitsubishi ve Mitsubishi Trust ise beşinci büyük banka olacaklar.

TELEKOMÜNİKASYON, BİLGİSAYAR VE MEDYA SEKTÖRÜ

En fazla ilgi toplayan, "yeni ekonomi" şirketlerinin baş rolü oynadığı birleşmeler oldu. Şimdilik dünyanın en büyük birleşmesi, bu yıl İngiliz cep telefonu şirketi Vodafone Airtouch'ın (Vodafone 1999'da 66 milyar dolara Amerikan Airtouch'ı almış, Bell Atlantic ile işbirliğine gitmişti) -hem de zorla- Alman Mannesmann'ı 183 milyar dolara almasıyla gerçekleşti. İkinci sırada ABD'de internet şirketi AOL (1998'de 2,4 milyar dolara Netscape'i almıştı) ile medya, eğlence devi Time Warner'ın 181 milyar dolarlık birleşmesi yer alıyor. Time Warner bu arada İngiliz EMI'yi 20 milyar dolara alarak dünyanın ikinci bü-

yük müzik şirketini oluşturmaktadı. Time Warner'ın gelirinin %20'si, işgücünün %15'ne sahip olan AOL'in bu deviyutması, aslında yüksek teknoloji şirketlerinin yer aldığı Nasdaq borsasındaki spekülasyon çıkışının sonucu (Mart-Nisan aylarında Nasdaq'da yaşanan dalgalanmalar, bir haftada %25 değer kaybı, dünyanın en zengini Bill Gates'in o haftada 11 milyar dolar kaybetmesi, vb. kısmen bu değerlerin yapaylığını sergiledi).

ABD'nin telekomünikasyon devleri de boş durmadı: 1999'un en büyük birleşmesi, daha önce 40 milyar dolara birleşen MCI ile WorldCom'un Sprint'i 127 milyar dolara almasıydı. AT&T ise 120 milyar dolar harcayarak bir çok yerel kablo TV şirketini aldı, Mediatone'u ve -fiberoptik altyapı kurmak için- TCI'yi yuttu, British Telecom ile dünya egemenliği için işbirliği arayışlarına girdi. Öte yandan Ameritech-SBC, GTE-Bell Atlantic, US West-Global Crossing, Verisign-Network Solutions birleşmeleri hep 10 milyar doların üzerinde gerçekleşti. Bunlara Kanadalı Nortel'in Amerikan Bay Networks'u, Fransız Cap Gemini'nin Amerikan Ernst&Young'u yutması, eğlence sektöründe Amerikan Universal Studios'un 10,3 milyar dolara Hollandalı Philips'den Polygram'ı alması, medyada İngiliz Pearson ile Alman-Belçikalı CLT-UFA, İtalya'da bilgisayar şirketi Olivetti ile Telecom Italia, Asya'da SingTel (Singapur)-HKT (Hongkong) birleşmesi eklenebilir. ABD'de üç büyük TV şirketinin daha önceki Disney-ABC, Viacom-CBS evlilikleri ve Microsoft-NBC işbirliği unutulmamalı...

En hızlı büyüme oranlarının görüldüğü bu dinamik sektörlerde hızlı teknolojik ilerleme sonucu ses, görüntü ve verilerin aynı sistemlerle üretilmesi ve iletilmesi sektör sınırlarını belirsizleştiriyor, internet ve medyayı, bilgisayar, telefon, TV, eğlence sermayelerini buluşturuyor. Yeni iş alanlarına girmek, stratejik alımlar, şirketler için ölüm-kalım savaşına dönüşüyor. Tek-

nolojik ilerlemelere ayak uydurmak için gerekli büyük yatırımlar, tüm dünyada telekomünikasyon pazarının deregülasyonu ve özelleştirmeler, cep telefonu ve internet pazarındaki büyüme ve kızışan rekabet hep birleşmeleri kamçılayan nedenler.

PETROL ENDÜSTRİSİ

1998 Aralığında Amerikan Exxon ve Mobil 86 milyar dolarlık birleşmeyle günde 2,5 milyon varil petrol üreten bir dev oluşturduğunda tarihteki en büyük birleşme diye karşılanmıştır. Aynı yıl İngiliz BP'nin Amerikan Amoco'yu 55 milyar dolara (bu yılın Nisan'ında Amerikan Arco'yu 27.6 milyar dolara alımı da onaylandı), Fransız Total'in Belçikalı Petrofina'yı 11,5 milyar dolara, İspanyol Repsol'ün 1993'de özelleştirilen Arjantin'in en büyük şirketi, doğal gaz ve petrol üreticisi YPF'yi 17,1 milyar dolara alması neyin işaretiydi? 1998'de petrolün varili 18 dolardan 10 dolara düştü, "pasta" küçüldü. Artık şirket içinde yapılanmalarla "gereken" tasarruflar sağlanamaz hale geldi (yalnız en büyükleri Shell böyle bir yola gitti). Bu sermaye yoğun endüstride petrol çıkarmanın maliyeti çok fazla. Petrol rafinerileri 1970'lere göre on kat büyüdü, ancak en büyük şirketler bu masrafları karşılayabilmekte.

İLAÇ SEKTÖRÜ

Bu sektör de tarihinin en büyük birleşmelerini son iki-üç yılda yaşadı: Yeni şirketi kim yönetecek diye uzun süre çekişen İngiliz şirketleri (1995'de gene bir birleşme sonucu oluşan) Glaxo Wellcome ve Smithkline Beecham bu yıl birleşerek dünyanın

en büyük ilaç şirketini oluşturdu. ABD'de Warner Lambert ve Pfizer'in 88 milyar dolarlık birleşmesi de bu yıla rastladı. Daha önce, 1999'da Fransız Rhone-Poulenc ve Alman Hoechst (28,5 milyar dolara), Monsanto ve Upjohn & Pharmacia; 1998'de İngiliz Zeneca ve İsveçli Astra (31,8 milyar dolara), 1995'de İsveçli Sandoz ve Ciba Geigy birleşmişti.

İlaç sektöründe yeni bir ilacın geliştirilmesi 1 milyar dolara mal olabiliyor. ArGe maliyeti ve bazı çok satan ilaçların patent sürelerinin bitmesi gibi nedenler, devlet düzenlemeleri ve kamuoyu baskısının sonucunda oluşan fiyat baskısı ile rekabet, sektörde birleşmeleri zorladı.

OTOMOTİV SEKTÖRÜ

Kuşkusuz bu sektördeki en sarsıcı birleşme, 1998'deki 40 milyar dolarlık Alman Daimler Benz ile ABD'nin üçüncü büyük otomobil üreticisi Chrysler arasında oldu. Onu 1999'da Fransız Renault'nun Japon Nissan'ın (%36,8 hisseyle) ve bu yıl DaimlerChrysler'in 2 milyar dolara Japon Mitsubishi'nin (%33,4 hisseyle) yönetimini ele geçirmesi ve dünyada üçüncülüğe yükselmesi izledi. Öte yandan Renault, 1,5 milyar dolar tutan %15 hisse karşılığı İsveçli Volvo'ya kamyon kısmını sattı ve bu alanda dünyanın ikinci büyük şirketi oluştu.

Amerikan şirketlerinden Ford, 1996'da aldığı Japon Mazda'nın %33,4 hissesiyle Aston Martin, Jaguar, Lincoln ve Mercury'e 1999'da 6 milyar dolara Volvo'nun oto bölümünü, bu yıl da 1 milyar Euro'ya BMW'den aldığı Land Rover'i kattı. Şimdi de gözü, eğer General Motors (GM) bırakırsa, Koreli Daewoo şirketinde. Dünyanın en büyük oto üreticisi GM'in "portföy yönetiminde" Japon Isuzu (%40), Subaru (%20) ve Suzuki (%10), İsveçli Saab (%50) ile bu yılın sansasyonu, İtalyan Fiat'a 2,5 milyar dolarlık %20 katılımı bulunuyor (Fiat da karşılığında %5,1 GM hissesi aldı). 1999'da

Amerikan Goodyear'ın Japon Sumitomo'yla işbirliği çerçevesinde Dunlop'u alarak lastik pazarında %22 payla önderliği ele geçirmesi bunlara eklenebilir.

Aslında otomobil sektöründe tüm bu hareketliliğin nedeni belli: Dünyadaki 18 milyon arabalık bir kapasite fazlası (karşılaştırma için: ABD pazarı yıllık 15 milyon oto). Sektör uzmanları, belli bir adedin, örneğin yılda 5 milyon otomobilin altında üretimin yaşayamayacağını, kısa sürede dünyada bir-kaç büyük şirket kalacağını söylüyorlar. Kızışan rekabette maliyetleri düşürmek, geliştirme ve tedarik zinciri giderlerini paylaşmak diğer gerekçeler.

DİĞER SEKTÖRLER

Özelleştirme ve deregülasyonun etkilerinin görüldüğü enerji sektöründe 1999'da ABB ve Alstom birleşti. Almanya'da enerji pazarının "liberalleşmesiyle" eyalet sınırlarını aşan enerji devleri VEBA-VIAG ve VEW-RWE birleşme kararlarını açıkladılar. 1998'de de İngiliz ScottishPower 12,6 milyar dolara ABD'nin batısına enerji veren PacifiCorp'u almıştı.

1999'da perakende zincirlerinden Amerikalı Wal-Mart-İngiliz ASDA arasındaki 10,7 milyar dolarlık birleşme, Fransa'da Carrefour'un Promodes'u alarak Wal-Mart'ın ardından dünya ikinciliğine oturması, tarım makinelerinde Amerikan Case ve Hollandalı New Holland'ın 10,8 milyar dolarlık birleşmesi (New Holland, 1998'de Koç'a ait Türk Traktör'de payını %37,5'a çıkardı), Japon tütün şirketinin Amerikan RJR Nabisco'dan tütün işini alması, Dow Chemical-Union Carbide'in 11,6 milyar dolarlık birleşmesi diğer kayda değer gelişmeler... (Sürecek.)

Özelleştirmenin durdurulabilir yükselişi

Cengiz Uzun

Sermayenin ideolojik saldırısını kırmak için sınıf mücadelesini yükseltmek, çalışanların taleplerini ülke gündeminin en başına oturtmak gerekiyor.

Insanlık yeni bir bin yılı yaşıyor. İki bin yıllık tarih boyunca biriktirdiği deneyler, geçirdiği evreler bilimin ve teknolojinin geldiği aşama insanların refah içerisinde, demokratik ve özgür bir ortamda yaşamasına olanak tanıması gerekirken, bugün dünyada çoğunluğunu kadın ve çocukların oluşturduğu 1.5 milyar insan yoksulluk sınırının altında yaşıyor. Milyonlarca insan, barınma, beslenme ihtiyaçlarını karşılayamıyor; eğitim ve sağlık hizmetlerinden yararlanamıyor. Bütün bunlara rağmen silahlanmaya ve savaşlara aktarılan paralar her geçen gün daha da artıyor.

Sermayenin yeni sağ politikaları, bütün dünyada emekçilere ve yoksul halka yönelik saldırılara hız verdi. "Yeni Dünya Düzeni" adı altında sermayenin ihtiyaçlarına uygun şekillenen ekonomik ve politik dayatmalar, IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü gibi kurumlar eliyle sürdürülmektedir. Uygulanan politikaların sonucu vahşi kapitalizm diye adlandırılan dönemi aratmayacak ölçüdedir. Yoğun bir emek sömürsü, açlık, sefalet, yoksulluk, işsizlik ve insan hakları ihlalleri korkutucu boyutlara ulaşmıştır. Dünyanın hemen her yerinde dinci ve ırkçı/milliyetçi akımlar güç kazanırken; bölgesel bir çok çatışma tekel konumunda bulunan büyük şirketlerce tezgahlanmaktadır. Bu

politikaların tek bir hedefi vardır: daha fazla kâr, daha fazla güç! Güce sahip olmanın üretim araçlarına ve sermaye birikimine sahip olmakla olanaklı olduğu bilinmektedir. Üretim araçlarına sahip olanlar, uluslararası örgütleri aracılığıyla insanlığın bugüne dek mücadele ile edindiği kazanımlara karşı küresel bir saldırıyı geliştiriyor. Bu saldırının somut uygulaması sosyal hakları sınırlandırma, kamu hizmetlerini asgariye indirme ve özelleştirmelerle sendikal örgütlülüğü güçsüzleştirme olarak özetlenebilir.

İDEOLOJİK SALDIRI

Küresel saldırının kurum ve belgeleri (IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü, MAI, vb...) ile politikaları (özelleştirme, sendikasılaştırma, sosyal hakların geri alınması, yoksulluk, işsizlik, düşük ücretler, tahkim, vb...) bütün dünyada sistemli bir şekilde hayata geçirilmeye çalışılmaktadır. Sermayenin dolaşımı önündeki en son ulusal engeller de ortadan kaldırılmaya çalışılırken, emek ulusal sınırlar içinde hapsedilmek istenmektedir. Kapitalizmin özgür-

lük söylemi yoksul halklar için demagojiden öteye gitmemektedir.

Sermayenin saldırılarının önemli bir ayağını özelleştirmeler oluşturmaktadır. Özelleştirme, olumsuz bütün iktisadi ve sosyal sonuçlarından öte ideolojik bir saldırıdır. Devletin küçültülerek ekonomiden elini çek-

mesi, haksız rekabetin ortadan kaldırılması, verimlilik, mali kaynak, halka arz edilme gibi bir çok yalan ve çarpık gerekçeyle gündemimize oturmuştur. Sosyal koruma, kamu hizmeti, kamu yararı gibi kavramları bilinçlerden çıkartmayı hedeflemektedir.

Ülkemizde öteden beri dönem dönem gündeme getirilen kamu kurumlarının özelleştirilmesi perspektifi hayat bulmadığı gibi yeni KİT'ler kurulmaya devam edilmiştir. Halkın vergileriyle kurulan KİT'ler bir yandan özel sermayenin gelişmesinde kaynak aktarma aracı olarak kullanılmış, diğer yandan siyasi iktidarlar tarafından yaygın deyimle "arpalık" haline getirilmiştir. 80'li yıllarda özelleştirme girişimlerinin artmasıyla birlikte kamu kurum ve kuruluşları bilinçli olarak zarar ettirilmeye ya da zarar etmiş gibi gösterilmeye çalışılmıştır.

"SİHİRLİ DEĞNEK" ALDATMACASI

Günümüzde de yaygın bir ideolojik propagandayla birlikte, özelleştirmeler, ülkenin bütün ekonomik sorunlarını çözebilecek sihir-

li bir değnek gibi gösterilmektedir. Özelleştirmeye yönelik sermayenin gerekçeleri daha satış aşamasında bile kendini doğrulamamıştır. Örneğin özelleştirilme gerekçesi olarak devlet kuruluşlarının verimli bir işletmecilik yapamayacağı sürekli vurgulanırken; Orta Anadolu Linyit İşletmeleri'nin (Çayırhan B ve C sahaları) işletme hakkı yine bir KİT olan Alman SAARBERG firmasına verilmiş; ÇİTOSAN'ın beş fabrikası bir Fransız KİT'ine satılmıştır. Diğer yandan Et ve Balık Kurumu İşletmeleri üç yıl üretim şartıyla satılmış, ancak "üretim" tanımlanmadığı için tek bir baş hayvan kesimi bile üretimden sayılmış, üretim durmuş, satılan tesisler üretim için değil, arsaları için elden çıkarılmıştır.

SEK'te özelleştirme, EBK'da olduğu gibi üç yıl üretim şartıyla yapılmış ve beklendiği gibi çoğunda üretim olmamıştır. MİS Süt, aldığı dört tesisten üçünü kapatarak, İç Anadolu ve Batı Anadolu'ya hakim olmuş, süt alım merkezlerini de azaltarak üreticiyi bu açıdan da ayrıca mağdur etmiştir. Tayvanlı bir firmaya satılan TESTAŞ (Türkiye Elektronik Sanayi ve Ticaret A.Ş.) ise, bugün kapanmış durumdadır. Yine KARDEMİR örneğinde de görüldüğü gibi "halka arz" adı altında satışa sunulan hisseler belli ellerde toplanmaya başlamıştır. Çalışanların elindeki hisseler %40'ların altına düşmüştür. Önümüzdeki günlerde TÜPRAŞ'ta da benzer durumların yaşanacağı gün gibi ortadadır.

Özelleştirmelerin kaynak yarattığı iddiası ise, devletin resmi rakamlarıyla bile yalanlanmaktadır. Özelleştirme kapsamındaki kuruluşlardan 1985-1998 döneminde sağlanan toplam kaynak 1300 trilyon TL. (4.6 milyar USD) iken, aynı zamanda yapılan özelleştirme harcamaları tutarı ise 1500 trilyon TL. (5.8 milyar USD) düzeyindedir.

Devletin "küçültüleceği" iddialarının gerçeğe ilgisi olmadığını 2000 yılı bütçe rakamlarına baka-

rak söyleyebiliriz. Bu rakamlara göre bütçeden eğitime %7.1, sağlığa %2.3 ayrılırken, milli savunmaya %12.8 pay ayrılmaktadır. Devlet kamusal hizmetleri sırtından atarak özel sektör adına yeni hizmetler ve yükümlülükler üstlenmekte, gitgide büyüyen silahlanma, savaş ve "asayiş" harcamalarına ayırdığı paydan da görüleceği gibi, alabildiğine güçlendirilmektedir.

1980 yılında bütçeden yatırımlara ayrılan pay %17.3 iken, 2000 yılında %5'e düşürülmüştür. 1990'da bütçeden eğitime ayrılan pay %19.1, sağlığa ayrılan pay %4.8 iken, bu oranlar 2000 yılında sırasıyla %7.1'e ve %2.3'e düşürülmüştür. Bu rakamlar da göstermektedir ki özelleştirmelerle istihdam artmadığı gibi, eğitim özel sektöre terk edilerek yoksul halkın ve emekçilerin çocukları eğitim hakkından yoksun bırakılmakta, sağlık hizmetleri özel sektöre devredilerek halkın sağlık hizmetlerinden yararlanması olanaksız hale getirilmektedir. Bütün bunlar özelleştirmelerden aslan payını alan medya aracılığıyla olumlanarak kamuoyuna yansıtılmaktadır.

SENDİKASIZLAŞTIRMA

Ülkemizde özelleştirme çabaları çok yönlü sürerken sosyal hakların adım adım tasfiyesi planları harekete geçirilmektedir. "Sosyal Güvenlik Reformu" adı altında dayatılan mezarda emeklilik hiç kuşku yok ki sosyal güvenliğin özelleştirilmesi planlarının bir parçasıdır. Yasayla birlikte özel emeklilik sigortası yapan şirket sayısı artmıştır. Eğitim ve sağlıkta özelleştirme planları, her yıl bütçeden bu kalemlere ayrılan payın düşmesinden izlenebilir.

Diğer yandan özelleştirmeler sendikal hareketi doğrudan etkilemekte, özelleştirilen kurum ve kuruluşlar sendikasılaştırılmaktadır. PSI'nın (Uluslararası Kamu Çalışanları Federasyonu) uluslararası düzeyde yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre özelleştirmelerle

birlikte:

■ Sendikaların bağlamış oldukları toplu sözleşme ve yönetime katılma hakları tırpanlanmıştır.

■ Özelleştirilen hizmetlerdeki yeni işverenler toplu sözleşme yerine bireysel sözleşmeler yoluna gitmişler ve sendikalar zayıflamıştır.

■ Ücret düzeyleri düşmüş, çalışma saatleri artmıştır.

■ Parça başı ödeme, ücret dondurmaları getirmiştir.

■ İşten çıkarmalar artmıştır.

■ Üst düzey yöneticiler gelirlerini arttırmıştır.

■ Sendikaların işyerlerindeki olanakları kısıtlanmıştır.

■ Sendikaların işletmeye ilişkin bilgilenme olanakları ortadan kalkmıştır.

■ Sendika temsilcileri ve aktivistleri ayrımcı uygulamalarla, baskılarla karşılaşmıştır.

Ülkemizde de özelleştirme kapsamındaki kurumlarda örgütlü sendikaları etkisizleştirme ve devre dışı bırakmaya yönelik saldırılar çok yönlü olarak sürmektedir.

Sonuç olarak: Özelleştirmeler her şeyden önce ideolojik bir saldırdır ve bu saldırı, denetimsiz bir ekonomiye, işsizliğe, düşük ücretlere, sendikasılaştırmaya, tekelleşmeye ve emekçiler açısından bir dizi olumsuz sonuçlara yol açmaktadır; her yerde olduğu gibi bizde de çalışanların ekonomik/demokratik ve siyasal örgütlenme ve eylem özgürlüklerini kısıtlayıp hepten yok etmeye yönelik genel sermaye saldırısının bir uzantısıdır. Sermayenin ideolojik hegemonyasının etkisi özelleştirmelere karşı verilecek mücadeleyi daraltmıştır. Kapsamlı bir mücadele zorunluluğu ortadadır. Burada başarının önkoşulu ideolojik hegemonyayı emekçiler lehine çevirmek için sınıf mücadelesini yükseltmek, çalışanların gündemini ülke gündeminin en başına oturtmaktır.

A16 Küresel baskıya karşı

Independent Media Center

Washington'dan bir öğrenci okurumuzun Dünya Bankası ve IMF'nin 3. Dünya ülkeleri üzerindeki baskılarını protesto eyleminden aktardığı gözlemleri yayınlıyoruz

Çetin Aktaş

Türkiye'deki yoldaşlara merhaba! Amerika'da bir üniversitede okuyan bir öğrenciyim. Türkiye'de fazla politik olmadığım halde sanırım artık bir "üniversite öğrencisi" olmanın getirdiği güven ve heyecan nedeniyle okulumdaki Öğrenci-İşçi Koalisyonu'na katıldım. Bu seneki en önemli çalışmalarımızdan biri Nisan anlamına gelen "A16" isimli organizasyondur. 15, 16, 17 Nisan tarihlerinde Washington'da gerçekleştirdiğimiz bu eylemin amacı IMF ve Dünya Bankası'nın protesto edilmesi idi. Katıldığım bu eylemdeki izlenimlerini sizlerle paylaşmak istiyorum.

Oraya gitmemin, IMF ve Dünya Bankası'nın 3. Dünya ülkeleri üzerindeki egemenliğini protesto etmek dışında bir nedeni daha vardı. Independent Media Center (Bağımsız Medya Merkezi) isimli bir kuruluşta Fotoğraf Bölümü Koordinatörlüğü görevini üstlenmiştim. Ticari medyanın bilinçsiz yayınlarına karşı kurulmuş, Amerika'dan ve dünyanın her tarafından gelen medya mensupların-

dan oluşmuş bir örgüt bu. 1999 Yılı Kasım Ayı'nda Seattle'de, Dünya Ticaret Örgütü'ne karşı gösterilerde parlayan Bağımsız Medya Merkezi'nin ilk amacı ticari medyanın taraflı yayınlarına bir alternatif oluşturarak dünyadaki insanların dikkatini gerçek sorunlara yönlendirmek. "Reha Muhtar" haberciliği Türkiye'de olduğu gibi burada da var. İçerik aynı içerik. Bağımsız Medya Merkezinde çalıştığım için gerçekleşen her protesto hareketinden habirim oluyordu. Çünkü Bağımsız Medya Merkezi, Küresel Adalet Hareketi'nin (Mobilization for Global Justice) A16 eyleminin iskeletini oluşturan haber kuruluşuydu. Öğrenciler, işçiler, sendika çalışanları ve küresel adaletin gerçekleşmesini isteyen binlerce insan 15 Nisan'dan çok önce oradaydı. Protestocu gruplardan bazıları Meksika'daki Zapatista Hareketi'ni destekliyordu, GAP kıyafet markasının Kuzey Kaliforniya'daki orman katliamını, Starbucks "cafe"lerin kahve alımındaki tekeli ya da hayvan hakları ihlallerini protesto edenler vardı (bu sonuncu eylem Washington'un işlek caddelerinin birinin ortasına bir kamyon dolusu gübre dökülmesiyle gerçekleşti).

Washington'daki eylemin öne çıkan iki çarpıcı özelliği vardı. Bunlardan ilki, hareketin bir liderinin olmaması, ikincisi ise, şiddet içermeyen ama aynı zamanda doğrudan bir fiziksel hareket olmasıydı. Bir lider olmadığını belirttiğimde kimilerinin yüzlerini ekşiterek, "Hiç olur mu öyle lidersiz hareket?" diye soracağına eminim. Washington'da gördüm ki, harbinden oluyormuş öyle lidersiz hareket.

En önemli ikinci özellik ise, yukarıda söylediğim gibi, hareketin şiddet içermemesiydi. Bunun anlamı şu: Washington'a gelen binlerce insan Gandhi'nin izinde ilerleyerek yolların ortasında insan vücutlarından oluşan barikatlar kurdu ve öyle yaptıkları için tutuklanmayı göze aldı. Tutuklanmak, hareketin önemli bir parçasını oluşturuyordu. Karakollar dolunca dışardakilerin içeri atılma olanağı azalıyor. Bundan başka, eylem boyunca karakollarda "hapis kardeşliği" denilen son derece etkili bir taktik kullanıldı. Bu sayede, 1) isim verilmeyerek içerideki insanların sicillerine bir şey geçmemesi, 2) sisteme karşı olan bir hareketin sisteme para kaptırmaması (kefalet, para cezası vb.), 3) ve en önemlisi, daha önceki protestolarından ötürü polis kayıtları kabarık olan insanların, iltica durumu olan göçmenlerin ve azınlıkların korunması ve gruptan ayrılmamaları sağlanmak isteniyordu. Bu taktik, gözaltına alınan 1300 kişinin ismini vermeden hapisten kurtulmasıyla sonuçlandı...

Pazar sabahı göstericiler IMF delegelerini taşıyan bir otobüsü çevirdiklerinde polisin nasıl davrandığına olayın içinden tanık oldum. İnsanları kıyasıya copluyorlar, atlarını üzerlerine sürüyor, gözlerine acı biber spreyi sıkıyorlardı. Ama kimseyi yıldıramadılar.

Washington eylemi başarılı mıydı? Gerçi katılım Seattle'da olduğundan daha azdı, IMF ve Dünya Bankası toplantıları da engellenemedi ama Amerikan halkının bu gibi kararlarla ilgilenmeye başlamasına bence büyük katkısı oldu. 3. Dünya ülkelerinin ekonomik olarak sömürülmesi Amerikan gençliğinin hayatını etkilemiyor. Eyleme gelen binlerce insan dünyanın ve başka halkların geleceği uğruna oradaydılar. Seslerini de herkese duyurdular. Washington'da gördüklerim ve yaşadıklarım Amerika'nın geleceğine çok daha sıcak bakmamı sağladı. Yazımı Washington eyleminde herkesin dilinde olan bir sloganla bitirmek istiyorum: "İnsanların yarattığı güç gibi başka bir güç yoktur, çünkü insan gücü asla susmaz!"

Daha fazla bilgi için:

www.a16.org

www.dc.indymedia.org

www.directactionnetwork.org

www.50yearsisenough.org

“Avrupa Birliği ve NATO gericiliğin kalesidir”

Yunanistan Komünist Partisi (KKE)'nin Avrupa Parlamentosu'ndaki milletvekillerinden Stratis Korakas ile arkadaşımız Can Kayabal, Atina'da Yunanistan genel seçimlerinden önce görüşti:

Yoldaş Korakas, Yunanistan'a girdiğimizden beri kara yolu boyunca köy köy, sokak sokak her yerde militanlarınızın çalışmalarına tanık oldum. Atina'ya dün geldiğimden beri ziyaret ettiğim Rizospastis bürosu ve Atina il merkeziniz de arı kovamı gibiydi, hareketli ve yoğun bir seçim çalışması içinde gözüküyorsunuz.

Korakas : Haklısınız, parti ve gençlik örgütlerimiz bu seçimlere özel bir önem veriyorlar. Clinton'un son Atina ziyareti sırasında da gördüğümüz gibi ülkemizde Balkanlara emperyalist müdahaleye karşı duyarlılık yükseliyor. NATO'nun hükümlerini Yugoslav devletine bütün uluslararası yasaları ve kuralları çiğneyerek saldırmaması, bölgede gerginliği ve istikrarsızlığı artırmıştır. PASOK hükümetinin Kürt meselesinde uluslararası bir komploya dahil olması da esef vericidir. Bu koşullar altında seçimlerin sonuçları ve KKE'nin güçlenmesi özel olarak önem taşıyor.

KKE dışında iki sol parti daha bu seçimlere katılıyor. Bu sol partiler arasındaki ilişkiler nasıl? Bir ittifak olasılığı tartışıldı mı? KKE bu konuda nasıl bir politika izliyor?

Korakas : Bahsettiğiniz sol partilerden biri Sinaspismos. Bu oluşumu geçmişte ilerici ve sol güçlerin politik birliği olarak hayata geçirmeye önyak olan biziz. KKE, Sinaspismos'un oluşmasında doğrudan politik sorumluluk üstlenmiştir. Ancak zaman geçtikçe, Sinaspismos içindeki bazı güçler, KKE'nin kendini feshetmesini, dağıtmasını istemeye başlamıştır. Bu dayatmayı kabul etmemiz mümkün değildi.

Öte yandan Sinaspismos ile temel politiklarda oldukça derin ayrılıklarımız var. Avrupa Birliği'ne sempatiyle yaklaşıyorlar, biz bunu işçi sınıfının ve halkımızın çıkarlarına ters buluyoruz; Yugoslavya'ya yönelik NATO saldırısını insani nedenlerle onayladıklarını belirtiyorlar, biz bunu da Balkanlarda barış ve güvenliğe aykırı buluyoruz. Sinaspismos biz o zeminden çekildikten sonra daha ziyade PASOK'a yaklaşan bir politika güdüyor, PASOK'tan farkını seçmen önünde açıklayamıyor. KKE, solun birliğini savunuyor ama demokrasi, barış ve anti-emperyalizm temelinde... Bu çerçevede anlaşılabildiğimiz sol politik grup ve güçlerle seçimlerde ortak bir liste oluşturduk ve beraber seçime giriyoruz.

Balkanlar'da, Ege'de ve Kıbrıs'ta barış, güvenlik ve işbirliği konusunda sol güçlerin politik sorumluluğu hakkında ne düşünüyorsunuz?

Bölgede ortalığı karıştıran ve sa-

vaşları kışkırtan Amerikan ve Avrupa emperyalizmidir. Her ikisi de aşırı gericici ve müdahaleci bu emperyalist güçlerin bölgedeki etkinliği uluslararası güvenliği sarsıyor, Kıbrıs ve Ege gibi sorunların süruncemede kalmasına ve gerginlik odaklarının için için harlanmasına zemin hazırlıyor. Kıbrıs, Türkiye ve Yunanistan'daki barışsever, sol ve ilerici güçlerin işbirliği bu açıdan çok önemlidir. ÖDP'yi bu açıdan ilgiyle ve dikkatle izliyoruz. ÖDP'li yoldaşlarımızla sağlayacağımız işbirliği ve dayanışmanın güçlenmesini bekliyoruz.

Avrupa Birliğine nasıl yaklaşıyorsunuz? Siz AB Parlamentosu'nun bir üyesi olarak Birleşik Avrupa projesinde sol ve emek güçleri adına hangi olumlu veya olumsuz unsurları gözlemliyorsunuz?

Korakas : Avrupa Birliği ve NATO gericiliğin kalesidir. Sermayenin uluslararası birleşme çabalarında komünistler olarak bizim olumlu bulduğumuz bir yan olamaz, bizi sermayenin karşısındaki güçlerin birleşmesi ilgilendiriyor. Sol adına Avrupa Birliği'ne katılmayı savunmak, saflık değilse eğer, sermaye politikalarının takipçisi olmak demektir. Biz komünistleri işçi sınıfının ve halkımızın çıkarları ilgilendiriyor. Politik gündemimizi ve politikalarımızı bu eksenli gözden çıkarmadan oluşturuyoruz. Avrupa'ya katılmak Yunanistan açısından sosyal hakların geriye gidişi, çalışanlar için hayatın zorlaşması anlamına geldi. Bu seçimlerden sonra bir çok sektörde, hastaneler ve sosyal güvenlik alanında yeni özelleştirmeler bekleniyor.

Avrupa'da sol ve emek güçleri-

le, komünistlerle elbette yanyana-
yız. Bulunduğumuz her yerde aynı
politikayı savunmayı sürdürüyoruz.
ÖDP Kongresinde de Avrupa Bir-
liği konusundaki görüşlerimizi açık-
ladım. Avrupa'dan, çalışan halk için
barış, demokrasi veya refah bekle-
mek fazla hayalciliktir.

*Parti yayın organınız günlük Ri-
zospastis gazetesi satış açısından
ilk beş gazete arasındaymış. Parti
olarak örgütsel gücünüzü koruyor-
sunuz. Seçmen desteğiniz azalma-
dan devam ediyor. Bütün bunları
Sovyetler Birliğinin çöktüğü, dün-
ya sosyalist sisteminin dağıldığı,
komünist partilerinin yenilgi ve
kararsızlık duygusuyla gerilediği
bir dönemde başardınız. Bütün
bunları nasıl açıklıyorsunuz?*

Korakas : Partimiz iç savaş dene-
yimi yaşamış, köklü bir geleneğe
dayanan, halk içinde sağlam örgüt-
sel bağlar ve destek zeminleri bu-
lunan bir partidir. Bunlar işimizi
kolaylaştıran etkenler. Ama biz en
zor zamanlarda bile yolumuzu şa-
şırmadık, yanlışlar yaptık, göreme-
diklerimiz oldu, ama Marksizmin
temellerine bağlılığımızı hep koru-
duk. Bugün Yunanistan'ın her kö-
yünde kasabasında en örgütlü poli-
tik güç biziz. Gençlik örgütümüz
KNE, Clinton geldiğinde düzenle-
nen anti-emperyalist kitlesel göste-
rilerde başı çekti.

*Seçimler sonrasına ilişkin bek-
lentiniz nedir?*

Korakas : Yunanistan'da iki bü-
yük partiye dayanan bir seçim sis-
temi var. Bir çok seçmen bize
meyletse bile, seçim sistemi nede-
niyle iki büyük partiden birini ter-
cih etmek zorunda kalıyor. Bu ne-
denle işimiz zor, %3 barajından en-
dişeli değiliz, ancak bu seçimde
%5'i aşmalıyız. Sinaspismos baraj
altı kalabilir, ama sol oyları bölme-
si riski var. Seçimlerden sonra
özelleştirilmelerin hızlanmasına karşı
mücadele güncelleşecek.

ÖDP'ye bir mesajınız olacak mı?

Korakas : ÖDP'li yoldaşlarımızla
daha sıkı işbirliği ve dayanışma ar-
zusunda olduğumuzu belirtmeliyim.
İlişkilerimiz mevcut halinden ileri-
ye götürülmeli.

Lumumba'nın kaatilleri

Cinayeti Belçika resmi makamlarının işlediği doğrulanıyor.

Seffaflık bilinmeyen hiç bir şeyi göstermez, bilinenleri doğrular.

Bundan kırk yıl önce Kongolu bağımsızlıkçı lider ve bağımsız Kongo'nun ilk başbakanı Patrice Lumumba hunharca katledilmişti. Cinayetin doğrudan sorumlularının Belçikalı sömürgeciler olduğu kırk yıldır bilinmiyor muydu? Daha ertesi günü öğrenilmişti. Şimdi Belçika'da bir kitap* yayınlanıyor, olay "faş" ediliyor!

Belçika sömürgesi Kongo 1960 Haziran ayında bağımsız oldu. Daha bir ay geçmeden ülkede iç savaş patlak verdi. Yıllardan beri Belçika şirketlerinin işletmesine adanmış büyük ve zengin bakır madenlerinin yer aldığı Katanga bölgesini Kongo'dan ayırmak için birileri harekete geçti. Belçikalı, Fransız, Güney Afrikalı paralı askerler için içine sokuldu ve ünlü Moise Çombe o dönem Avrupa-Afrika siyasetinin gündemine oturdu. Bu arada Birleşmiş Milletlerin müdahalesi de "yetersiz" kaldı ve ülkenin meşru başbakanı Lumumba devrilerek tutuklandı. Çombe'nin yerini daha da ünlü albay Mobutu aldı. Daha sonra Lumumba'nın "nasıl olduğu bilinmeden" öldüğü ya da öldürülmüş olduğu açıklandı.

Eski sömürge, yeni "bağımsız" Kongo'nun eşi az bulunur zengin bakır madenleri üzerinde Belçika -ve Batı- denetimi böylece sağlama bağlandı. Azılı kaatil ve hırsız olduğu defalarca kanıtlanan Mobutu ülkenin adını Zaire'ye çevirerek Batıyla iyi ilişkiler içinde

1997'ye kadar iş başında kaldı.

Bunlar hep biliniyor. "Bilinmeyen"ler de biliniyordu ama işte şimdi resmi belgelerle "açıklanıyor".

Ekim 1960 tarihinde Belçika'nın Afrika İşleri bakanı olan zat "Kongo'nun, Katanga'nın ve Belçika'nın çıkarları için esas hedef Lumumba'nın ortadan kaldırılmasıdır" ifadesinin yer aldığı bir resmi belgeyi imzalıyor. Ocak 1961'de Lumumba, aynı bakanın ve Belçika Dışişleri bakanının talimatıyla Katanga'ya sevk ediliyor. Orada Belçikalı subayların nezareti altında işkenceden geçirilerek kurşuna diziliyor. Daha sonra cesedi yine Belçikalı bir subay tarafından mezarından çıkarılıp asitte eritilerek yok ediliyor.

"Hani nerde peki bu işte CIA parmağı?" diyeceksiniz. CIA'nın her yere her zaman ulaşmasına gerek olmadığı anlaşıyor. Lumumba'nın "komünist sempati-zanı olduğu" gerekçesiyle bertaraf edilmesinin onun da gündeminde olduğu ABD Senatosunun araştırmaları sonucunda yıllar önce resmi belgelerle kanıtlanmıştı. Belçika resmi makamlarının ABD'yi bu "iş"te devre dışı kılmış oldukları görülüyor.

* Lumumba'nın Öldürülmesi, Ludo de Witte.

Amazon yerlileri bitki hırsızlarına karşı örgütleniyor

Kaktüs, halüsinasyona iyi geliyor. Jamu'nun yaprağı ateş düşürücü. Baş ağrısı için tisana ideal. Bolivyalılar yüzyıllardır Amazonlarda iyileştirici etkisi olan bitkilerin erdeminden haberdar. Bu konuyla birkaç yıldır zengin ülkeler de yakından ilgileniyor. Batılı maceracılar Amazonlarda nice kasabayı talan ediyor, yerlilerin atalarından miras aldıkları sırlarını çalıyor, yerli halkı birkaç dolar karşılığında kandırarak değerli bitkileri satın alıyorlar.

Özellikle de Doğu Bolivya'da İzozag, istilacıların akınına uğradı. 12 karısı olan 64 yaşındaki büyü-cü-hekim Miguel Cuellar, "Kanseri iyileştirecek formülün peşinde buraya geldiler" diyor. Miguel Cuellar, Bolivya'nın ünlü şamanlarından. Diğer şaman arkadaşları gibi, kullanılmaktan kaygılı. "Birkaç sır verdim ama karşılığında bir şey kazanmadım!"

Cuellar modern ilaçların dörtte üçünün yabani floradan elde edildiğini biliyor. Bu açıdan Amazon ormanları hala bakir bir bölge. Cuellar hırsızlık mekanizmasının nasıl işlediğini şöyle anlatıyor: "Amazonlardaki bitkiler genetik araştırmalarda kullanılıyor. Deney tüplerine örnekleri bir kere aldıktan sonra sahip olduğumuz bilgilerin ve doğal çevrenin patronu kesiliyorlar".

La Paz'daki yöneticiler birkaç yıldır genetik kaynakların talanına karşı uyarılmış durumda. Örneğin 1995'te Bolivya hükümeti Aymar ve Quechua erkeklerinin kısırlığa karşı kullandığı bir tür tahıl olan "apelava"nın Amerikan şirketi Hoising tarafından toplandığını saptadı. Yetkililer zamanında olaya müdahale ettiler ve Amerikalılar apelava'yı kaçıramadı. Bolivya hükümeti bu konuda uyanık davrandı ama daha kimbilir kaçırılan nice bitki var? Amazon yerlileri ülkelerine gelen bitki hırsızlarını cahil ve paragöz olmakla suçluyor. Şamanlar bitki tacirlerinin kimi zaman antropolog kimliğinde, kimi zaman da hasta gibi geldiklerine dikkat çekiyor.

Topraklarının talan edilmesi tehlikesine karşı örgütlenmekten de geri durmuyorlar. Santa Cruz'da faaliyet geçiren bir komite internet aracılığıyla diğer Amazon yerlileri (Perulular, Ekvadorlular, Venezuelalılar ve Kolombiyalılar) ile ilişki kurarak bitki hırsızlarına karşı önlem alınmasına öncülük ediyor.

Venezuela'nın "barışçı devrimi" mi?

Latin Amerika'da ilginç gelişmeler oluyor. Direniş rüzgarı yükseliyor mu?

Venezuela geçen yılın Aralık ayında büyük bir sel felaketiyle adını duyurdu. Latin Amerika'daki yüz-yılın afetinde, 23 milyonluk nüfusunun %85'i kent ve kasabalarda yaşayan Venezuelalılar muazzam kayıplara uğradı. Sel ve çamur yığınlarının altında kalan en az otuz bin kişi yaşamını yitirdi, 140 000 konut oturulamaz hale geldi, 400 000 kişi sokakta kaldı. Aslında Venezuela bambaşka nedenlerle dünya solunun ilgisini üzerine toplamıştı...

Herşey 6 Aralık 1998 tarihindeki Başkanlık seçimlerinde Hugo Chavez'in %56 gibi kırk yıldır görülmemiş bir çoğunlukla seçilmesiyle başladı. Halk, 1958'den beri siyasete damgasını vuran merkez-sağ ve merkez-sol partilerden bıkmıştı. Ortadoğu dışında en büyük petrol rezervlerine sahip, dünyanın üçüncü büyük petrol ihracatçısı Venezuela'da nüfusun %80'i yoksulluk içinde yaşıyordu. Yıllardır düşen yaşam standardı ve yolsuzluklar karşısında yeni bir başlangıç, yeni bir anayasa, "temiz hükümet" ve daha eşitlikçi bir toplum vad ederek yoksul halkın desteğini alan Chavez, 1992'de paraşütlü bir yarbay iken bazı subaylarla kurduğu "Devrimci Bolivar Hareketi"nin düzenlediği bir darbeyle iktidara gelmek istemiş, başarısız olunca iki yıl hapis yatmıştı.

1999 Şubatında göreve başladığında Chavez, Kongrenin üçte bir desteğine sahipti. Nisan ayında yapılan Venezuela tarihinin ilk referandumunda dörtte üçten fazla bir çoğunlukla yeni bir Kurucu Meclis oluşturulmasına karar verildi. Temmuz ayındaki seçimlerle %92'si Chavez destekçilerinden oluşan Kurucu Meclis çalışmaya başladı. Zamanla olağanüstü hal ilan eden, köhne ve yozlaşmış idari sistemi hallaç pamuğu gibi atan, Yüksek Mahkemenin çalışmalarını durduran meclis, Kasım ayı sonuna kadar yeni bir anayasa hazırladı. Anayasa, insan haklarını savunuyor, kamuya ait petrol şirketinin satışını ve özelleştirilmesini yasaklıyor, herkese emekli maaşını garanti ediyor, Başkana altışar yıllık iki dönem seçilme hakkı veriyordu. 1999 Aralık ayında

halkoyuna sunulan Anayasa % 71 çoğunlukla onaylandı. Bağımsızlık savaşçısı Simon Bolivar'ın "düşünceleri" ve "enternasyonalizm"den "esinlenilen" Anayasayla ülkenin resmi adı "Venezuela Bolivar Cumhuriyeti" oldu. Ocak sonunda son toplantısını yapan Kurucu Meclis, 28 Mayıs'ı seçim günü olarak kararlaştırdı ve kendini feshetti. Bu Mayıs ayında Başkan ve Ulusal Meclis seçilecek. Bu arada Chavez'in "Bolivar 2000" projesinde, başkent Caracas'ın gecekondu mahallelerinde sivil ve askerler elele, yeni okul binaları yapıyorlar. Kasım ayında dört bin okul, klinik ve hastahane yenilenmiş oldu. Yoksul halka, başkentte kurulan çadırlarda ücretsiz hukuk danışmanlığı veriliyor. Öte yandan Chavez tüm askeri birlikleri tek komuta altında topluyor, iki yüz bin askere ilk defa oy kullanma hakkı veriyor.

"Vahşi neo-liberalizm"i reddeden Chavez'in "hümanist" ekonomi politikalarından hoşlanmayanlar da var elbette: Yoksulluk içinde yaşamayan mutlu azınlık, kurtaj yaşağının dolaylı kalkışına öfkeleyen katolik kilisesi, ülkenin asıl yerlilerine pozitif ayrımcılık yapmasına karşı çıkan tutucular, ülkenin ana gelir kaynağı petrol şirketinin özelleştirilmesinin yasaklanmasından huzursuz olan işveren birliği... Eleştirenler, Chavez'i diktatörlüğe gitmekle, yabancı yatırımcıları ürkütmekle suçluyor-

lar. Ancak politikaya sonradan atılan Chavez, "barışçı devrimi"nin her adımını seçimlerle, oylamalarla damgalatıyor. O kadar ki, Şubat ayı başlarında gidişattan hiç de hoşnut olmayan ABD'nin bir yetkilisi "Venezuela'da artık hükümet yok, referandumlar ve seçimler var" diyordu. Chavez, ülke dışına kaçan dört milyar dolarlık yabancı sermayeyi de petrol fiyatlarının yükselmesiyle telafi etti. Washington'a karşı dikkatli ve diplomatik davranıyor, ama örneğin ABD'nin Kolombiya'daki gerilla bölgelerine keşif uçuşlarına hava sahasını kapatmaktan geri durmuyor. Ekvador'daki halk ayaklanması sırasında eski rejimin hükümetine destek verdi, ama "Sokaklara dökülen halkı mahkum edemeyiz... 25 000 yerliyi, onları destekleyen askerleri gördüm, Ekvador halkını yargılamak bize düşmez"demeyi de ihmal etmedi. Ağustos ortasında, idari reformlar sırasında sendikaları feshedip, mallarına el koyunca uluslararası sendikalar (örneğin ICTFU) Chavez'i kınamış, bu tavrın hükümetin planladığı, demokrasi, adalet, saydamlık ve özgürlük yolundaki büyük dönüşümlerle çeliştiğini ifade etmişti. Ne demeli... ABD'nin "sabrını taşırmaya başlayan", kendisine destek veren Fidel Castro'nun "Marxist-Leninist bir devrimci değil, ama bir devrimci..." dediği, halkın gözünde kızıl bereyle sembolleşen Chavez'i ve Venezuela'yı ilgiyle izlemeye değer!

CHEÇENİSTAN ABD Avrasya'da barışa karşı savaşta kararlı... Rusya Federasyonu ile hegemonya mücadelesini sertleştiriyor. Albright "Savaş sürecektir!" demekten çekinmiyor.

“Kızılçık”, yabancı dil bilen internet erişimli okuyucuları için ilginç olacağını düşündüğü bazı “site”leri bu bölümde tanıtacak. İşte size, bu sayı için seçtiğimiz üç “site”.

Granma
digital
INTERNACIONAL

www.granma.cu
(Granma Internacional)

“Granma Internacional Digital”, sosyalist Küba’nın günlük gazetesi Granma’nın uluslararası baskısı... Altı dilde izlenme olanağı olan si-tede, 675.000 adet basılan (1998) “Granma Internacional” gazetesinden bölümler yer alıyor. Küba’nın iç ve dış sorunları ile ekonomik ve politik yazıların yer aldığı Granma sitesinde, ayrı bir bölümde, Küba’lı devlet adamlarının ve Fidel Castro’nun konuşmaları var. Che ile ilgili zengin bir İspanyolca bölümü olan sitede, 1999 Ocağında Küba’da düzenlenen uluslararası küreselleşme konferansından haber ve yazılar da yer alıyor. Küba’lı ünlü dünya rekortmeni atlet Javier Sotomayor’un İspanyolca/Fransızca sitesi de, Granma’da yer alan bağlantılardan... İspanyolca bilenler için, Küba’daki günlük yaşamdan kesitler içeren ve görsel açıdan daha zengin, Küba Komünist Partisi’nin günlük gazetesi Granma’nın Küba baskısı da, www.granma.cubaweb.cu adresinde önerilebilir.

www.marxists.org
(Marxists Internet Archive)

Marksistlerin İnternet Arşivi (MIA) adını taşıyan ve ağırlıklı olarak İngilizce olan bu site, üç ana alandan oluşuyor: Yazarlar,

tarih ve referanslar. Ayrıca bir Marksizm Ansiklopedisi ansiklopedik biçimde bilgiye erişmeyi sağlıyor. MIA, değişik ülke ve geleneklerden yüzlerce gönüllünün on yılın üzerinde çabasıyla ortaya çıkmış. 1987’de MEA (Marx/Engels Arşivi) ile başlayan çalışma, 1999 Mart’ına kadar “marx.org” adı altında, özellikle Marx ve Engels’in yapıtları için önemli bir kaynak oluşturmuş. Marx.org’un kapanmasından sonra oluşan boşluğu dolduran sitede, zengin Marx/Engels arşivinin dışında, Lenin, Troçki, Luxemburg, Connolly, DeLeon gibi isimlerin çok sayıda yapıtı ile Kollontai, Riyazanov, Reed, Lunaçarski gibi isimlerin bazı yapıtları bulunmakta... Marx/Engels arşivinde, genç Marx’ın 1840 öncesi Jenny’e yazdığı şiirlerden, Türkiye’de yayınlanmadığını sandığımız bazı yazı ve söyleşilerine, 1894’te Engels’in yayınladığı “Kapital”ın üçüncü cildine kadar çok sayıda belge ve yapıta yer verilmiş. Ayrı iki bölümde, Marx ve Engels’in mektuplaşmaları ve resimleri yer alıyor. Tarih bölümünde, 1917-1918 Sovyet tarihi, Sovyet ve Amerikan resmi makamlarının gözüyle; 1936-1939 İspanya İç Savaşı, daha çok anarşist ve Troçkistlerin yaklaşımına ağırlık verilerek sunulmuş. Bağlantılar bakımından da büyük bir zenginlik içeriyor. İspanya İç Savaşı bölümüne girince, sizi bir “Enternasyonal” melodisi karşılıyor. Sitede, İngilizce dışında on iki dilde yapıtlar var. Siteyi halen, her biri kendi bölümünün koordinasyonundan sorumlu on yedi kişi yürütüyor.

www.iisg.nl (International Institute of Social History)

Hollanda’da, Amsterdam şehrinde çalışmalarını sürdüren Uluslararası Sosyal Tarih Enstitüsü’nün sitesi. 1935’de kurulan enstitü, genelde toplumsal tarih,

özelde de işçi hareketi tarihi alanında dünyanın en zengin belgesel kaynaklarına ve araştırma olanaklarına sahip yerlerden biri. Enstitüde iki bin koleksiyon, bir milyon cilt kitap ve bir o kadar da görsel malzeme bulunuyor. Enstitü, halen kırk cildi yayınlanan ve 114 cilt olarak planlanan “Marx/Engels Tüm Yapıtlar” (MEGA) projesinde önemli bir rol oynuyor. Türkiye ile ilgili de arşivlere sahip enstitüye, en son 1998’de Uluslararası Af Örgütü arşivini vermeyi kararlaştırmış. İnternet sitesindeki en ilginç yerlerden biri, sanal sergiler (“virtual exhibitions”) bölümü. Burada, 70.000 posterlik enstitü arşivinden seçmeler, gerek toplumsal tarih, gerekse grafik sanatlar açısından ender koleksiyonlar İnternet gezginlerine sunuluyor. Kapsamlı bir diğer arşiv, toplum, siyaset ve çevre konularıyla ilgili sayısal (dijital) malzemeyi barındırmayı hedefleyen “Occasio” projesiyle oluşmuş... Halen bu bölümde, bine yakın tartışma/haber grubundan (“newsgroup”) 900.000 mesaj yer alıyor. Sitede, Occasio bölümünde tam metin arama özelliği de bulunuyor.

Türkiye'nin 21.Yüzyıl vizyonunda ilk adım

Avrupa Birliği Helsinki Zirvesinde Türkiye'nin adaylığını, diğer 12 ülke ile aynı şartlarda değerlendirmek üzere oy birliğiyle onaylamıştır. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üye adayı olarak kabul edilmesi 21. Yüzyılda Türkiye'nin ana hedeflerinin bir parçası olarak değerlendirilmelidir. Avrupa Birliği'ne tam üyelik diğer bölgesel ve stratejik birliklikler ile bütünleştirildiğinde, Türkiye'nin ana hedefi tamamlanmaktadır.

1. Türkiye'nin 21. Yüzyılda temel politikası bölgesel bir merkez ve dünya devleti olmaktadır. Bu hedef Avrasya coğrafyasında bölge ülkeleri ile karşılıklı ilişkiler ile hayata geçirilecektir. Türkiye Avrasya coğrafyasının Kuzey Avrasya kanadını oluşturan Avrupa Birliği'nin bir tam üyesi olması ile Güney, Güneydoğu ve Kuzeydoğu Avrasya bölgesindeki alana "piyasa ekonomisi", "demokrasi" ve "dünya ile bütünleşmede kurumsal yapı" değerlerini ihraç edebilecek, yine bahsedilen üç bölge ile Avrupa Birliği arasında, yaşam tarzı, kültür, din, etnik yapı gibi farklılıkların sentezini yaparak, karşılıklı değerler aktarımını gerçekleştirebilecek, karşılıklı hoşgörü yaratacak, böylece medeniyetler yakınlaşmasını sağlayacak tek ülkedir.

2. Avrupa Birliği muhtemelen Türkiye'nin bu özelliklerini kavrayarak "Genişleme Vizyonu"nu daha ileri taşımış ve çizdiği sınırlar içinde sadece kendi değerleri ile yaşayamayacağını nihayet öngörmüştür. Uzun vadede Türkiye açısından Avrupa Birliği'nin böyle bir yaklaşımı kabul etmesi ve benimsemesi belki de tam üyelik sürecinin başlatılmasından daha önemlidir.

3. Türkiye, Ankara Anlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğu'na, 1987 tam üyelik başvurusu ile Avrupa Topluluğu'na katılmayı hedeflemiştir. Bugünkü tam üyelik

adaylığına kabul ise 1991 yılından sonra şekillenen ve ekonomik, sosyal, siyasi, askeri tam bütünleşmeyi ve birlikliği hedefleyen "Avrupa Birliği"dir. Türkiye AB ile yaşadığı birliklik sürecindeki bu farklılığı çok açık ve net kavramalıdır.

4. Avrupa Birliği ile tam üye adaylığı sürecinde, Türkiye, Avrupa Birliği'nin Kopenhag kriterleri olarak nitelendirdiği ve tüm üye adayı ülkelerin uyumunu istediği kriterleri yerine getirecektir. Öncelikle demokratikleşme, insan hakları, ve etkin çalışan bir piyasa ekonomisi ana kriterlerdir. Ancak demokratikleşme ve insan haklarının genişletilmesi ve diğer konulardaki uyum sürecinde Türkiye için sınırlar, cumhuriyetin kazanımları olan laiklik ve bölünmez bütünlük olacaktır. Türkiye Anadolu topraklarında 10.000 yıllık kültürel mirasını, 1400 yıllık İslam geleneğini, 180 yıllık aydınlanma dönemini eliyeye yakın farklı etnik kökenden insanları ile hoşgörü içerisinde yaşamaktadır. Temel amaç evrensel anlamda demokrasiyi, insan haklarını genişletmek, ancak toplumda birlikliği sağlayan değerleri, hoşgörü ve cumhuriyetin kazanımlarını aynı anda korumaktır.

5. Türkiye Kopenhag kriterlerine uyum ile yükümlü olacaktır. Bu uyum sürecinde Anayasamızda da değişiklikler olacaktır. Ancak, Türkiye kendine özgü koşulları nedeniyle oluşturduğu Anayasal kurumlardan vazgeçmek durumunda değildir. Avrupa Birliği'nde de her ülkenin Anayasasında düzenlenmiş farklı kurumlar bulunmaktadır.

6. Kıbrıs ve Ege konusunda AB tarafından ortaya konulan önermeler, Yunanistan'ın taleplerinin de ötesinde merkez ülke olma potansiyeli iyi tahlil edilmiş olan Avrasya açılımında AB'nin en önemli geçiş kapısı olması itibarıyla, Türkiye'nin Batı ve Güney genişleme ve açılım alanının jeo-stratejik olarak daraltılması olarak değerlendirilmelidir.

Bu açıdan Türkiye'nin Ege ve Kıbrıs'taki çıkarları AB'ne tam üyelik için vazgeçilmez niteliktedir.

7. Türkiye'nin kamuoyunun ve halkın Avrupa Birliği'ne tam üyeliği siyasi, ekonomik, sosyal ve hatta kültürel beklentilerinin ve taleplerinin karşılanmasının bir aracı olarak algılanması ve tam üyeliğe adaylık sürecinde ilişkilerin bu bakış açısı ile sürdürülmesi kabul edilebilir değildir. Türkiye'de halkın beklentilerini karşılayacak irade Avrupa Birliği değil, Türkiye'deki siyasi irade olmalıdır. Ne yazık ki son on yıldır yaşanan siyasi ve ekonomik istikrarsızlık halkın böyle bir siyasi iradenin varolmadığına kanaat getirmesine yol açmıştır.

8. Avrupa Birliği'ne tam üyeliğin getirilmesi ve yükümlülükleri konusunda toplumun önce bilinçlendirilmesi sonra bilgilendirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla Türkiye'de çok sayıda AB ile ilgili araştırma kurumları kurulmalıdır. Kamu ve üniversitelerin dışında bilgiye dayalı sivil toplum örgütleri kurulmalıdır. Mevcut sivil toplum örgütleri de konuları ile ilgili AB kurumları ile ilişkiye girmelidir.

9. Türkiye'nin kararlı politikaları AB tam üye adaylığı sürecini başlatmıştır. Bunda 1997 Lüksemburg zirvesinden bu yana Dışişlerinde üç hükümet değişmesine rağmen tek bir bakan ve aynı ekibin bulunması büyük avantaj sağlamıştır. Siyasette sürekliliğin yanı sıra kararlılık ve cesaret unsurları başının temel unsurları olmuştur. Önümüzdeki süreçte Dışişleri Bakanlığı nezdinde yaşanan bu sürekliliğin tüm siyasi otoritelerde yaygınlaştırılması da hedeflenmelidir.

Saygılarımızla,

Kemal Köprülü

Genel Koordinatör

* ANAP'a yakın olduğu bilinen liberal sağ bir fikir ve siyaset ocağı.

İrlandalı Marksist devrimci

James Connolly

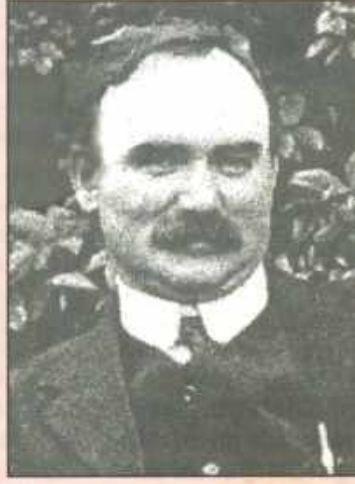
1868-1916

Bütün ömrünü işçi sınıfının uluslararası sınıf mücadelesine ve ülkesi İrlanda'nın Büyük Britanya boyunduruğundan kurtulmasına adanmış. Bir işçi ailesinin çocuğu. İskoçya'da Edinburg şehrinde doğdu. Dublin'de İngilizler tarafından kurşuna dizilerek öldürüldü.

Hayata çocuk yaşta matbaa işçisi olarak atıldı (1879). İşe girebilmek için yaşını olduğundan büyük göstermişti. 1882'de Britanya ordusuna katıldı, 1889'da İrlanda'nın başkenti Dublin'de görevdeyken firar ederek İskoçya'ya döndü. Birkaç yıl sonra İskoçya Sosyalist Federasyonu sekreteri oldu. Bir yıl sonra ailesiyle birlikte Dublin'e giderek Dublin Sosyalist Klubü'nde profesyonel örgütçü olarak çalışmaya başladı. 1897 Haziran'ındaki büyük bağımsızlık gösterileri sırasında tutuklandı, kefaletle serbest bırakıldı. 1901-2 yıllarında İskoçya ve İngiltere'yi dolaşarak konferanslar verdi.

1902'de ABD Sosyalist İşçi Partisi adına Amerika turuna çıktı ve 1903 Eylül'ünde ailesini Dublin'de bırakarak Amerika'ya gitti. Orda Doğu eyaletlerinde Sosyalist İşçi Partisi militanı olarak çalıştı. Bir yıl sonra ailesi de Amerika'ya taşındı. 1908 yılında IWW'nin (Dünya Sanayi İşçileri) örgüt sekreterliğine atandı. 1909-10 yıllarında bütün ABD'yi gezererek konferanslar verdi.

J. Connolly, Amerikan işçi sınıfı içindeki aktif ve yoğun militan çalışmalarının yanı sıra İrlanda devrimci bağımsızlık hareketine yakın ilgi duymak-

tan hiç geri durmadı. Sınıf hareketinin milliyetçi işçilere açılması gereğini sürekli vurgulayan yazılar, broşürler yayınladı. İrlanda Sosyalist Federasyonu'nu kurdu. Federasyon adına bir de dizgisinden haberciliğine kadar her işini üstlendiği aylık dergi çıkarmaya başladı ("Harp"). Bu çabaları resmi sosyalist çevrelerden yeterli destek görmedi ve sonuçsuz kaldı.

1910'da bazı eski yoldaşlarının çağrısı üzerine İrlanda'ya dönerek Belfast'da İrlanda Taşımacılar ve Genel İşçi Sendikası'nın (I.T. and G.W.U.) örgüt sekreterliğini üstlendi. 1914'de sendikanın fiili genel sekreteri olarak çalışmaya başladı. Bu sendikanın faaliyeti çok başarılı olmadı; 1916'da üye sayısı daha beş bini aşmamıştı. Ne ki, Dublin'de birçok grevden geçmiş militan çekirdek işçi kadrosu 1916 Paskalya ayaklanmasında Britanya ordusuna kök söktüren dışa dışı mücadelenin belkemiğini oluşturdu.

J. Connolly 1914'de patlayan

emperyalist savaşın İrlanda'nın Britanya imparatorluğunun pençesinden kurtulması için bir fırsat olarak değerlendirilmesine büyük önem veriyordu. Bunu sağlamak için devrimci milliyetçilerle militan işçi hareketi arasında yakınlık ve birlik sağlama yolunda başarılı çalışmalar yürütürken işçi hareketinin bağımsız kimliğini ve hattını korumanın önemini ısrarla vurgulamaktan geri kalmadı.

İkinci Enternasyonalin sosyal demokrat önderlerinin savaştaki tutumlarını onaylamayarak baştan beri onlara karşı çıkanlar arasında yer aldı. Sonunda ihanet önu da vurdu. En ön safalarında çarpıştığı Paskalya ayaklanması bastırıldıktan sonra kurşuna dizilmesi için emir veren Britanya hükümetinin bakanlarından biri İkinci Enternasyonal üyesi Arthur Anderson idi. İsyanı sonunda yenilerek teslim olurken Connolly ve yakın arkadaşları kendilerinin değil ama harekete katılan başkalarının hayatlarının esirgenmesini talep ettiler. Talepleri kabul edildi ve İngiliz yöneticilerin hep yaptıkları gibi verilen söz sonradan tutulmadı.

James Connolly'nin hayatı, İrlanda'da son 25 yıldır olup bitenlerin ardındaki tarihsel sürecin bir parçası. Bugün İrlanda'nın bir bölümü bağımsız bir cumhuriyet ama bütün İrlanda'nın bağımsızlığı için mücadele sürüyor. Günümüzde "Avrupa değerleri" üzerinde söz edilirken o değerlerin kazanılmasının maliyetini kimlerin nasıl ödemiş olduklarını çok iyi bilmek gerekiyor.